

Zenepedagógiai konferencia

a felsőfokú tanárképzés 50 éves évfordulója alkalmából

Conference of Music Pedagogy

celebrating the 50th anniversary of music teacher education

Debrecen

2017

Tudományos Programbizottság

Coca Gabriella (Babes-Bolyai Tudományegyetem, Református Tanárképző Kar, Kolozsvár)

Duffek Mihály (Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar)

Hausmann Kóródy Alice (Partiumi Keresztény Egyetem, Nagyvárad)

Kalarus, Anna (Akademia Muzyczna, Krakkó, Lengyelország)

Kutnyánszky Csaba (Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Zeneakadémia Doktori Iskola)

Pusztai Gabriella (Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola)

Strenáčiková, Mária (Akadémia umení, Besztercebánya, Szlovákia)

Váradi Judit (Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar)

Vigh Andrea (Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem)

A rendezvény operatív szervező bizottsága

Váradi Judit (Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar)

Szűcs Tímea (Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar)

Kissné Batta Éva Emese (Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar)

Juhász Erika és kollégái, hallgatói (Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar)

Támogatók

HERA – Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete

CHERD - Debreceni Egyetem Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ

Doktoranduszok Kiss Árpád Közhasznú Egyesülete

A Jövő Művészetéért Alapítvány

Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar

A konferencia helyszíne: Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar,

4032 Debrecen Nagyerdei krt. 82.

A konferencia honlapja: www.music.unideb.hu

Szerkesztő: Váradi Judit, Szűcs Tímea

Kiadó: Debreceni Egyetemi Kiadó, 2017.

ISBN 978-963-473-955-5

Scientific Committee:

Coca Gabriella (Babeş-Bolyai University, Faculty of Reformed Theology, Cluj-Napoca)

Duffek Mihály (University of Debrecen Faculty of Music)

Hausmann Kóródy Alice (Partium Christian University, Oradea)

Kalarus, Anna (Music Academy, Krakow, Poland)

Kutnyánszky Csaba (Liszt Academy of Music, Doctoral School of the Liszt Academy)

Pusztai Gabriella (Doctoral School of Human Sciences)

Strenáčiková, Mária (The Academy of Arts in Banská Bystrica, Slovakia)

Váradi Judit (University of Debrecen Faculty of Music)

Vigh Andrea (Liszt Academy of Music)

Organizing board:

Váradi Judit (University of Debrecen Faculty of Music)

Szűcs Tímea (University of Debrecen Faculty of Arts and Humanities)

Kissné Batta Éva Emese (University of Debrecen Faculty of Music)

Juhász Erika and her colleagues and students (University of Debrecen Faculty of Arts and Humanities)

Sponsors:

HERA – Hungarian Educational Research Association

CHERD – Center for Higher Education Research and Development, Debrecen

"Árpád Kiss" Assocation for PhD Students.

Foundation for the Art of Future

University of Debrecen Faculty of Music

website:

www.music.unideb.hu

Editors:

Váradi Judit, Szűcs Tímea

Publisher:

Debrecen University Press, 2017

Köszöntő

Köszöntjük a kutató kollégákat a Debreceni Egyetem Zenepedagógiai konferenciáján! Öröm végigtekinteni azon a sokszínű kutatói tevékenységen, amit Önök, zenepedagógiai kutatók végeznek. Az olvasható ki ebből, hogy a zenetanároknak igen sokoldalú kapcsolatuk van a diákjaikkal, hisz találkoznak velük tanórákon, végigkísérik a fiatalok fejlődését az egyéni zeneoktatásban, megosztják velük a vidám és egyben munkás együttlétek örömét a délutáni kóruspróbákon, s együtt izgulnak a tanítványaikkal, mikor versenyre viszik őket. Az az olvasó érzése, hogy talán a zenepedagógusok tudnak a legtöbbet az iskoláról, a tanulókról, sőt a családok örömeiről és gondjairól is!

A zene, a művészetek iskolai megjelenése ma különösen fontos kérdés, hiszen –ha nem vigyázunk– szép lassan mindnyájan belenyugszunk abba, hogy az iskola nem más, mint a gazdaság alrendszere, beszállítója, s nincs is más funkciója, mint hibátlanul és hatékonyan működő alkatrészeket gyártani a munkaerőpiac számára. Természetesnek kezdjük tartani, hogy már csak úgy érvelhetünk a zeneoktatás fontossága mellett, ha a transzfer hatásai révén hajtott hasznokat listázunk. A nemzetközi teljesítménymérések körüli hírverés nyomása alatt jó, ha emlékeztetjük magunkat, hogy az iskola hivatása az is, hogy az egyetemes kultúra értékeinek megértésére, a nemzeti műveltség és identitás továbbadására, valamint a közösségekben együttműködők értékteremtő aktivitására, sőt, életünk morális és ontológiai értelmezési keretének felfedezésére neveljen. Úgy érzem, a zenei nevelés egy olyan lajtorja, ami szegény, anyagelvévé vált világunkban emlékeztet arra, hogy nemcsak nagyüzemi alkatrészek vagyunk, s amin teljes ember létünk világába kapaszkodhatunk fel. Rendkívül fontos, hogy reflektáljunk erre a gazdag kihívásra, s hogy tudományos kutatások révén tegyük ezt!

A debreceni neveléstudományi doktorképzés 2010-től működteti az Alkalmazott oktatáskutatás című alprogramját, melyben elsősorban a tanári tevékenységek körülményeit vizsgáló kutatások kaptak helyet. Ebben az alprogramban az első kutatások a zeneoktatással foglalkoztak. Örömmel és büszkén jelenthetem, hogy ma már öt zenepedagógus doktoranduszunk nyert abszolutóriumot, s további hét kolléga végzi doktori tanulmányait. Ugyanezekben az években a többi neveléstudományi iskolában is felbukkantak a zenepedagógiai témák, sőt megszülettek az első doktori disszertációk is. A kutatói közösség intézményesülése is bontakozik, születőben vannak azok a tudományos szervezeti keretek, melyekben Önök rendszeresen megoszthatják egymással a kutatási eredményeiket, megvitathatják a kutatási módszereiket, kialakíthatják a szakmai normáikat. Megalakult a Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesületén belül a zenepedagógiai szakosztály. A Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Tudományos Bizottságának Didaktikai albizottsága egy alkalommal önálló tudományos ülést is szentelt a zenepedagógia területén kutató doktoranduszok bemutatkozásának, s talán nemsokára önálló zenepedagógiai albizottság is alakulhat az MTA keretei között, ahogy szomatikus nevelési is létezik. Egyértelmű, hogy ez a konferencia is egy határozott lépés a zenepedagógus kutatók tudományos közösségének megerősödése irányába. Nagy örömmel tölt el, hogy ennek Debrecen adhat otthont! Kívánok Önöknek eredményes tanácskozást és örömteli közösségépítést!

Prof. Dr. Pusztai Gabriella

Tartalom

Köszöntő.....	4
Asztalos Andrea: Énekhangképzési problémák az általános iskolai korosztályban	7
Bandi Szabolcs: Személyiségbe kódolt szorongás: a zenei személyiség és a zenészek szorongásának viszonyáról.....	10
Bíró István Ferenc: A népmesék mint a népi furulyaórák lehetséges kerete	11
Buzás Zsuzsa: A kottaolvasási képesség mérése online tesztkörnyezetben	13
Buzás Zsuzsa: A szemmozgáskövetéses vizsgálatok jelentősége a kottaolvasási képesség megismerésében	14
Csontos Tamás: A zenei és a nyelvi feldolgozási folyamatok kapcsolódási pontjainak vizsgálata	16
Csoóri Zsófia (Chovriy Sofiya): Kodály Zoltán zenepedagógiai koncepciója és annak adaptálása Ukrajna nyugati régiójának iskoláiban a XX. század végén	17
Deszpot Gabriella: Az élményalapú zenepedagógus-képzés munkamódszerei és fejlesztésének lehetőségei.....	24
Dragony Gábor: A népzeneoktatás múltjáról és jelenéről a művészeti nevelés tükrében.....	26
Duffek Mihály: A zenetanárképzés fél évszázada Debrecenben	28
Erdős Ákos: Mit? Miért? Hogyan? Kérdések az iskolai és amatőr hangképzésről.....	29
Geréné Kristóf Katalin – Deszpot Gabriella: Mit tanulhat egy mai zenepedagógus 30-40 évvel ezelőtti órajegyzetekből? Forráselemzés, szövegpreparálás a Kokas-hagyatékban.....	31
Gocsál Ákos, Bandi Szabolcs: An assessment of student teachers' entering beliefs about the teacher's role.....	33
Gombás Judit: A zenei észlelés és preferenciák összefüggése személyiségjellemzőkkel	35
Gönczy László: Zenetörténet-kurzusok, mint a művészeti felsőoktatás rendszer-szintű tartalmi és módszertani problémáinak indikátorai	37
Gyovai Ágnes: A tankönyv szerepe a tanítás-tanulás folyamatában. Kérdőíves felmérés pedagógusok körében a NAT 2012 első osztályos énekkönyvek tankönyvhasználatához.....	39
Hausmann Kóródy Alice: A zenepedagógia multidiszciplináris lehetőségei és feladatai	41
Hegedűsné Tóth Zsuzsanna: Egy innovatív zenepedagógiai módszer 3-9 évesek között	43
Héjja Bella Emerencia: A zeneművészeti szakgimnazista tanulók iskolaváltsztiási motivációi.....	44
Hunyadi Zsuzsanna: Zongoraiskolák összehasonlító elemzése a készségek, képességek fejlesztésének szempontjából	47
Jánosi András: Bartók Béla zongorajátéka a népzene előadásmódjának tükrében	48
Janurik Márta – Józsa Krisztián: Miért fontos az ének-zene oktatás megújulása?	49
Anna Kalarus, Gabriela Karin Konkol: The Cracow Concept of Musical Education - the idea and practice in Poland.....	50
Kompár-Rómer Judit: A vonós magyar népzene oktatásának módszereiről	51
Körmendy Zsolt: Zenepedagógiai diskurzus a 21. századi Magyarországon – Múltidézés vagy jövőkép?.....	53
Lehotka Ildikó: Zenehallgatási anyag az általános iskola 4. osztálya számára.....	54
Ewa Parkita: Education of the future teachers of music in Poland - theoretical assumptions and examples of good practice.....	56
Pintér Tünde Kornélia: A zenei nevelés megítélése általános iskolás tanulók körében	57
Reikort Ildikó: Zenetanítás tradicionális és modern zenei eszközökkel	59
Révész József: A zenei nevelés lehetőségei a koncertpedagógiában	61

Stachó László: Teaching skill building in music performance: A new theory and methodology	62
Stachó László: The significance of musical meaning in music performance education.....	64
Surján Noémi – Mucsi Gergő – Bubla Bence – Pethő Villó: Ritmikai fejlesztés az iskolai énekórákon	65
Szabó Norbert: A minősítési rendszer potenciális reformhatásai a hangszeres zeneoktatásra és tanárképzésre a digitális kompetencia tükrében	67
Szabó Norbert – Janurik Márta: Digitális eszközök az ének-zene oktatásban.....	69
Szabóné Fodor Adrienne: A felnőttkori kórustagság motivációi.....	71
Szalai Tamás: A Zenei Képességek Mérésére Alkalmas Kutatási Eszközök Áttekintése.....	73
Székely Csilla Imola: Szabad improvizációs tánc komolyzenére Kokas Klára zenepedagógiájában.....	75
Szirányi Borbála: Kreatív énekes-mozgásos játékok az általános zenei készségek és képességek fejlesztésére	77
Szűcs Tímea: A zenetanulás és hatásai egy ÉK-magyarországi vizsgálat alapján.....	79
Tokodi Gábor: A 18. századi mandora kéziratok jelentősége a klasszikus gitár repertoárjának szélesítésében	81
Váradi Judit: Extrakurrikuláris lehetőségek a zenei nevelésben	82
Vass Éva – Deszpot Gabriella: A teljes figyelem és a flow-élmény a gyermekeknél a Kokas-pedagógiában.....	84

Énekhangképzési problémák az általános iskolai korosztályban

Asztalos Andrea

Kulcsszavak: gyermek énekhang, énekhangképzési hibák, éneklési képesség fejlesztése, énekzene, gyermekkar

Absztrakt

A kodályi alapelveknek megfelelően a magyarországi zenei nevelés az énekhangra épül. Az emberi hang mindenki számára hozzáférhető hangszer, amely a zenei élménynyújtás és ismeretszerzés fontos eszköze. A hallás fejlesztésében rendkívül nagy jelentőséggel bír az éneklés, amely megalapozza a zenei írás-olvasás képességet és az erre épülő hangszertanulást. Az éneklési képesség spontán fejlődése 7-8 éves kor körül véget ér és ezen a szinten marad, ha a gyermekek nem részesülnek további rendszeres, célzott zenei képességfejlesztésben, énekhangképzés fejlesztésben. A nyelvelsajátítással szemben a tiszta éneklés képessége nem fejlődik ki mindenkinél. Amíg a beszédfejlődés szakaszairól, zavarainak okairól számos tanulmány született, addig az éneklési képesség fejlődését akadályozó, lassító tényezők, hibák részletes feltárása tudomásom szerint eddig még nem történt meg. Kutatásom főként a gyermekek énekhangképzésének problémáira és azok fejlesztési lehetőségeire koncentrált, hiszen a fennálló énekhangképzési hibák teljes mértékben gátolják az egészséges, tiszta éneklést.

Előadásom célja, hogy bemutassam azt a kutatásomat, amely egyrészt a gyermekek éneklési képességének fejlesztésével foglalkozó nemzetközi irodalmak feltárásával, áttekintésével, összefoglalásával foglalkozik; másrészt pedig egy longitudinális self-study eredményeinek bemutatása, amely a gyermekhangképzési problémák, hibák és azok javítási lehetőségeinek feltárására, rendszerezésére összpontosult. A szakirodalmi áttekintés elkészítéséhez a dokumentum-, és tartalomelemzés módszerét alkalmaztam. A gyermekek énekhangképzési problémáinak feltárására, a hibák csoportosítására és a javítási lehetőségek összegyűjtésére pedig megfigyelések során és egy longitudinális self-study keretében került sor, melynek adatait kvalitatív módszerekkel dolgoztam fel. Az self-study-t a saját hangképzés tanári praxisomon belül végeztem általános iskolai 5-6. osztályos tanulók között. A megfigyelési szakaszban 100 általános iskolás gyermek vett részt, melynek során több szempontból figyeltem meg a gyermekek éneklését. A kutatás során négy fajta gyermekhangképzési hibát különböztettem meg, melyek a következők: 1) levegős hangon éneklés, 2) préselt, forszírozott hangon éneklés, 3) izolált mellhangon éneklés, 4) morogva éneklés. Az énekhangképzési hibák okainak, jellemvonásainak feltárása után kidolgozásra kerültek e hangképzési problémák javítására alkalmas gyakorlattípusok, melyek a longitudinális vizsgálati szakaszban kipróbálásra kerültek és eredményességük a gyermekek énekhangképzési hibáinak fejlesztése terén bizonyítottá váltak. A longitudinális vizsgálatban összesen 8 diák vett részt. Mivel a hangszalagok rendkívül érzékeny szervek, így a helyes hangképzésre különös figyelemmel kell lenni és fontos rendszeres gyakorlás is.

Szakirodalom

Bailey B.A., Davidson J. (2005): Effects of group singing and performance for marginalised and middle-class singers. *Psychology of Music*, 2005. 33. sz.

Boone D. R., McFarlane S. C. (1988): *The Voice and Voice Therapy*. Englewood Cliffs NJ, Prentice-Hall.

Bergen H (2002): *Unsere Stimme*. Müller & Schade Verlag, Bern.

Dalla Bella S., & Berkowska M. (2009): Singing proficiency in the majority. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1169.

- Davidson L. (1994): Songsinging by young and old: a development approach to music. In: Aiello R. (szerk.): *Musical perceptions*. Oxford University Press, New York. 99-130.
- Demorest S.M., Pfordresher P. Q., Dalla Bella S., Hutchins S., Lou P., Rutkowski J., Welch G. F. (2015): Methodological perspectives on Singing Accuracy. *Music perception*, 2015. 32. sz.
- Dombiné K. E. (1992): A zenei képességeket vizsgáló standardtesztek bemutatása, összehasonlítása és hazai alkalmazásának tapasztalata. In: Czeizel E., Batta A. (szerk.): *A zenei tehetség gyökerei*. Arktisz Kiadó, Budapest.
- Fischer P-M. (1993): Die Stimme des Sängers. Analyse ihrer Funktion und Leistung – *Geschichte und Methodik der Stimmbildung*, Stuttgart/Weimar.
- Gembris H. (2006): The development of musical abilities. In: Colwell R. (szerk.): *MENC handbook of musical cognition*, Oxford University Press, New York.
- Göstl R. (1996): *Singen mit Kindern*. Con Brio, Regensburg.
- Hargreaves D. J. (1986/2001): *The developmental psychology of music*. Cambridge University Press, New York.
- Haupt E. (2006): *Hangterápia*. Holnap Kiadó, Budapest.
- Hirschberg J., Hacki T., Mészáros K. (2013): *Foniatríria és társtudományok*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.
- Houlahan H., Tacka Ph. (2006): *Kodály Today - A Cognitive Approach to Elementary Music*, Oxford University Press, New York.
- Joyner D. R. (1969): The monotone problem. *Journal of Research in Music Education*, 1969. 17. sz. 115-124.
- Kim J. (2001): Children's pitch matching, vocal range, and developmentally appropriate practice. *Journal of Research in Childhood Education*, 2001. 14. 2. sz.
- Kokas Klára (1972): *Képességfejlesztés zenei neveléssel*, Zeneműkiadó, Budapest.
- Lohmann P. (1938/1966): *Stimmfehler – Stimmerberatung. Erkennen und Behandlung der Sängerfehler in Frage und Antwort*. Schott Verlag, Mainz.
- Mendes A. P., Rothman H. B., Sapienza C., Brown W. S. Jr. (2003): Effects of vocal training on the acoustic parameters of the singing voice. *Journal of Voice*, 2003. 17. 4. sz. 529-543.
- Mohr A. (1997): *Handbuch der Kinderstimmgebung*. Schott Verlag, Mainz.
- Nichols B. E. (2013): *Task-based variability in children's singing accuracy*. University of Washington, Seattle.
- Nitsche P. (1969/1970): *Die Pflege der Kinder- und Jugendstimme*. Mainz.
- Pfordresher P. Q., Brown S. (2007): Poor-pitch singing in the absence of „tone deafness”. *Music Perception*, 2007. 25. sz. 95-115.
- Roberts E., Davies A. D. M. (1975): The response of „monotones” to a programme of remedial training. *Journal of Research in Music Education*, 1975. 23. 4. sz. 227-239.
- Rutkowski J. (1990/2010): The Measurement and Evaluation of Children's Singing Voice Development. *The Quarterly*, 1990. 1. sz. 81-95.
- Smith R. B. (1963): The effect of group vocal training on the singing ability of nursery school children. *Journal of Research in Music Education*, 1963. 11. 2. sz. 137-141.
- Surján L., Frint T. (1982): *A hangképzés zavarai, beszédzavarok*. Medicina Könyvkiadó, Budapest.
- Turmezeyné Heller E., Balogh L. (2009): *Zenei tehetséggondozás és képességfejlesztés*. Kocka Kör, Debrecen.
- Verdolini K., Druker D. G., Palmer P. M., Samawi H. (1998): Laryngeal adduction in resonant voice. *Journal of Voice*, 1998. 12. sz. 315-327.
- Welch G. F. (2010): *Children's singing development, self-concept and sense of social inclusion*. International Music Education Research Centre, Institute of Education, London.

Welch G. F (2012): *The Benefit of Singing for Children*. University of London, London.
Yank Porter S. (1977): The effect of multiple discrimination training on pitch-matching behavior of uncertain singers. *Journal of Research in Music Education*, 1977. 25. sz. 68-81.

Személyiségbe kódolt szorongás: a zenei személyiség és a zenészek szorongásának viszonyáról

Bandi Szabolcs

Kulcsszavak: szorongás, zenei személyiség, pszichológia

Absztrakt

Mind a pszichológia mind pedig a muzikológia területén elterjedt elképzelés, hogy a művészek – és esetünkben konkrétan a zenészek – az érzelmi világuk, viselkedésük és globális attitűdjük tekintetében is különböznek a társadalom más tagjaitól. Ez az egyedülálló és sajátos lelki beállítottság az emberi kultúra fejlődésének legkorábbi időszakától kezdve jelen volt: a zenész személyiségének különlegessége az őskortól kezdve napjainkig végigkíséri a kultúrtörténetet. Figyelembe véve a jelenség beágyazottságát az érdeklődő számára meglepő tapasztalatként jelenhet meg, hogy a pszichológiai szakirodalom a zenei személyiséggel kapcsolatban elenyészően kevés megállapítást tett. Az előadásunk célja ezen megfigyelések szisztematikus bemutatása és kiegészítése a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Zeneművészeti Intézetében (PTE MK ZMI) folyó empirikus zenepszichológiai kutatásokkal. A vizsgálatok relevanciáját az adja, hogy a korábbi és aktuális kutatások egyaránt kimutatták, hogy a zenészek személyiségét – számos pozitív tulajdonság mellett – áthatóan jellemzi az érzelmi kiegyensúlyozatlanság (neuroticitás) és a befeléfordultság (introverzió) magas szintje. A klinikai pszichológia területéről jól ismert tény, hogy a fenti személyiségvonások konstellációja könnyen képezheti a szorongásos zavarok kialakulásának alapját, ami visszatérő probléma az előadóművészek körében. Az előadásban egyaránt kitérünk a zenei személyiség pozitív és negatív aspektusaira majd röviden felvázoljuk a lehetséges pedagógiai intervenciós lehetőségeket a zenészeket sújtó szorongás enyhítésére – a zenei képzés bármely szintjén is történjen a beavatkozás.

Szakirodalom

Vas Bence (2015, szerk.): *Zenepszichológia tankönyv*. PTE MK Zeneművészeti Intézet, Pécs.

A népmesék mint a népi furulyaórák lehetséges kerete

Bíró István Ferenc

Kulcsszavak: népmese, népdal, óvó/építő/természetes környezet, népi furulyaóra

Absztrakt

A magyarországi intézményes népzeneoktatás nagyjából 4 évtizedes múltat tudhat maga mögött. Ebből következik, hogy az egyes népi hangszerekhez kapcsolódó szakmódszertani kiadványok száma elenyésző. Azt is meg kell jegyeznünk, hogy a népi furulya a népi hangszerek között kivételes helyzetben van, hiszen tanításának mikéntjét több publikációban is olvashatjuk.

Zenei nevelési koncepciónk alapját az adja, hogy az óvoda és iskola közötti váltás élességét hogyan lehet tompítani, lágyítani a művészetoktatás segítségével. Mindezt olyan keretben képzeljük el, ahol a népdal és a gyermek is otthonosan mozog. A keret, mely a természetes környezetéből kiragadott népdalnak természetes közeget tud létrehozni – szellemi síkon értendő – nem más, mint a népmese, pontosabban annak azonos nyelvezete, szókinccse, irodalmi gyökerei. A népmese nevelő szerepéről sokat tudunk az óvodai nevelésből. Ezek ismeretében – továbbra is szellemi síkon érve – a népmesére úgy tekinthetünk, mint a gyermek számára biztos, óvó, építő közeg.

Az esztétikai nevelést szem előtt tartva meg kell említenünk a népmesék esztétikai tartalmát, finomra csiszolódott kifejezésmódját, archaikus szókinccsét stb. A népmesék – azon belül is a tündérmesék – kiváló lehetőséget nyújtanak új funkciók megélésére a nevelő munkában. A mesében megjelenő hős a gyermek, a hőst segítő (például: többnyire ősz hajú öregember) pedig a tanár. Ha ezt a funkciót megéljük, létrejöhet az a tevékenység, amit Carl Rogers a tanulás facilitálásával ír le. Tehát a tanár (a hőst/gyermekeket segítő) a facilitátor szerepét töltheti be.

A népmesék a régi időkről, a népről, annak bizonyos szokásairól, életkörülményeiről... és még sokáig folytathatnánk a felsorolást, árulnak el sokat ismerőjének. És éppen ez az, ami a népzenei tanítók számára kívánatos, hiszen a furulyázás zenei élményén túl a megfelelő néprajzi háttérismeretekről is gondoskodik. Mindezt úgy teszi, hogy nem alkalmaz mûgondot, mentes a mesterséges fogásoktól.

A népzeneitanulás első két, előkészítő évfolyamán a gyermekdalokkal ismerkedik meg a gyermek. Ez a megállapítás akkor nyer igazán értelmet, ha visszautalva a fentebb olvasottakra megemlítjük, hogy az óvodai zenei nevelés is a gyermekdalokra épül. Tehát a gyermek formai, szerkezeti, hangkészletbeli jártassága már a rendelkezésünkre áll vokális formában. Koncepciónk lényege éppen ebben keresendő: a gyermek számára már vokális formában ismert népdalt formálja át hangszeres változáttá. Ezzel megvalósul a paraszti társadalomban jelen lévő hagyományos tanulási forma, miszerint a furulyások az általuk vokális formában ismert dallamot „keresik meg” hangszerükön. Ezáltal hangszeres képzésünk legmagasabb szintű tanulási formája már a zeneiskolai évek első éveiben is megvalósulhatnak. Természetesen a gyermek saját zenei kultúráján belül értelmezve mindezt, ami jelen esetben a gyermekdalok zenei világát jelenti.

Elképzeléseink szerint az új módszerrel tanuló gyermekek óvodai évei – a tanulás formája szempontjából – kitolható, óvodaszerűbbé alakítható az iskolai zenei foglalkozás első két évében. A népdalokban szereplő ismeretlen szavak száma jelentős mértékben csökken, hiszen a népmesék szókinccse és történetbe ágyazottsága kellő ismeretet nyújt, magyarázatra kevésbé, vagy egyáltalán nem szorul. A gyermek nem dallamokban gondolkozik, hanem azokat a dallamokat, melyeket vokális formában képes megszólaltatni, hangszerével is képes újrafogalmazni.

Szakirodalom

- Agócs Gergely (2007): A társadalmi dimenziók és a hagyomány megkerülhetetlensége. 2016. 04. 02-i megtekintés, Folkinfo, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1GrYoXJRD-kJ:www.folkinfo.hu/agocs/tarsadalmi_dimenziok.rtf+&cd=33&hl=hu&ct=clnk&gl=hu
- Andrásfalvy Bertalan (2006): *Népi kultúra és közművelődés*. Ethnographia, **117**. 1. sz. 1-16.
- Balázs Lajos (2004): Mit ér a népi kultúra a globalizáció korában? *Erdélyi Múzeum*, **66**. 3-4. füz. 147-160.
- Balázs Lajos (2011): Gondolatok a népi kultúra változásairól, új szerepéről. *Létünk*, **41**. 4. sz. 47-68.
- Bettelheim, B. (1976): *A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek* (6. kiadás). Corvina Kiadó, Budapest
- Burke, P. (1991): *Népi kultúra a kora újkori Európában*. Századvég Kiadó - Hajnal István Kör, Budapest.
- Cole, M. – Cole, Sheila R. (2001): *Fejlődéslélektan* (4. kiadás). Osiris Kiadó, Budapest.
- Faragó József (1995): Népi kultúra, nemzeti kultúra. *Hitel*, **8**. 10. sz. 91-96.
- Görömbei András (2005): A magyar népi irodalom. 2016. 04. 02-i megtekintés, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:zqRYq9_kE-UJ:www.origo.hu/attached/2005022806gorombei_06.rtf+&cd=69&hl=hu&ct=clnk&gl=hu
- A népi furulya tantárgyi programja és követelményei*
http://mzmsz.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=554&Itemid=24
- Kádár Annamária (2012): *Mesepszichológia. Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban*. Kulcslyuk Kiadó, Budapest.
- Klein Sándor (2007): *Gyerekközpontú iskola*. Edge 2000 Kiadó, Budapest.
- Liszka József (2006): Két part között... A népi kultúra helye és szerepe Európa egyik ütközési zónájában. Népi kultúra, nemzeti jelleg, interetnikus kapcsolatok. *Társadalomtudományi szemle*, **4**. 4. sz. 37-54.
- Németh Regina (2010): A népművészet és a népi kultúra nevelési vonatkozásai a 20. század elején. *Iskolakultúra*, **20**. 12. sz. 3-14.
- Paksa Katalin (1991): A népdal a 19. századi polgári életben és a tudományban. In: Hofer Tamás (szerk.): *Népi kultúra és nemzettudat*. Magyarországi Kutató Intézet, Budapest. 24-36.
- Paládi-Kovács Attila (2009): *Magyar néprajz I.2. Táj, nép, történelem*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Pávai István (1999): A Népi és nemzeti kultúra viszonyának néhány zenei aspektusa Erdélyben. *Savaria*, **22**. 4. sz. 97-113.
- Povedák István (2004): Népi kultúra vagy populáris kultúra? Birkózás a fogalmakkal. *Tiszatáj*, **58**. 8. sz. 84-88.
- Sárosi Bálint (1991): Nemzeti törekvéseink és a népzene változó képe. In: Hofer Tamás (szerk.): *Népi kultúra és nemzettudat*. Magyarországi Kutató Intézet, Budapest. 167-173.
- Tánczos Vilmos (2011): A népi kultúra általános jellemzői. 2016. 04. 02-i megtekintés, Tánczos Vilmos honlapja, <https://tanczosvilmos.files.wordpress.com/2011/09/01-alapfogalmak1.pdf>
- Tánczos Vilmos (2011): Népi kultúra a 20. századi magyar magaskultúrában (folklorizmus-jelenségek). 2016. 04. 02-i megtekintés, Tánczos Vilmos honlapja, <https://tanczosvilmos.files.wordpress.com/2011/09/07-08-mo20szazad1-2.pdf>
- Tánczos Vilmos (2011): Van-e népi kultúra ma? 2016. 04. 02-i megtekintés, Tánczos Vilmos honlapja, <https://tanczosvilmos.files.wordpress.com/2011/09/02-vane-nepi-kult.pdf>
- Tari Lujza (1992): Zenei adatok a magyar népmesékben. In: *Zenetudományi dolgozatok*. MTA Zenetudományi Intézete, Budapest.
- Vekerdy Tamás (2012): *Gyerekek, óvodák, iskolák* (2. kiadás). Saxum Kiadó, Budapest.

A kottaolvasási képesség mérése online tesztkörnyezetben

Buzás Zsuzsa

Kulcsszavak: zenei műveltség, kottaolvasás, online mérés

Absztrakt

A mérés-értékelés lényeges része a zeneoktatás folyamatának. Keresztmetszeti empirikus kutatásunk célja zeneiskolás és általános iskolás 10-14 éves diákok kottaolvasási képességeinek vizsgálata és mérése volt, elsősorban Kodály Zoltán zenepedagógiai koncepciója alapján. A zenei műveltséget, írástudást vagy zenei szövegértést hagyományosan az elsajátított zenei tudásként és olyan képességként határozzuk meg, amely magában foglalja a jelek énekes vagy hangszeres előadásmódú zenei hanggá (olvasás/éneklés) és a hangok jelekké (kottaírás/írás) való dekódolását. Jorgensen (1981) határozta meg a funkcionális zenei műveltség kifejezést, ami azt a minimális szintű zenei képességet jelenti, amely lehetővé teszi a tanulók számára, hogy zeneműveket bemutathassanak. A zeneoktatás egyik alapvető célja, hogy a funkcionális zenei műveltséget fejlessze egyéni vagy csoportos (kórus, kamarazenei vagy zenekari) fellépések segítségével. A funkcionális zenei műveltséghez vezető első lépés a hang- és ritmusmintázatok, a zenei kódok, a zenei szokincs kialakítása és fejlesztése. (Ester, 2010).

A zenei tesztek kialakításakor a kottaolvasás diszciplináris (szaktudományi) dimenziójának értékelésére törekedtünk. Kutatásunkban az ének-zene és a szolfézs tantárgyi-tantervi szempontból a zenei elemek közül a ritmikai és dallami elemekre, dinamikai és tempójelzésekre, zenei formákra vonatkozó explicit tudást vizsgáltuk. Kétféle online zenei tesztet fejlesztettünk ki az eDia felületén. A zeneiskolások tesztje 55 feladatot tartalmazott, az általános iskolások számára egy hasonló, 35 itemből álló tesztet fejlesztettünk ki. Az online tesztelésben 811 felsőtagozatos tanuló vett részt. A feladatok megjelenítése az eDia (elektronikus diagnosztikus mérési rendszer) felületén történt. Az online teszteket három térképolvasási feladattal egészítettük ki, mivel feltételezésünk szerint kapcsolatban állnak a kottaolvasási képességekkel.

A kutatás eredményei szerint a teszt megbízhatóan működik mind az általános iskolai (Cronbach- $\alpha=0,839$), mind a zeneiskolai mérésben (Cronbach- $\alpha=0,832$). Az általános iskolások átlagteljesítménye 55,23%, a zeneiskolás diákoké 76,69% volt. Szignifikáns összefüggést találtunk a diákok kottaolvasási és vizuális/téri képességei között. A háttérkérdőíveknek köszönhetően lehetőségünk volt a kottaolvasás és néhány háttérváltozó közötti kapcsolat vizsgálatára.

Vizsgálatunkban szoros összefüggés mutatkozott a funkcionális zenei műveltség kérdéskörébe tartozó énekkari, vagy szólóénekes előadások, bemutatók iránti attitűddel kapcsolatban.

Kutatási eredményeink hozzájárulhatnak ahhoz, hogy részletesebben megismerjük a diákok kottaolvasási képességeit.

Szakirodalom

Ester D. (2010). Sound Connections: A comprehensive approach to teaching music literacy. In: Fishers: *Educational Exclusives*.

Jorgensen E. R. (1981): School Music Performance Programs and the Development of "Functional Musical Literacy": A Theoretical Model. *College Music Symposium*, 1981. 21. 1. sz. 82-93.

A szemmozgáskövetéses vizsgálatok jelentősége a kottaolvasási képesség megismerésében

Buzás Zsuzsa

Kulcsszavak: eye-tracking, kottaolvasás, Kodály koncepció

Absztrakt

A kottaolvasás képessége, folyamata, stratégiái, ezek fejlődése és összefüggései az énekléssel, vagy a hangszeres játékkal keveset kutatott terület. Az eye-tracking lehetőséget nyújthat mind a kottaolvasás modellezése, mind pedig a pedagógiai gyakorlatban a diagnosztika és az értékelés terén (Steklács, 2014).

Lehmann és McArthur (2002) a kottaolvasást olyan folyamatnak írják le, ami számos alképességet foglal magában, amelyek közül az egyik a zenei minta-felismerési képesség, illetve az a képesség, amivel a mintát hozzá tudjuk rendelni a tanult zenei szókinészhez, és zenei stílushoz. A legfontosabb zenei fogalmak és szimbólumok ismerete fejleszti a kotta dekódolásának pontosságát és gyorsaságát (Gordon, 2007). A nyelvhez hasonlóan a zene is különböző szerkezeti elemekből áll (hangokból, hangközökből, akkordokból, vagy hangsorokból), melyek hierarchikus sorozatokba szerveződnek. Mind a nyelvi, mind a zenei folyamatokban jelen vannak a szintaktikai elvárások (Lerdahl és Jackendoff, 1983), tehát a zenei nyelvtan ismerete hozzájárul a sikeres szövegértéshez.

2013 és 2015 között három szemkamerás vizsgálatot folytattunk Magyarországon, Németországban és Luxembourgon. A szemmozgásos vizsgálatok során általános iskolás és zeneiskolás 10-16 éves diákok (N=78) ritmus- és dallamolvasási képességeit vizsgáltuk Kodály Zoltán kottaolvasási gyakorlatainak segítségével. A példák ritmus- és betűkottával, illetve ABC-s hangokkal voltak lejegyezve. Kodály Zoltán olvasógyakorlatait speciális kutatási területekre (AOI-kra) osztottuk, pontosabban kétszer négy ütemre, tehát két fél periódusra, majd további kétütemes motívumokra. Kutatásunkban úgy találtuk, hogy a gyakorlatok zenei szerkezetei meghatározóak, a diákok kottaolvasását megkönnyítik. A kutatási eredményeink szerint a zenei mintázatok és a zenei szöveg jellegzetességei erősen befolyásolják a fixációk időtartamát. A vizsgált nyolcütemes olvasógyakorlatokban azt találtuk, hogy valamennyi vizsgált csoportban és korosztályban a fixációk száma kétszer annyi az első szakaszban, mint a következő ütemeken, mivel a tanulók számára azok már ismerősek, mind formában, ritmikában és a dallamban.

A hőtérképek alapján meghatározható, hogy hol történik a fixáció a különböző zenei anyagokban, illetve, hogy melyek azok a részek, melyek problémát okoznak a gyerekeknél kottaolvasás közben. Ahogyan feltételeztük, a szem a leghosszabb ideig a kottakép elején fixál, az első néhány ütemet figyeli, miközben a legkevésbé a metrumot és a különböző előjegyzéseket vizsgálja. Ezenkívül az összetettebb ritmusokon és nehezebb hangközökön történik a hosszabb ideig tartó percepció. A betűkottás példánál látható az az olvasás közbeni fejlődés, ahogyan a tanulók egyre jobbak és magabiztosabbak lettek az éneklésben, miközben egyre jobban megismerték az olvasott zenei anyag jellemzőivel.

Szakirodalom

Gordon E. (2007): *Learning sequences in music*. GIA Publications Inc., Chicago.

Lehmann A., McArthur V. (2002): Sight-reading. 135-150. In: Parncutt R., McPherson G. (szerk.): *The science and psychology of music performance: creative strategies for teaching and learning*. Oxford University Press, Oxford.

Lerdahl F., Jackendoff R. (1983): *A generative theory of tonal music*. MA: MIT Press, Cambridge.

Steklács J. (2014): A szemmozgás vizsgálatának lehetőségei az olvasás és a vizuális információfeldolgozás képességének a megismerésében. *Anyanyelv-pedagógia*, 2014. **7.** 3. sz. 2.

A zenei és a nyelvi feldolgozási folyamatok kapcsolódási pontjainak vizsgálata

Csontos Tamás

Kulcsszavak: nyelvészet, zenei szintaxis, memória

Absztrakt

Az elmúlt évek fMRI- és PET-vizsgálatok eredményei alapján a zenei szintaxis feldolgozásában ugyanazok az agyi műveletek játszanak szerepet, mint a nyelvészetben a szintaktikai feldolgozás során. Ezek a végrehajtott műveletek elsősorban a Broca agyterülethez kötődnek. Patel (2003) elmélete szerint ezek a területek átfedést mutatnak. A hosszútávú emlékezeten túl a rövidtávú emlékezetnek is kiemelkedő szerepe van a zenei és nyelvi folyamatokban. A rövidtávú emlékezet szerepe a megértésben és nyelvi folyamatokban az 1960-as évek óta kutatott terület. A Baddeley-féle munkamemória modell (Baddeley és Hitch, 1974) szerint a rövidtávú emlékezetet egy olyan aktív többkomponensű, dinamikus rendszer, melyben nemcsak tároljuk az információt, hanem aktívan műveleteket is végzünk vele. A nyelvi folyamatokban tehát pontosan az épülő reprezentáció terepe a munkamemória, ahol a bejövő anyag függvényében állandóan módosítjuk, változtatjuk leképezéseinket a megértés során.

Mind a nyelvi, mind a zenei folyamatokban jelen vannak a szintaktikai elvárások. A dekódolás folyamatában megjósolható a soron következő szavak mondattani kategóriája. Gibson (2006) megfigyelte, hogy amíg jelentésükben váratlan szavak kevésbé, ugyanakkor a szokatlan mondattanai elemek jelentősen lelassították az olvasás folyamatát, hasonlóan a zenében az előre kevésbé megjósolható akkordok megjelenéséhez.

Tehát a szerkezetileg váratlan zenei elemek feldolgozása a nyelvészet szintaktikai feldolgozásával van kapcsolatban és kevésbé a szemantikaival.

A zenei rendszerek, az emberi nyelvek grammatikájához hasonlóan, lényegüket tekintve azonosak. Az univerzális zenei elemek eredete az lehet, hogy az emberek hasonló fizikai adottságokkal rendelkeznek (Meyer, 1956). Borer és Wexler (1987) szerint az univerzális nyelvtan (Universal Grammar) különböző elvei genetikailag kódolva vannak, és ezek a zene elemeihez hasonlóan a biológiai érés során kezdenek el aktiválódni.

Előadásomban a nyelvi és a zenei feldolgozási folyamatokat, illetve ezek lehetséges kapcsolódási pontjait, fejlődési periódusait szeretném bemutatni.

Szakirodalom

Baddeley A., Hitch G. J. (1974): Working Memory. In: Bower G. (szerk.): *Recent Advances in Learning and Motivation*. Vol. VIII., Academic Press, New York. 47–90.

Borer H., K. Wexler (1987): The maturation of syntax. In: T. Roeper, E. Williams (szerk.): *Parameter Setting*. Reidel, Dordrecht.

Gibson E. (2006): The interaction of top-down and bottom-up statistics in the resolution of syntactic category ambiguity. *Journal of Memory and Language*. 2006. 54. sz. 363-388.

Meyer L.B. (1956): *Emotion and Meaning in Music*. Univ. of Chicago Press, Chicago.

Patel A. D. (2003): Language, music, syntax and the brain. *Nature Neuroscience*. 2003. 6. 7. sz. 674-681.

Patel A. D. (2008): *Music, language and the brain*. Oxford University Press, New York.

Kodály Zoltán zenepedagógiai koncepciója és annak adaptálása Ukrajna nyugati régiójának iskoláiban a XX. század végén

Csoóri Zsófia (Chovriy Sofiya)

Kulcsszavak: Kodály-koncepció, adaptáció, Kárpátalja

Absztrakt

A XX. század zenepedagógiai életének egyik legjelentősebb eseménye a Kodály Zoltán vezetésével létrehozott koncepció világhírűvé válása.

A magyar népzenei anyagra épített, eredetileg magyar gyermekek számára megalkotott koncepciónak vannak olyan általános érvényű tulajdonságai, melyek nemzetközi felhasználásra is alkalmasnak bizonyultak. Ezek olyan közös értéket tartalmaznak, mely minden kultúrában érvényre juthat, mindenhol új lendületet adhat a zeneoktatásnak és ezáltal a tömegek zenei nevelésének.

1958-ban a Nemzetközi Zenei Nevelési Társaság (ISME) koppenhágai konferenciáján hangzott el először Ádám Jenő előadása a magyar iskolai énektanításról. 1964-ben Budapesten tartotta konferenciáját az ISME. Első ízben aratott osztatlan nemzetközi sikert a Kodály-módszer. Tehát 1964 óta nagy lendülettel indult meg a magyar zenepedagógiai koncepció terjedése.

A konferencia után, még ennek az évnek szeptemberében, a Szovjetunió Észti Köztársaságának fővárosában, Tallinnban a középiskolákban Heino Kaljuste bevezette magyarországi tapasztalatai alapján a Kodály-módszert. Az észti adaptáció a világon elsőként született meg. Bár a módszer (összes elemével és filozófiájával) hivatalosan csak Észtországban került használatba, mégis egyes elemeit más tagköztársaságokban is alkalmazták (Lettország, Litvánia, Oroszország, Grúzia, Ukrajna).

A XX. század 70-es éveitől a Kodály-koncepciót Ukrajna nyugati régiójában sikeresen alkalmazzák az ukrán tannyelvű általános iskolákban.

Kutatásunk célja a Kodály-módszer történetének vizsgálata és annak adaptálása Ukrajna nyugati régiójának iskoláiban a megjelölt időszakban, melyben elsődleges szempont a magyar zenepedagógiai elvek megjelenésének és gyakorlásának áttekintése. A kutatás során továbbá felmértük a relatív és az abszolút rendszer közti különbségeket, valamint vizsgáltuk a XX. század zenepedagógiai irányzatait (Émile Jaques-Dalcroze, Carl Orff, Dimitrij Kabalevskij).

A kutatás során dokumentumelemzés és tartomelemzés módszerét alkalmaztuk.

Kutatásunk során az általunk vizsgált források alapján elemeztük a magyar zenenevelési rendszer kialakulásának nemzeti és kultúrtörténeti előfeltételeit, tanulmányoztuk a nyugat-ukrajnai zenei nevelés történeti fejlődését (XX. sz. második felétől napjainkig) a magyar zenepedagógiai koncepció adaptálásával kapcsolatban. A kutatás bizonyította, hogy a Kodály-koncepció ma is változatlanul alkalmas eredeti céljának megvalósítására és adaptációra, azaz az értékes zenének a széles tömegekhez való szervezett eljuttatására. A kutatás során egyértelművé vált, hogy a Kodály zenei nevelési alapelveinek adaptálása reálisan megvalósulhat a Kárpátalja magyar tannyelvű iskoláiban is, a helyi zenei hagyományok figyelembe vételével.

Szakirodalom

Ádám Jenő (1944): *Módszeres énektanítás a relatív szolmizáció alapján*. Turul Kiadó, Budapest.

Balázs István (2005): *Zenei lexikon*. Corvina Kiadó, Budapest.

Balla Tibor, Mikita István (1997): *Kiegészítő jegyzet az ének-zene alsó tagozatos tanításához*. I. kötet. Kölcsy Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen.

- Böhm László (2004): *Zenei műszótár*. Editio Musica, Budapest.
- Breuer János (1982, szerk.): *Kodály-mérleg*. Tanulmányok. Gondolat, Budapest.
- Brockhaus–Riemann (1983, szerk.): *Zenei lexikon*. (I-III. kötet.) Zeneműkiadó, Budapest.
- Csoóri Zsófia (2003): A magyarországi zeneoktatási rendszer történelmi gyökerei. *Közoktatás*, 2003. 10. 6. sz. 17–20.
- Csoóri Zsófia (2004): Az énekoktatás történetének vázlatos áttekintése. In: Gabóda Béla, Lipcsei Imre (szerk.): *Közös értékeink. Kárpátaljai és magyarországi pedagógusok tanulmányai*. PoliPrint, Ungvár. 43–55.
- De Gerando Antonina (1884): *Zeneelmélet és énekoktatás az új francia tanmód szerint képezdék, elemi és középiskolák számára*. Pallas Nyomda, Budapest.
- Dobszay László (1982): A Kodály-módszer és zenei alapjai. In: Erdeiné Szeles Ida (szerk.): *Kodály szemináriumok. Válogatás a nyári tanfolyamokon elhangzott előadásokból (Kecskemét 1970-1980)*. Tankönyvkiadó, Budapest. 54–67.
- Énekszó*. Hangjegyes ének- és zenepedagógiai folyóirat. 5. 4. sz. (28. Jöde szám), 505–520.
- Felméri Lajos (1881): *Az iskolázás jelene Angolországban*. A vallás- és közoktatásügyi m. k. ministerhez intézett jelentése. (1. kötet.). Egyetemi nyomda, Budapest.
- Goll János (1884, ford.): *Új énektanítási rendszer*. Kókai Nyomda, Budapest.
- Hegy József (1974): *Az ének-zene tanítása*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Kerényi György (1937): Hogyan tanít Jöde éneket? *Énekszó*, 1937. 5. 2. (26.) sz., 478–479.
- Kesztler Lőrinc (2000): *Zenei alapismeretek*. Athenaeum 2000 Kiadó, Budapest.
- Kiss Áron (1881): *A magyar népiskolai tanítás története*. Franklin-Társulat, Budapest.
- Kodály Zoltán (2007): *Visszatekintés I-III.*, Argumentum Kiadó, Budapest.
- Kodály Zoltán, Ádám Jenő (1994): *Énekes könyv a 3. osztály számára*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Kodály Zoltán, Ádám Jenő (1995): *Énekes könyv a 4. osztály számára*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Kodály Zoltán, Ádám Jenő (1996): *Énekes könyv a 2. osztály számára*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Kodály Zoltán, Ádám Jenő (1999): *Énekes könyv az 1. osztály számára*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Nemes Klára (2001): A relatív szolmizáció mint a zenei gondolkodás eszköze. In: Ittész Mihály (szerk.): *A Kodály Intézet IV., jubileumi évkönyve*. Kodály Intézet, Kecskemét. 62–72.
- Pappné Vencsellői Klára (2007): *Ének-zene tantárgypedagógia az alsó tagozatban éneket tanító pedagógusok számára*. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen.
- Perényi László (1957): *Az énektanítás pedagógiája*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Oroszné Tornyai Lilla (1998): *Énektanítói alapismeretek. Módszertani jegyzet tanító szakos hallgatók számára*. Kecskeméti Tanítóképző Főiskola, Kecskemét.
- Szabolcsi Bence, Tóth Aladár (1965): *Zenei lexikon*. (I-III. kötet.) Zeneműkiadó, Budapest.
- Szabó Helga (é. n.): *A magyar énektanítás kálváriája*. MTA Soksorozító, Budapest.
- Szabó Helga (1994): *Útmutató Kodály Zoltán – Ádám Jenő általános iskolai tankönyvsorozatához*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Szőnyi Erzsébet: *A zenei írás-olvasás módszertana* (I. kötet.) Editio Musica, Budapest.
- Szőnyi Erzsébet (1984): *Kodály Zoltán nevelési eszméi*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Szőnyi Erzsébet (1988): *Zenei nevelési irányzatok a XX. században*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Szőnyi Erzsébet (1999, szerk.): *Kodály Zoltán nevelési eszméi a harmadik évezred küszöbén*. A Nemzetközi Kodály Konferencia (1997. IX. 22–24.): Zenepedagógiai szekciójának anyaga. Kodály Intézet, Kecskemét.
- Sztankó Béla (1934): *Az iskolai énektanítás rendszerei*. Attila nyomda, Budapest.

- Вейс П. Ступеньки в музику: посібник по сольфеджио / П. Вейс. – М. : Советский композитор, 1980. – 200 с.
- Вендрова Т. Постигая основы музыкального искусства: о новой программе Д. Кабалевського / Т. Вендрова // Начальная школа. – 1980. – № 8. – С. 58 – 62.
- Верещагіна А. Активна музична діяльність як основа формування особистості в школах з поглибленим вивченням музики / А. Верещагіна // Музика в школі : збірка статей. – Вип. 10. – К. : Музична Україна, 1984. – С. 3 – 7.
- Верещагіна А. Методика викладання музики на релятивній основі у І класі : посібник для вчителів музики загальноосвітніх шкіл / А. Верещагіна, З. Жофчак. – К. : Музична Україна, 1977. – 52 с.
- Верещагіна А. Методика викладання музики у І класі: посібник для вчителів музики загальноосвітніх шкіл / А. Верещагіна, З. Жофчак. – К. : Музична Україна, 1987. – 32 с.
- Верещагіна А. Музика, 1 клас : пробний навчальний посібник / А. Верещагіна, З. Жофчак. – К. : Музична Україна, 1987. – 88 с.
- Верещагіна А. Сучасні вимоги до уроку музики в загальноосвітній школі / А. Верещагіна // Музика в школі : збірка статей. – Вип. 5. – К. : Музична Україна, 1979. – С. 11 – 15.
- Жофчак З. З досвіду викладання музики у початкових класах загальноосвітньої школи методом ладової сольмізації / З. Жофчак // Музика в школі : збірка статей. – Вип. 3. – К. : Музична Україна, 1976. – С. 48 – 64.
- Жофчак З. Імпровізація на уроках музики в загальноосвітній школі / З. Жофчак // Музика в школі : збірка статей. – Вип. 10. – К. : Музична Україна, 1984. – С. 30 – 32.
- Жофчак З. На Другому міжнародному Кодаївському семінарі в Кечкеметі / З. Жофчак // Музика в школі : збірка статей. – Вип. 2. – К. : Музична Україна, 1974. – С. 136 – 140.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1970. – № 7 – 8. – Квітень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1973. – № 2. – Січень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1977. – № 16. – Серпень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1978. – № 12. – Червень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1978. – № 22. – Листопад. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1980. – № 10. – Травень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1980. – № 20. – Жовтень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1985. – № 10. – Травень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1985. – № 13. – Липень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1986. – № 4. – Лютий. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1986. – № 6. – Березень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1986. – № 13. – Липень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1986. – № 19. – Жовтень. – 32 с.

- Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – К. : Педагогічна преса, 2000. – № 19. – Жовтень. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2001. – № 11. – Червень. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2002. – № 2. – Січень. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2004. – № 1 – 2. – Січень. – 64 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2004. – № 6. – Березень. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2004. – № 8. – Квітень. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2004. – № 10. – Травень. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2004. – № 12. – Червень. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2004. – № 19 – 20. – Жовтень. – 64 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2005. – № 7 – 8. – Березень. – 64 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2005. – № 15. – Травень. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2005. – № 31 – 32. – Листопад. – 64 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2005. – № 33. – Листопад. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2006. – № 1. – Січень. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2007. – № 19 – 20 – 21. – Липень. – 96 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2009. – № 28 – 29. – Жовтень. – 64 с.
- Кабалевский Д. Воспитание ума и сердца: книга для учителя / Д. Кабалевский. – М. : Просвещение, 1981. – 192 с.
- Кабалевський Д. Музика в школі / Д.Кабалевський // Музика в школі : збірка статей. – Вип. 2. – К. : Музична Україна, 1974. – С. 8-16.
- Кабалевский Д. Основные принципы и методы экспериментальной программы по музыке для общеобразовательной школы / Д. Кабалевский // Музыкальное воспитание в СССР / сост. и общ. ред. Л. Баренбойма. – Вып. 1. – М. : Советский композитор, 1978. – С. 58 – 93.
- Кабалевський Д. Прекрасне пробуджує добре / Д. Кабалевський. – К. : Музична Україна, 1978. – 288 с.
- Кабалевський Д. Про трьох китів та про інші цікаві речі : книга про музику для середнього і старшого шкільного віку / Д. Кабалевський. – К. : Музична Україна, 1973. – 186 с.
- Кабалевський Д. Як розповідати дітям про музику? / Д. Кабалевський. – К. : Музична Україна, 1982. – 320 с.
- Ковалів В. Методика музичного виховання на релятивній основі / В. Ковалів. – К. : Музична Україна, 1973. – 149 с.

Кодай З. Избранные статьи [перев. с венгерского] / З. Кодай / предисл. И. Мартынова, коммент. П. Вейса. – М. : Советский композитор, 1982. – 288 с.

Мартынов И. Золтан Кодай: [монография] / И. Мартынов. – М. : Советский композитор, 1983. – 250 с. с ил.

Масол Л. Вивчення музики: Навчально-методичний посібник для вчителів у 2-х частинах / Л. Масол, Ю. Очаковська та ін. – Харків : Скорпіон, 2003 . – 270 с.

Масол Л. Концепція загальної мистецької освіти / Л. Масол // Мистецтво та освіта. – 2004. – № 1. – С. 2 – 5.

Матеріали першої сесії Верховної Ради СРСР одинадцятого скликання, 11-12 квітня 1984 р. – К. : Політвидав України, 1984. – 57 с.

Музыкальное воспитание в Венгрии / [ред.-сост. Баренбойм Л. А.]. – М. : Советский композитор, 1983. – 400 с.

Музыкальное воспитание в современном мире: материалы IX конференции Международного общества по музыкальному воспитанию (USME) / ред. колл.: Д. Кабалевский и др. – М. : Советский композитор, 1973. – 416 с.

Навчальні плани і програми на 1970/71 н.р. // Радянська школа. – 1970. – №7. – С. 40 – 48.

Ростовський О. Теорія і методика музичної освіти: Навч.-метод. посібник. / О. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – 640 с.

Тайнель Е. Музичне виховання за методом відносної сольмізації. Перша частина. Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. / Е. Тайнель. – Дрогобич : Коло, 2001. – 212 с.

Тайнель Е. Теорія та практика загального музичного виховання за методом відносної сольмізації (Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів). / Е. Тайнель. – Дрогобич : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. – 392 с., 8 арк.: іл.

Az élményalapú zenepedagógus-képzés munkamódszerei és fejlesztésének lehetőségei

Deszpot Gabriella

Kulcsszavak: Kokas-pedagógia, zenepedagógus-képzés, élményalapú személyes tanulás

Absztrakt

Új paradigma szükséges a pedagógusképzésben: fontos, hogy a gyakorlat felől, a tapasztalati élmény alapján, eleve belülről vezérelve induljon el az adott (zene)pedagógia megismerése.

Az előadás témája egy szokatlannak számító egyetemi kurzus esetismertetésén keresztül rávilágít arra, hogy mit jelenthet az élményalapú és hatékony pedagógusképzés. Bemutatásra kerül egy, a Kokas Klára zenepedagógiájával foglalkozó tantárgy kurzusának fejlesztése, amely kutatással segített oktatási innováció, ahol a várható végeredmény egy, a lehető leghatékonyabb mintakurzus portfóliójának a megalkotása, amely más felnőtt- és felsőoktatási területeken is hasznosítható.

A kurzusfejlesztésen háromfős tanári csoport dolgozik, dinamikus egyensúlyban tartva a kutatói és az oktatói szerepeket.

A kutatás problémafelvetése abból indul ki, hogy a szokásos egyetemi kurzusidő hogyan tehető a leghatékonyabbá ahhoz, hogy adott zenepedagógiai módszer megismerésére és motivált alkalmazására mélyreható felkészítést adjon. Ettől lényegibb probléma az, hogy hogyan lehet az intézményi szokásokhoz, képzési környezethez illeszteni egy eltérő paradigmát képviselő kurzust, amely nem a képzések során addig megszokott tanulási útvonalat képviseli – vagyis keretet ad arra, hogy a tanulás, mint egyéni, személyes konstrukció a tapasztalatokból megszülethessen. Egy jó Kokas-kurzus a résztvevők saját belső élményére, teljes aktivitására alapoz, és a többféle megtapasztalás után vár el bármilyen módszertani tudatosítást és gondolati értelmezést a pedagógiai folyamatokat illetően és a módszertani megoldások terén.

Kiinduló kérdésköreink fokozatosan formálódva, de több témakört tartva kerülnek feldolgozás alá, amit a kihívások és örömök összefüggéseiben vizsgálunk a hallgatói válaszok alapján személy szerint és a csoport egészét tekintve. Vizsgálati problémakörök: a kurzushatékonyág összefüggése a csoportlétszámmal, a kurzus, a helyszín térfelosztásával; a kurzus tanárainak szereptartásával és tudáskészletével, a technikai és tárgyi körülmények minőségével, kutatásetikai kérdésekkel.

Feldolgozási módszereink nagyon sokrétűek: 37 hallgatói esszé elemzése; tanári kurzusnaplók összeállítása; foglalkozások időelemzése; órai aktivitások kategorizálása, filmbeli kódolása; zenerepertoárok elemzése; tanári prezentációk fókuszvizsgálata; 25 intenzív alkalom esetében a rögzített videó anyagok elemzése különféle szempontok szerint; a kommunikációs formák diverzitásának követése; szöveges tanári értékelések írásbeli készítése a hallgatók számára, retrospektív-értékelő találkozó szervezése.

A 2014-ben indult, eddig három szemesztert felölelő vizsgáldásunk a kvalitatív kutatások módszereit használja, és fenomenológiai nézőpontból közelít. A mintavétel még nem érte el a telítettségi határt. Folyó kutatásunkban a tanítás-tanulás visszatérő mintázatait keressük a megfigyelt és dokumentált szituációkban és az erről szóló egyéni beszámolóinkban.

Szakirodalom

Deszpot Gabriella (2016): Zene és kreativitás. Az alkotóképesség fejlesztése Kokas Klára zenepedagógiájával. In: Falus András (szerk.): *Zene és egészség*. Kossuth Kiadó Zrt, Budapest. 54-75.

Vass Éva és Deszpot Gabriella (2016): Introducing experience-centred approaches in music teacher education - Opportunities for pedagogic metamorphosis. *Thinking Skills and*

Creativity. 2016.11.03-i megtekintés, <https://www.sparrho.com/item/introducing-experience-centred-approaches-in-music-teacher-educationopportunities-for-pedagogic-metamorphosis/a0d811/>

Deszpot Gabriella és Vass Éva (2015): Multidiszciplináris kutatási lehetőségek a Kokas-módszer vizsgálatára. 2016.12.14-i megtekintés: Parlando, http://www.parlando.hu/2015/2015-1/Deszpot_Vass_KokasKutatasok.pdf

Vass, E és Deszpot, G (2015): Opportunities for Creative Transformations in the Kokas pedagogy. The Changing Face of Music and Art Education- Interdisciplinary Journal for Music and Art Pedagogy MERYC: Playful Sounds - Personhood (2) CFMAE 7. /2. sz. 12. [on-line] <https://cfmaejournal.wordpress.com/2016/04/05/cfmae-72-playful-sounds-personhood/>

A népzeneoktatás múltjáról és jelenéről a művészeti nevelés tükrében

Dragony Gábor

Kulcsszavak: népzeneoktatás, kurrikuláris oktatás, extrakurrikuláris oktatás, népzeneoktatás-történet

Absztrakt

Kutatási témám a népzeneoktatás szerepe a művészeti nevelés kurrikuláris és extrakurrikuláris helyszínein. A „szerepek” közül kiemelten szeretnék foglalkozni az élményszerzéssel és -nyújtással. Ehhez szorosan kapcsolódik az élményt biztosító tevékenység funkciója a nevelésben. Kutatásom első lépéseként a hazai népzeneoktatás történetét mutatom be vázlatosan.

A népzeneoktatás szinte egyidős a népzenevel és kezdetben nem intézményesült formában valósult meg. A hagyományos népzeneoktatás a népzeneészek képzésére vonatkozott.

Eleinte az „apáról fiúra szálló” tanítás-tanulás volt jellemző, ami leginkább Erdélyben máig fennmaradt. A Felvidéken a jó muzsikusok híres tanítómesterek is voltak, és a szülők a tehetségesnek vélt gyermekeiket ilyen mesterekhez adták tanítani.

A 70-es évek elején kezdődött Budapesten, majd vidéken is mozgalommá vált a népzene és néptánc megismerése. Az első táncház új szórakozási formát alakított ki, és megnőtt a városi fiatalok érdeklődése a hangszeres népzene és a néptánc hagyományának gyakorlati elsajátítására a népzenei dialektusok területén.

Elsőként Magyarországon a mai Óbudai Népzenei Alapfokú Művészetoktatási Iskola indult az 1974/75-ös tanévben. A másik, régóta működő, népzenei tanszakkal is rendelkező iskola a mostani Budapest XXII. kerületi Nádasdy Kálmán Alapfokú Művészeti Iskola és Általános Iskola. Harmadik több évtizedes múlttal rendelkező intézmény a Hermann László Zeneművészeti Szakközépiskola és AMI. A rendszerváltást követően ezek mellett sorra alakultak az országban a népzene (is) oktató iskolák alapfokon.

A középfokú rendszerben egyre több helyen kezdődött el a jazz-, nép- és az egyházzene-képzés, hiszen a felsőfokú képzésben is helyet kaptak ezek a szakirányok.

A felsőfokú népzenei képzés először a tanárképzésben jelent meg Nyíregyházán. A Nyíregyházi Egyetem Zenei Intézetében 2015-től népzene- és népi kultúra-tanár képzés indult. 2007-ben a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen kezdődött hangszeres és énekes népzene-sz alapképzés, 2010-ben a népzeneoktatási mesterképzés. 2014-ben vezették be az osztatlan, kétszakos tanárképzést.

A közoktatáson kívüli népzeneoktatás helyszínei például a táborok, a különböző intézmények által szervezett szakkörök, tanfolyamok, továbbképzések.

Szakirodalom

Agócs Gergely (2010): *A mesterség elsajátításának társadalmi intézménye a cigányzenészek körében*. Folkrádió, Folkszemle

http://folkradio.hu/folkszemle/agocs_amestersegelsajatitasa/index.php

Agócs Gergely (2008): A Felső-Bodrogköz hangszeres zenei hagyománya. Folkrádió, Folkszemle http://folkradio.hu/folkszemle/agocs_bodrogkoz/index.php

Bolya Mátyás–Fügedi János (2016): A magyar népzene-szakképzés szakterületi megújítása és a képzési szintek szerinti harmonizációja. 2016. 10. 18-i megtekintés, Parlando, http://www.parlando.hu/2016/2016-5/Bolya_Fugedi_Nepzeneszkkepzes.pdf

Dobszay László (2009a): A népzene pedagógiai jelentősége. In: Sebő Ferenc (szerk.): *Népzenei olvasókönyv*. Hagyományok Háza. Budapest. 262.

- Dobszay László (2009b): *Kodály után. Tűnődések a zenepedagógiáról*. Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézete, Kecskemét. 25.
- Eckhardt Gábor (2009): A középfokú zenész-szakképzés, a zeneművészeti szakközépiskolák helyzete az elmúlt 20 évben. 2017. 01. 08-i megtekintés, *Zeneoktatásunk*, http://www.hunmusic.hu/tanulmanyok/zeneoktatasuk_fuzet_09.pdf 69–84.
- Halmos Béla (2006): A táncházmozgalomról. In: Sándor Ildikó (szerk.): *A betonon is kinő a fű. Tanulmányok a táncházmozgalomról*. Hagyományok Háza, Budapest. 7–20.
- Homor Istvánné (2009): Tanulmány a zeneiskolák helyzetéről a rendszerváltozástól napjainkig. 2017. 01. 08-i megtekintés, *Zeneoktatásunk*, http://www.hunmusic.hu/tanulmanyok/zeneoktatasuk_fuzet_09.pdf 9–44.
- Jávorszky Béla Szilárd (2013): *A magyar folk története*. Kossuth Kiadó – Hagyományok Háza, Budapest. 106–180.
- Könczei Csongor (2011): *A kalotaszegi cigányzenészek társadalmi és kulturális hálózatáról*. Kriza János Néprajzi Társaság. 108–117.
- Kiss Ferenc (2006): Számvetés – a népzenei mozgalom három évtizede. In: Sándor Ildikó (szerk.): *A betonon is kinő a fű. Tanulmányok a táncházmozgalomról*. Hagyományok Háza, Budapest. 67–70.
- Magyar közlöny* 77. 2015. június 4. 2017. 01. 10-i megtekintés, <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK15077.pdf>.
- Magyar Közlöny* 85. 2016. június 13. 2017. 01.10-i megtekintés, <http://www.magyarokozlony.hu/dokumentumok/cb315ca5a3b38af40a509f936a7cfdc563fa1bf0>
- Magyar Közlöny* 187. 2016. december 2. 2017. 01. 10-i megtekintés, <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK16187.pdf>
- Paksa Katalin (2008): *Magyar népzene-történet*. Balassi Kiadó, Budapest. 11–25.
- Pávai István (1993): *Az erdélyi és a moldvai magyarság népi tánczenéje*. Teleki László Alapítvány, Budapest. 173–178.
- Sebő Ferenc (2009): *Népzenei olvasókönyv*. Hagyományok Háza, Budapest. 13–94.
- Rómer Judit (2015): Hagyományok és hagyományozódás átalakulása Magyarországon. 2017. 01. 09-i megtekintés, http://folkradio.hu/folkszemle/romer_magyarpalatka/index.php
- Sárosi Bálint (2003): *Zenei anyanyelvünk*. Mezőgazdasági Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest. 201–217.
- Vágó Irén (2003): Az oktatás tartalma. Függelék. In: Halász Gábor–Lannert Judit (szerk.): *Jelentés a magyar közoktatásról 2003*. Országos Közoktatási Intézet, Budapest. 467. 2017.01.08-i megtekintés, <http://mek.niif.hu/01300/01399/01399.pdf>
- Vágó Irén, Simon Mária és Vass Vilmos (2011): A tanítás-tanulás tartalma. Függelék. In: Balázs Éva, Kocsis Mihály és Vágó Irén (szerk.): *Jelentés a magyar közoktatásról 2010*. Oktatókutatás és Fejlesztő Intézet Budapest, 468. oldal 2017. 01. 08-i megtekintés, <http://mek.oszk.hu/12800/12893/12893.pdf>
- Varga Sándor (2016): A tánczenei szolgáltatás Visában és környékén az 1900-as évek elejétől az 1970-es évekig. 2017. 01.10-i megtekintés, http://folkradio.hu/folkszemle/varga_tanczenei_szolgáltatás_visaban/zenei_onellatás_visaban_es_kornyeken/index.php
- Virágvölgyi Márta (2008a): Beszélgetés Dobos Károly széki primással – Részletek egy 1977-es széki gyűjtésből. 2017. 01. 10-i megtekintés, http://folkradio.hu/folkszemle/viragvolgyi_doboskaroly/index.php
- Virágvölgyi Márta (2008b): Egy magyar parasztprimás Széken. 2017. 01. 10-i megtekintés, <http://folkradio.hu/folkszemle/cikk.php?id>
- Virágvölgyi Márta (2013): Beszélgetés Zerkula János gyimesi primással. 2017. 01. 10-i megtekintés, http://folkradio.hu/folkszemle/viragvolgyi_zerkula/index.php

A zenetanárképzés fél évszázada Debrecenben

Duffek Mihály

Kulcsszavak: tanárképző tagozat, konzervatórium, zenetanár, zeneművész tanár

Absztrakt

A zenetanárképzés elmúlt fél évszázada tanulságokban bővelkedő evolúció mind intézménytörténeti, mind képzéstörténeti vonatkozásban. Az előadás e tanulságok feltérképezésével, a tendenciák megvilágításával segítséget kíván nyújtani a jövőbeni képzési stratégia kialakításához is. Az 1966/1967-es tanév a magyar zenei felsőoktatásban azért kiemelkedően fontos fordulópont, mert azt mutatja, hogy a bővülő alapfokú zeneoktatási iskolahálózat tanárigényének kielégítése a zenei tanárképzés új dimenzióit igényelte minden tekintetben. A jelzett évben a zenetanárképzés országos hálózattal rendelkező felsőoktatási intézményrendszerben kezdte meg tevékenységét a Zeneakadémia szervezeti keretein belül. A folyamat szakmai bázisát a zeneművészeti szakiskolák szaktanárképzőjében oktató művésztanárok adták, a szakiskoláktól való intézményi elkülönülés pedig lehetővé tette mind az oktatói kar bővülését, mind a hallgatói létszám dinamikus növekedését. Mindez úgy történhetett meg, hogy közben a zenetanárképzés tartalmi, minőségi elemei is gazdagodhattak, oktatási időtartama növekedett. A fejlődés a későbbi évtizedekben mind képzési oldalon, mind az egyes hazai képző helyek intézményfejlődésében látványosan tapasztalható, amelynek eredménye az, hogy a művészeti ágak közül egyedül a zeneművészeti felsőoktatást jellemzi ma országos képzési intézményhálózat és regionális lefedettség. A képzéshez tartozó infrastruktúra változásai ugyancsak egyértelmű és látványos fejlődést mutatnak. A mai zeneművészeti oktatás a Zeneakadémia meghatározó szakegyetemi funkciója mellett az ország nagyvárosaiban önálló kari szervezeti formában (Debrecen, Szeged), művészeti kar részeként (Pécs, Győr), vagy az integrált egyetem önálló intézeteként (Miskolc) működik. A tervezett előadás ezt a komplex folyamatot részletezi a debreceni történések áttekintése mellett a teljes intézményrendszer fő folyamatainak elemzésével, miközben értékeli az intézményhálózat kulturális és közművelődési szerepvállalását is a szűkebb környezetben és az ország zenei életében. A folyamat vizsgálata során (a megjelent, igen szűk hazai szakirodalom áttekintése mellett) a képzés különböző szintjein szerzett személyes tapasztalatok is segítenek a megtett út előremutató vagy akadályozó tényezőinek feltárásában, a jövőre nézve is hasznos tanulságok levonásában.

Szakirodalom

Fülep Tamás és Zelinka Tamás (1988, szerk.): *A zeneiskolai tanárképzés húsz éve. 1966-1986.* Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola, Miskolc.

Straky Tibor (1987, szerk.): *Évkönyv a debreceni intézményes zeneoktatás 125. évfordulójára.* Debreceni Egyetem, Debrecen.

Mit? Miért? Hogyan? Kérdések az iskolai és amatőr hangképzésről

Erdős Ákos

Kulcsszavak: hangképzés, történet, elmélet, gyakorlat, problémák, veszélyek, javítási javaslatok

Absztrakt

Az iskolai és amatőr kórusok mindennapos munkájának egyik legfontosabb területe a hangképzés. A hangképzés biztos alapját kell hogy képezze a kórus munkájának. A kiművelt, kulturált hangzás folyamatos karbantartása elengedhetetlen a kórus színvonalának megőrzése érdekében. Jelen előadás azt kívánja áttekinteni, hogy napjainkban, a magyar kórusmozgalomban milyen szerep jut ennek a fontos szakterületnek. Véleményünk szerint a kórusok sok esetben nem fordítanak kellő hangsúlyt erre a munkára. Ahhoz, hogy a mostani helyzetet megvizsgálhassuk, feltétlenül ismernünk kell a megelőző korok hangképzési tendenciáit. A hazai kóruséneklés elmúlt százötven éve nem kedvezett a differenciált, kiművelt kórushangzás kialakulásának (ennek főként történelmi, társadalmi okai voltak), javulás csak a legutóbbi évtizedekben volt megfigyelhető.

Az előadás igyekszik számba venni a leggyakoribb problémákat, hibalehetőségeket, melyek a hangképzés során felmerülhetnek. Megpróbálja feltárni azokat az okokat, amelyek gátolják, hogy a hangképzés általánosan elfogadott, kellő elméleti tudásra épülő és jó gyakorlattal párosuló szerves része legyen a hazai kórusok életének. Ezt követően javaslatokat tesz a hatékony iskolai hangképzéssel kapcsolatban. Megpróbálja a tejjesség igényével felsorolni azokat a szakterületeket, melyekkel a hivatásos énekelteknek (iskola ének-zene tanároknak, karvezetőknek) tisztában kéne lenniük ahhoz, hogy kellő biztonsággal és eredményesen, hatékonyan bánhassanak a rájuk bízott énekesek hangjával. Igyekszik rávilágítani, hogy mik a helyes és helytelen tendenciák a hangképzésben, kitér a médiában hallható számtalan énekes műfajnak a művészileg kimunkált hangképzés szempontjából történő megítélésére. Részletesen tárgyalja, hogy az iskolai énekeltelessel kapcsolatban milyen veszélyek leselkednek a diákok hangjára, valamint áttekintést ad a legfontosabb hangegészségtani tudnivalókról. Az behatárolt időkeretek nem teszik lehetővé a teljes körű, minden részletre kiterjedő alapos elemzést, de reményeink szerint felhívják a figyelmet a szakterület fontosságára, időszerű problémáira, valamint ezek kiküszöbölésének lehetőségeire.

Szakirodalom

Bodnár Gábor, Erdős Ákos és Kabdebó Sándor (2005): *Ének-zenei ismeretek*. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest.

Erdős Ákos (2016): Ének az iskolában: az iskolai és amatőr kórusok hangképzési lehetőségeiről. In: Károly Krisztina és Homonnay Zoltán (szerk.) *Kutatások és jó gyakorlatok a tanárképzés tudós műhelyeiből*. ELTE Eötvös Kiadó, Eötvös Loránd Tudományegyetem. 65–75.

Erdős Ákos: Gondolatok az iskolai és kórushangképzés „időszerű” kérdéseiről. 2015. 10. 10-i megtekintés, Parlando, <http://www.parlando.hu/2015/2015-1/ErdosAkos-Hangkepzes.htm>

Erdős Ákos (1986): Kórusaink hangképzéséről. *Az ének-zene tanítása*, **39**. 3. sz. 136–138.

Erdős Ákos (2002): Új lehetőségek a gimnáziumi kórusok repertoárjának gazdagítására. In: Katona András (szerk.): *A tanári mesterség gyakorlata. Tanárképzés és tudomány*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 555-557.

Kerényi Miklós György (1985): *Az éneklés művészete és pedagógiája*. Zeneműkiadó, Budapest.

Kerényi Miklós György és Kerényiné Kéri Margit (1989): *Énekiskola*. Editio Musica, Budapest.

Párkai István (1969): *A kórusvezénylés alapjai*. Népművelési Propaganda Iroda, Budapest.

Mit tanulhat egy mai zenepedagógus 30-40 évvel ezelőtti órajegyzetekből? Forráselemzés, szövegpreparálás a Kokas-hagyatékban

Geréné Kristóf Katalin – Deszpot Gabriella

Kulcsszavak: Kokas-pedagógia, szakmódszertan, hagyaték-feldolgozás, forráskutatás

Absztrakt

A LFZE Kodály Intézete kecskeméti zenepedagógiai külön gyűjteményének Kokas-hagyatékában 2012-ben elkezdődött az ún. „óramondások” papíralapú, gépelt szövegeinek digitalizálása. Ezek az órajegyzetek Kokas Klárának a Budapesti Művelődési Központban tartott gyermekfoglalkozásairól készültek túlnyomó részben 1984 és 1986 között. A neves zenepedagógus új műfajt teremtett azzal az 1970-es évek végén, hogy zene-mozgás foglalkozásait a történésekkel egy időben rámondással követte, szinkronban „közvetítette” egy megfigyelő munkatárs és kazettás diktafon segítségével. Ezek a hangjegyzetek, interpretációk legépelésre kerültek, amelyeket később Kokas Klára átolvasott, és szükség szerint reflexiókkal is ellátott. Az „óramondások” több tucat hangkazettán, ill. több száz oldalnyi szöveggént várják a szintetizáló tudományos feldolgozást. E történeti kutatás a kezdeteknél tart, és két éve lépett intenzívebb szakaszba, amelynek célja a Kokas-hagyaték foglalkozás-leírásainak kutathatóvá tétele pl. tartalomelemző szoftverek segítségével.

Az órai jegyzetek gondozásával és rendszerező feldolgozásával kutató páros foglalkozik. A munka oroszlánrészét az az önkéntes kutató végzi, aki forráselemzést is folytat, miközben újragépeli a szövegeket. A forráselemző munka, vagyis az értelmező szövegpreparálás jelen fázisában arra fókuszál, hogy „ki, mit mondott és kinek”, továbbá általában milyen aktivitási formák voltak a jellemzők, és az kiknek a szereplésével valósult meg. Követi azt is, hogy mindez milyen dal, zenei és játékrepertoár keretében történt. E tartalomelemzés jelen fázisában tipográfiai kódolással, ill. a szöveg újratördelésével valósul meg. Például a függő beszéd átírása párbeszédbe, az énekelt dalok, a hallgatott zenék, a személynevek különféle betűstílussal való jelölése, háttérszínezés használata a manuális kiemelések szemléltetésére stb. Az eredetileg homogén szöveget nemcsak a tipográfiával súlypontoszuk, hanem az új szerkesztésbe beemeljük Kokas Klára margón megjelenő kézírásait, jelöléseit is. Továbbá az eddig külön-külön lévő leírásokat egy-egy dokumentumba rendezzük csoportonként és azon belül kronologikusan.

Eddig összesen 57 foglalkozás feldolgozása történt meg. Az így nyert, könnyebben kezelhető értékes szakmai anyagok lehetőséget adnak majd további kutatásokra. A feljegyzésekből követhető Kokas Klára rendkívüli, kreatív pedagógiai megoldásai és a folytonos pozitív megerősítés; a sztereotípiák kerülése, igényessége, alapossága, mindenre odafigyelő precizitása, kiemelkedő empátiája. Kiolvashatók az elmélyült, felelős reflexiók egyes helyzetekről, tanítványokról. Az ún. klasszikus Kokas-órák felépítése bizonyítottan követhető. Mindez kiváló segítséget nyújthat az új zenepedagógus nemzedékeknek ötletek merítésére, továbbgondolására is, adaptálásra saját tanítványok számára.

Szakirodalom

Deszpot Gabriella (2014): *Mozgás és zeneolvasás Kokas-pedagógiával. Fejlesztések kulturális tartalmak és a dokumentumok tartós megőrzéséhez*. Kutatói beszámoló. LFZE Kodály Intézet, 23.

Deszpot Gabriella (2012): Gondolatok Kokas Klára utolsó könyvéről. *Új Pedagógiai Szemle*, 2012. 11-12. sz. Új Pedagógiai Szemle, 246-258. [on-line] http://epa.oszk.hu/00000/00035/00155/pdf/EPA00035_upsz_2012_11-12_246-248.pdf

Kokas Klára (1992): Látni és Láttatni. In: Kokas Klára: *A zene felemeli a kezeimet*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 77-86.

Kokas Klára (2012, szerk. Tóth Teréz): *Megfésültem a felhőket. Gyerekeim zenébe bújó története*. Kokas Klára Agape Zene-Életöröm Alapítvány, Budapest. 155.

An assessment of student teachers' entering beliefs about the teacher's role

Gocsál Ákos, Bandi Szabolcs

Kulcsszavak: pedagogical view, music teacher education, higher education, role of teacher

Absztrakt

Objectives: Research related to beliefs about education has a history of a little more than fifteen years in Hungary. (In this context, the term "belief" is related to opinions, ideas, and systems of such ideas, based on experiences, in opposition with "knowledge" or "attitudes"). Literature suggests that students entering teacher education have solid beliefs about teaching and very often, the modification of such beliefs turns out to be a difficult job, despite the educational effects of teacher education. Previous research revealed that beliefs, which are very often emotionally determined and implicit, are based on the students' 12-year school experience, and are also naïve beliefs and may even be maladaptive. Other beliefs can, however, have a proactive effect on the explicit aims of teacher education. Exploration of the system of such beliefs has an important role in the social representation of the teachers' profession, and may also have an effect on the efficiency of teacher training as well as the professional and social development of the individual student teachers.

The main objective of the present research is the exploration of student's beliefs that they bring with themselves when enter the one-cycle 5-year teacher training programme. The students involved in the study are typically 18-19 years old and have no previous education in psychology or educational sciences. Exploration of the system of their beliefs, e.g. with regard to their adaptivity is another aim. To our best knowledge, no research has been conducted in this field with students of music teachers' programme in Hungary.

Methods: Data collection took place in September 2015. Subjects were first-year students of the one-cycle 5-year "Teacher of Music" programmes and had not taken any course in psychology or education. The students were typically 18-19 years old. They were instructed to draw concept maps in five groups. The central concept of the concept maps was "teacher" and the students' task was to discuss their associations, and, based on their consensus, record their ideas on the concept maps in a structured way. For drawing the concept maps and discussing the concepts, they had 60 minutes.

Results: the concept maps were analysed using quantitative (number of levels, concepts, nodes) and qualitative methods (establishing categories). The results outline a righteous and child loving, in some cases, authoritarian teacher. Concepts related to adaptivity, motivation and success also occurred in several cases. However, some concepts reflected negative experiences ("psychological harm", "apathy", "punishment"). One of the concept maps included only general concepts in a less structured way ("class", "student", etc.) which are less related to the teacher's role or activities.

Conclusions: The research revealed significant information about the beliefs of the students who entered music teacher education. Concepts related to adaptivity may form a good basis for establishing the teacher's identity. However, we believe it is equally important to change counter-identification, based on negative experiences, and the "empty" statements, commonplaces, to a well established interpretation of the teacher's role, based on studies in psychology and education, by the end of their training. We intend to continue our research repeating the assessment with the same students before their graduation so we can analyse the change in their interpretation of role.

Szakirodalom

Bárdossy Ildikó, Dudás Margit (2011): *Pedagógiai nézetek*. Pécsi Tudományegyetem, Pécs.

Dudás Margit (2011): A belépő nézetek feltárása. 150-170.
In: Bárdossy Ildikó - Forray R. Katalin - Kéri Katalin (szerk.): *Tananyagok a pedagógia szakos alapképzéshez*. PTE BTK Neveléstudományi Intézet, Pécs.
Falus Iván (2004): A pedagógussá válás folyamata. *Educatio*. 359–374.
Simándy Szilvia (2015): *Kutatások a felsőoktatásban és a felnőttképzésben*. Kézirat. Eszterházy Károly Főiskola, Eger.

A zenei észlelés és preferenciák összefüggése személyiségjellemzőkkel

Gombás Judit

Kulcsszavak: zenei észlelés, zenei preferencia, személyiség, szemantikus differenciál, NEO-PI

Absztrakt

A zenei preferencia vizsgálatok rendszerint azokkal a háttértényezőkkel foglalkoznak, melyek meghatározhatják a különböző zenei stílusok kedvelését. Jelen kutatásban ezzel szemben azt vizsgáltam, hogy bizonyos elemi zenei jellegzetességek (tempó, dinamika, az előadói apparátus mérete) hogyan befolyásolják a különböző személyiségszerkezetű egyének szubjektív zenei észlelését és preferenciáit.

A kutatásban 132 fő nem zenész főiskolai hallgató vett részt, akiknek 32 különböző „komolyzenei” részletet mutattam be. A lejátszott zeneművek kiválasztása a tempó, a dinamika és az apparátus mérete változók szisztematikus változtatása által történt. A diákok, miután meghallgatták a zenei részleteket, a feszültség, hangulat és érték szemantikus differenciál (SD) skálákon értékelték azokat. A kitöltők személyiségvonásait a NEO-PI-R kérdőív segítségével mértem fel.

Az egyes elemi zenei jellegzetességek észlelésére és preferenciájára kapott eredmények nagyrészt alátámasztották a szakirodalmi adatokat. Kutatásomban új eredmény, hogy a kis együttesel előadott zeneműveket, különösen a „halk” részleteket a hallgatók szignifikánsan feszültebbnek észlelték, valamint dinamikától és tempótól függetlenül általában kevésbé kedvelték, kevésbé tartották értékesnek ezeket a szóló vagy kamaraműveket a nagy apparátussal előadott részletekhez képest. A jövőbeni zenepreferencia kutatásokban érdemes lehet jobban fókuszálni az előadói apparátus méretéből és összetételéből adódó hatásokra.

A személyiségvonások és zenei preferenciák összefüggéseit vizsgálva nem meglepő az az eredmény, hogy akik a nyitottság dimenzióban magas pontszámot értek el, általában jobban kedvelték a klasszikus zenét, és a többség által leginkább elutasított zenei részleteket is preferálták.

Az érzelmi instabilitás olyan zenei preferenciákat hívhat elő, melyek szabályozhatják vagy kompenzálhatják a magas neuroticizmusból fakadó szélsőséges érzelmi állapotokat. Azok a hallgatók, akik érzelmileg a legkevésbé kiegyensúlyozottak (pl. szorongók, depressziósok, ellenségesek) leginkább a nyugodt zenei részleteket kedvelték. Szintén ezeket a relaxáló zenét kedvelték leginkább azok a hallgatók is, akik a legmagasabb pontszámot érték el a pozitív érzések alskálán. Esetükben ez a zenepreferencia-mintázat a felhangoltság (szélsőséges esetben mánia) kompenzációját szolgálhatja.

Összefoglalva, az eredmények azt sugallják, hogy a hallgatók a zenei preferenciáikkal tudattalanul is kifejezik személyiségüket, illetve ezen választásaikkal próbálják esetlegesen szélsőséges érzelmi állapotukat kiegyensúlyozni, kompenzálni, az érzelmi homeosztázisukat fenntartani. Az eredmények egyaránt alkalmazhatók önismereti és terápiás céllal, vagy iskolai helyzetben is: a megfelelő zenei darabok hallgatása segítheti a fiatalokat érzelmeik kiegyensúlyozásában és szinkronizációjában, ezáltal alkalmassá téve őket a hatékonyabb munkavégzésre.

Szakirodalom

Costa P.T., McCrae R.R. (1992): *Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) manual*. FL: Psychological Assessment Resources, Odessa.

- Erős F. (1971): Az esztétikai jelentés vizsgálata szemantikus differenciállal. [The investigation of the aesthetic meaning using semantic differential]. *Magyar Pszichológiai Szemle [Hungarian Journal of Psychology]*, 1971. 30. sz. 109-121.
- De Fruyt F., McCrae R. R., Szirmák Zs., Nagy J. (2004): The Five-Factor Personality Inventory as a measure of the five-factor model – Belgian, American, and Hungarian comparisons with the NEO-PI-R. *Assessment*, 2004. 11. sz. 207-215.
- Dobrota S., Ercegovic I. R. (2014): Students' musical preferences: The role of music education, characteristic of music and personality traits. *Croatian Journal of Education*, 2014. 16. 2. sz. 363-384.
- Dollinger S. J. (1993): Research Note: Personality and music preference: extraversion and excitement seeking or openness to experience? *Psychology of Music*, 1993. 21. 1. sz. 73-77.
- Dunn P. G., de Ruyter B., Bouwhuis D. G. (2012): Toward a better understanding of the relation between music preference, listening behavior, and personality. *Psychology of Music*, 2012. 40. 4. sz. 411-428.
- Gehardt S., Kunkel M., von Georgi R. (2016): The role musical preferences play in the modulation of emotions for people with mental disorders. *The Arts in Psychotherapy*, 2016. 47. sz. 66-71.
- Gingras B., Pearce M. T., Goodchild M., Dean R. T., Wiggins G., McAdams S. (2016): Linking melodic expectation to expressive performance timing and musical tension. *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*, 2016. 42. 4. sz. 594-609.
- Janka Z., Zöllei É., Szentistványi I., Szilárd J. (1987): Zenei élmény pszichometriai elemzése szemantikai differenciál skálával. [Psychometrical analysis of musical experience with semantic differential scale.] *Ideggyógyászati Szemle [Clinical Neuroscience]*, 1987. 40. sz. 442-450.
- Kemp A. E. (1996): Music preferences and listening styles. In: *The musical temperament: Psychology and personality of musicians*, Oxford University Press, New York. 121-138.
- Nielzén S., Cesarec Z. (1981): On the perception of emotional meaning in music. *Psychology of Music*, 1981. 9. 2. sz. 17-31.
- Rawlings D., Ciancarelli V. (1997): Music preference and the Five-Factor Model of the NEO-Personality Inventory. *Psychology of Music*, 1997. 25. 2. sz. 120-132.
- Rentfrow P. J., Gosling S. D. (2003): The do re mi's of everyday life: The structure and personality correlates of music preferences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 2003. 84. 6. sz. 1236-1256.
- Sallavanti M. I., Szilagyí V. E., Crawley E. J. (2016): The role of complexity in music uses. *Psychology of Music*, 2016. 44. 4. sz. 757-768.
- Schäfer T. (2016): The goals and effects of music listening and their relationship to the strength of music preference. *PLoS ONE* 2016. 11. 3. sz. 2017. 03. 06-i megtekintés, Plos One <http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0151634>
- Silvey B. A. (2011): The effects of orchestration on musicians' and nonmusicians' perception of musical tension. *Research and Issues in Music Education*, 2011. 9. 1. sz.
- Teo T. (2003): Relationship of selected musical characteristics and musical preference. *Visions of Research in Music Education*, 2003. 3. sz. 2017. 03. 06-i megtekintés, <http://www-usr.rider.edu/~vrme/>

Zenetörténet-kurzusok, mint a művészeti felsőoktatás rendszer-szintű tartalmi és módszertani problémáinak indikátorai

Gönczy László

Kulcsszavak: zenetörténet, felsőoktatás, zeneértés, motiváció, oktatásszervezés

Absztrakt

A jelenlegi szerteágazó és mélyreható társadalmi változások közepette az oktatás bármely szintje világszerte immár permanensen szembesülni kénytelen célrendszerének, módszertani repertoárjának felülvizsgálati kényszerével. A felsőoktatást, ezen belül a zeneművészeti felsőoktatást különösen sokféle kihívás érte és éri – ennek csupán kicsiny, de fontos és sokféle problémára mutató szegmense a zenetörténet-tanítás gyakorlata. Bár a nemzetközi szakirodalomban erőteljesen jelen van az e problémákkal való szembenézés igénye, a hazai gyakorlat megrekedni látszik a sokszor lehangoló napi tapasztalatok leltározásánál (ahogy a többi zenei kurzus oktatóinál is szokásos), híján az igénynek, hogy a zenetanár- ill. zeneművész-képzést egységes rendszerként újraértelmezve próbáljuk megtalálni az eddigieknél hatékonyabb probléma-megoldási lehetőségeket. Előadásomban érintem az egymással részben polemizáló zenetörténet-pedagógiai megközelítések viszonyát egymáshoz és a jelen hallgatói attitűdjeihez, a zenetörténeti élmények és ismeretek legfontosabb funkcióit a jövő zenész-tanárok igényes tevékenységében. A zenetörténet-kurzusokat egy nagyobb koncepcionális egység szegmenseként értelmezve amellet érvelek, hogy csakis a képzést alapvetően meghatározó tantárgyi struktúra árnyalt értelmezéséből, ugyanakkor a képzésbe belépők előzetes tudásszintjének alapos felméréséből származhatnak jó válaszok, motivált hallgatók és értelem-gazdag tevékenységek a zeneművészeti képzés színterein.

A 19. századi konzervatóriális modell látszólag ma is megkérdőjelezhetetlen működése nyomán csekély a szakma motivációja arra, hogy a jelen előadás értelmezési kereteit megadó szempontrendszerrel érdemben foglalkozzon. Ezek: 1. a zenészképzés és zenei nevelés történeti tanulságai legalább az újkor egészét tekintve; 2. az elsajátítási motiváció és a kurrens tanulásmódszertan területünkre is érvényes törvényszerűségei; 3. képzési gyakorlatunk egybevetése a tantárgystruktúra professzionális szempontú értelmezésével (Quinn szervezeti kultúra-modelljét is figyelembe véve) – ahogy más helyütt már kifejtettem; 4. a professzionális zenéléshez, zenetanításhoz megkívánt minimális és optimális zeneértés kritériumai; 5. a pedagógiai hozzáadott érték, mint munkavégzésünk minőségének legfontosabb indikátora; 6. a képzésbe lépők előzetes tudásának feltérképezési lehetőségei.

A 6. ponthoz kapcsolódóan az előadásnak része egy ez év februárjára tervezett kismintás vizsgálat (n≥60) addigra elvégzendő, kvalitatív feldolgozásból fakadó eredményeinek bemutatása. A vizsgálat két különböző zenei felsőoktatási képzőhelyen elsőéves BA és osztatlan képzésben résztvevő hallgatók zeneirodalmi affinitásáról, a hazai zeneéletében való jártasságáról, e területen megnyilvánuló irányultságairól és attitűdjeiről szolgáltat adatokat. Az előadás a konferencia megadott témakörei közül háromba is illeszkedik, a jelentkezési űrlapon általam megadott kategória csak részben fedti a tartalmat.

Szakirodalom

Balensuela C. M. (2010): A Select Bibliography of Music History Pedagogy Since 2000 with a List of Papers Read at the 2009 Teaching Music History Day. *Journal of Music History Pedagogy*, 2010. 1. 1. sz. 61–66.

Beckerman Michael (2010): “How Can You Teach What You Don't Know? ...and Other Tales from Music History Pedagogy.” In: Briscoe J. (szerk.): *Vitalizing Music History Teaching*. 3–18.

- Briscoe J. (2010, szerk.): *Vitalizing Music History Teaching. Monographs and Bibliographies in American Music*. Pendragon Press, Hillsdale, New York.
- Burkholder J. Peter (2000): Peer Learning in Music History Courses. In: Natvig (szerk.): *Teaching Music History*. 204–240.
- Burkholder J. Peter (2011): Decoding the Discipline of Music History for Our Students. *Journal of Music History Pedagogy*, 2011. 1. 2. sz. 93–111.
- Conway C. M., Hodgman T. M (2009): *Teaching Music in Higher Education*. Oxford University Press, New York.
- Cryderman-Weber M. (2009): Active Learning in the Music History Classroom. Előadás: Teaching Music History Day, Edinboro University of Pennsylvania, 2009. szeptember 12.
- Dobszay László (2010): Kései utóhang 2. *Muzsika*, 2010. 53. 3. sz. 5-8.
- Dolinszky Milkós (1993): Iskola és közepszer. *Muzsika*, 1993. 36. 2. sz. 4-9.
- Gönczy László (2010): Zeneelmélet a művészetoktatásban – művészetoktatás a normák nélküli társadalomban. *Parlando*, 2010. 52. 4. sz. 8-16.
- Gönczy László (2011): Korrekt pedagógiai értékelés lehetőségei a magyar zeneművészeti felsőoktatásban. Előadás: IX. Pedagógiai Értékelési Konferencia. Szeged, 2011. április 29-30.
- Heuchemer D. (2009): Time for Reevaluation: Content vs. Process in Teaching Music History in Tumultuous Times. Előadás: Teaching Music History Day, Edinboro University of Pennsylvania, 2009. szeptember 12.
- Holloway M. S. (2004): The Use of Cooperative Action Learning to Increase Music Appreciation Students' Listening Skills. *College Music Symposium*, 2004. 44. sz. 83–93.
- Howe M. J. A., Davidson J. W. (2003): The Early Progress of Able Young Musicians. 186-212. In: Sternberg R. J., Grigorenko E. L. (szerk.): *The Psychology of Abilities, Competencies, and Expertise*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Körmendy Zsolt (2013): Koncertpedagógia és közoktatás. *Neveléstudomány*, 2013. 1. 3. sz. 2017. 03. 06-i megtekintés. ELTE.
http://nevelestudomany.elte.hu/downloads/2013/nevelestudomany_2013_4_84-94.pdf
- Malone M. J. (2009): Reconceptualizing Music History: Some Thoughts on Categories Versus Chronology in Music History Survey Courses. Előadás: Teaching Music History Day. Edinboro University of Pennsylvania, 2009. szeptember 12.
- Quinn R.E. & Rohrbaugh J. (1983): A spatial model of effectiveness criteria: Towards a competing values approach to organizational analysis. *Management Science*, 1983. 29. sz. 363-377.
- Seaton D (2010): Teaching Music History: Principles, Problems, and Proposals. 59–72. In: Briscoe (szerk.): *Vitalizing Music History Teaching*. Pendragon Press, Hillsdale, NY.
- Stachó László (2005): Hányféleképpen értjük és szeretjük a zenét? – A zeneértés velünk született, mélylélektani, kulturális és kognitív útirányjelzői. In: Lindenbergné Kardos Erzsébet (szerk.): *Zeneterápia* (szöveggyűjtemény). Kulcs a Muzsikához Kiadó, Pécs, 235–250.
- Van der Merwe A. (2009): Broadening the Music History Curriculum: Suggestions for Success. Előadás: Teaching Music History Day. Edinboro University of Pennsylvania, 2009. szeptember 12.

A tankönyv szerepe a tanítás-tanulás folyamatában. Kérdőíves felmérés pedagógusok körében a NAT 2012 első osztályos énekkönyvek tankönyvhasználatához

Gyovai Ágnes

Kulcsszavak: tankönyvhasználat, empirikus kutatás, kérdőíves felmérés, zenepedagógia

Absztrakt

2016 májusában és 2017 januárjában kérdőíves felmérést végeztem pedagógusok körében. A kérdőíves felmérés a NAT kerettanterv 2012 első osztályos énekkönyvek tankönyvhasználatát vizsgálta. A kérdőív kérdéseire az Apáczai Kiadó, a Mozaik Kiadó és Nemzedékek tudása Tankönyvkiadó első osztályos énekkönyveit használó pedagógusok válaszoltak.

Kutatói kérdésemben arra keresem a választ, hogyan vélekednek a pedagógusok iskolai énekkönyvükről a taníthatóság, tanulhatóság és képességfejlesztés szempontjából, elégedettek énekkönyvükkel vagy másikat választanának?

Jelen empirikus kutatás a pedagógusok értékelő válaszai alapján veszi górcső alá az énekkönyvek iskolai gyakorlatban betöltött szerepét és állítja fókuszba az énekkönyvek tartalmi súlypontjait, a tankönyvi tartalmak kevésbé reprezentált részterületeit, esetleges hiányosságait. A kutatás célja a kvantitatív adatfeldolgozás eredményeinek tükrében, olyan következtetések levonása, melyek az énekkönyvek tanórai használatához nyújtanak hasznos információkat.

A kutatás relevanciája a tankönyvhasználatot felmérő további kutatások iránti igény szükségességének kialakítása a tankönyvhasználók körében (pedagógusok, tanulók, szülők), mely az énekkönyvek minőségi fejlesztését eredményezheti.

A tankönyvanalízisek meghatározó szerepet töltenek be a rendszerszerű tankönyvfejlesztési folyamatokban (Kojanitz, 2005). A tankönyvek minőségfejlesztéséhez szükség van a tankönyvfejlesztők és tankönyvíró szakemberek kooperatív együttműködésére (Dárdai és mtsai 2015) és a fejlesztési eredmények közzétételére, mely lehetővé teszi, hogy a pedagógusok szakmai szempontok alapján dönthessenek a megfelelő tankönyv kiválasztásáról (Kaposi, 2012).

Szakirodalom

Csapó Benő (2008): A taneszköz fejlesztés megalapozása: a tudásról való tudás. In: Simon Mária (szerk.): *Tankönyvdialógusok*. OFI, Budapest. 11-21.

Csapó Benő, Kárpáti Andrea (2002): Műveltség az ezredforduló után – Az oktatás fejlesztésének feladatai. In: Csapó Benő (szerk.): *Az iskolai műveltség*. Osiris Kiadó, Budapest.

Dárdai Ágnes (2002): *A tankönyvkutatás alapjai*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs.

Dárdai Ágnes, Dévényi Anna, Márhoffer Nikolett, Molnár-Kovács Zsófia (2015): Tankönyvkutatás, tankönyvfejlesztés külföldön II. *A nemzetközi tankönyvelméleti kutatások elméleti és módszertani kérdései*. (L.) Új folyam 2015. VI. 1-2. sz. 2017. 03. 06-i megtekintés Történelemtanítás [on-line] www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu

Erős Istvánné (2008): Kodály-módszer, Kodály-koncepció, Kodály-filozófia. *Parlando*, 2008. 50. 5. sz. 4-9.

Gönczy László (2009): Kodály-koncepció: A megértés és alkalmazás nehézségei Magyarországon. *Magyar Pedagógia*, 2009. 109. 2. sz. 169-185.

Kaposi József (2012): A tankönyv szerepének változásai. In: *Iskolakultúra*, 2012. 22. 12. sz. 56-70.

Kenesei Éva (2012): A magyar zenei nevelés gyökerei. In: *Iskolakultúra*, 2012. 12. sz. 113-117.

Kerettanterv az általános iskola 1-4. évfolyamára (2013): Az emberi erőforrások minisztere 2012. 51. XII. 21. EMMI rendelete a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről. Magyar Közlöny 2012. 177. sz.

Kojanitz László (2004): Lehet-e statisztikai eszközökkel mérni a tankönyvek minőségét? *Iskolakultúra*. 2004. 9. sz. 38-56.

Kojanitz László (2005): A tankönyvkutatás szerepe és feladatai. *Új Pedagógiai Szemle*, 2005. márciusi sz. 53-68.

Lantos Rezsőné, Lukin Lászlóné (2013): *Ének-zene. Az általános iskola első osztálya számára*. NAT Kerettanterv 2012. Nemzedékek tudása Tankönyvkiadó, Budapest.

Lassúné Ruskó Renáta (2013): *Ének-zene. Tankönyv első osztályosoknak. Tartós tankönyv*. Mozaik Kiadó, Szeged. Kerettanterv: 51/2012. (XII.21.) EMMI rendelet 1. sz. melléklet 1.2.6.1. A változat.

M. Nádasi Mária (2011): A tankönyvek szerepe a tanítás-tanulás folyamatában. In: *Oktatás-Informatika Folyóirat*, 2011. 3-4. sz. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.

Nemzeti Alaptanterv (2012): A Kormány 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. *Magyar Közlöny*, 2012. 66. sz.

Süle Ferenc (2013): *Első daloskönyvem 1. Tankönyv az első évfolyam számára. Tartós tankönyv*. Apáczai Kiadó Kft., Celldömölk. Kapcsolódó kerettanterv EMMI kerettanterv 2012. 51. XII.21. EMMI rendelet 1. sz. melléklet.

A zenepedagógia multidiszciplináris lehetőségei és feladatai

Hausmann Kóródy Alice

Kulcsszavak: zenepedagógia, értékrend, világlátás, műveltség

Absztrakt

A zenepedagógus-képzés lényeges feladata, hogy a leendő zenetanárok megértsék: feladatuk nemcsak a zenére, hanem a zene általi nevelés is. Ismeretes a zenei nevelés pozitív hatása az általános képességekre, de sokkal kevesebb szó esik arról, hogy a zenei neveléssel hogyan alakíthatjuk az értékrendet, a világlátást, a műveltséget. Ebben a kérdéskörben rejlenek a zeneoktatás kivételes interdiszciplináris lehetőségei, melyek – nyugodtan állíthatjuk – egyedülállóak az oktatásban.

Egyetlen tantárgy sem kínál önmagában annyi szemantikai, szemiotikai, nyelvi, retorikai, néprajzi, földrajzi, természeti jelenségekkel, növény- és állatvilággal, naptári ünnepekkel kapcsolatos, valamint történelmi és művelődéstörténeti ismeretet, mint az ének-zene. A felsoroltak között több olyan ismeretanyag is található, amelyekkel egyetlen más tanórán sem találkozunk. Ha figyelünk ezekre a tartalmakra zeneoktatás közben, nemcsak rendkívül gazdag ismeretanyagot nyújthatunk a gyermekeknek, hanem kialakíthatunk egy szélesebb spektrumot átfogó gondolkodást, amely összefüggéseiben képes szemlélni nemcsak a kultúrát, hanem a világot is.

A különböző korosztályoknak tanított zenei anyag jelentősen különbözik, de óvodás kortól líceumig a megismerhető – reprodukált és befogadott – zenei anyag megfelelő irányítással egymásra épülve, tágíthatja a gyermekek zenén túli ismereteit. Ez a multidiszciplinaritás vonzóbbá teheti a gyermekek számára magát a zenét is.

A zeneoktatás leggyakrabban felpanaszolt visszahúzó ereje a közoktatásbeli minimális, heti egy óraszám. Felvetődik a kérdés, hogy ebben a szűkös időkeretben hogyan lehet megvalósítani a zenei nevelés multidiszciplináris hozadékát is? Előadásomban, korosztályokra lebontva szeretném ezt a kérdést megválaszolni.

A zenepedagógia multidiszciplináris lehetőségei azonban csak akkor juthatnak érvényre, ha erre megfelelően felkészítjük a leendő zenepedagógusokat. A zenetanárképzésben folyamatosan találkozunk az öröklött beidegződésekkel, amelyeket rendkívül nehéz áthangolni egy nyitottabb, tágabb kulturális szemlélet igényére és az ezt érvényre juttató módszerekre. Ennek gyakorlatát és tapasztalatait is szeretném bemutatni.

Szakirodalom

Benedek Árpád (1015): *Útravaló 2. Gyermekdalok*. Csillagocska Alapítvány, Nagyvárad.

Csoóri Sándor ifj. (2005): *Varázsjelek. Út a magyar ősműveltséghez a zenetanulás alapján*. Süss fel Nap Kiadó.

Gazda Klára (1980): *Gyermekvilág Esztelneken*. Kriterion, Bukarest.

Hausmann Kóródy Alice (2012): *Nyelv és zene összefüggései a kodályi gondolkodásban*. Partiumi Egyetemi Szemle, Nagyvárad.

Hausmann Kóródy Alice (2016): A zeneirodalom tanítása középiskolában. Egy módszertani kísérlet eredményei és tanulságai. *Parlando*, 2016. 6. sz.

Kodály Zoltán (1973): *A magyar népzene*. Zeneműkiadó, Budapest.

Kodály Zoltán (1982): *Visszatekintés I-II*. Zeneműkiadó, Budapest.

Kodály Zoltán (1993): *Magyar zene, magyar nyelv, magyar vers*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest.

Selmeczi Marcella (1971): *Óvodások daloskönyve*. Kriterion, Bukarest.

Smuta Attila (2016): A zenész pedagógus kaleidoszkópja. In: Falus András (szerk.): *Zene és egészség*. Kossuth Kiadó, Budapest.

Túry Ferenc (2016): Búbánat és erőforrások a folklórban: a népzene példája. In: Falus András (szerk.): *Zene és egészség*. Kossuth Kiadó, Budapest.

Egy innovatív zenepedagógiai módszer 3-9 évesek között

Hegedűsné Tóth Zsuzsanna

Kulcsszavak: mindennapos éneklés, innováció, módszer, felfedező tanulás, élménypedagógia

Absztrakt

A konferencián egy komplex zenepedagógiai módszert kívánok bemutatni, melynek újszerűsége abban rejlik, hogy a zenei nevelést, a zenei képességek fejlesztését, a zene iránti érzékenyítést az adott gyermekkorosztály (kisgyermek, óvodás korúak vagy kisiskolások) környezetében fellelhető eszközök (játéktárgyak, társasjátékok, hétköznapi tárgyak, sporteszközök, újrahasznosítható tárgyak) célzott beemelésével gazdagítja.

A módszert egyrészt az, a kutatásokkal is alátámasztott elképzelés keltette életre, hogy minden gyermek képes a zene megértésére, a zene általi önkifejezésre, illetve, hogy a program kidolgozója a gyermekek életkori sajátosságaira érzékenyített módon szeretne volna élményszerűvé, izgalmassá tenni zenei foglalkozásait, megőrizve a hagyományos értékeket (kodályi koncepció), folytatva a hagyományos módszertant (Forrai Katalin, Ádám Jenő stb.). Az előadás során bemutatásra kerülne a módszer elméleti háttere mind általános didaktikai, nevelésméleti, mind zenepedagógiai szempontból. Többek között érintve a tanulókra vonatkozóan a kapcsolatigény, kompetencia, és autonómia-ökökvés fogalmait, a tanítás-tanulás szempontjából a differenciálás, adaptivitás, motivációs közeg, kooperációs technikák, élménypedagógia gondolatköreit. A bemutatásra kerülő komplex zenepedagógiai koncepció zenei játékaiban – például a szótagolás és ritmus, a színek és hangmagasságok, a mennyiség és hangerő, méret és hangerő, a vizuálisan érzékelhető és auditívan érzékelhető időbeliség megfeleltetése által—a gyermekek spontán fedezhetik fel a zene alkotóelemeit: a tempót, ritmust, hangerőt, hangszínt, dallamot, hangzásokat, hangzatokat, valamint azt, hogy az együttes zenélés, közös alkotás öröm. A hétköznapi tárgyakkal történő kreatív csapatjátékok észrevétlenül vezetnek be a gyerekeket a zene rejtelmeibe, sokoldalúan fejlesztik személyiségüket, színesebbé, tartalmasabbá teszik a kötött zenei tevékenységeiket (foglalkozások, órák), de akár a szabadidős tevékenységeiket is.

Élő példákkal, videó részletekkel kerülne bemutatásra az eszközök újragondolt felhasználása, a zene elemeinek észleléséhez, érzékeltetéséhez, kreatív játékokhoz történő alkalmazhatósága. Ezek elemzésével bemutatásra kerülne, hogy a módszer azon túl, hogy a korszerű nevelési koncepcióhoz, vagyis a mindennapos éneklés elképzeléséhez jól adaptálható, sokoldalúan képes támogatni a gyermekek önkibontakozását, kognitív, affektív és szociális képességeit, s ezáltal iskolai sikerességét.

Szakirodalom

Falus András (2016, szerk.): *Zene és egészség*. Kossuth Kiadó, Budapest

Gyöngy Kinga (2015, szerk.): *Első lépések a művészetek felé II*. Dialog Campus Kiadó, Budapest

Hegedűsné Tóth Zsuzsanna (2016): *Mindenben zene - A Tesz-vesz muzsika program játékötlemeinek gyűjteménye a 3-9 évesek zenei önkibontakozásának támogatására*. Raabe Klett Kiadó, Budapest

M. Nádas Mária (2001): *Adaptivitás az oktatásban*. Comenius Bt., Pécs

Lénárd Sándor-Rapos Nóra (2004, szerk.): *Magtár. Ötletek az adaptív oktatáshoz*. OKI, Budapest

A zeneművészeti szakgimnazista tanulók iskolaválasztási motivációi

Héjja Bella Emerencia

Kulcsszavak: iskolaválasztás, továbbtanulás, zeneművészeti szakgimnázium

Absztrakt

Jelenleg hazánkban 19 zeneművészeti szakgimnázium működik. Eddigi kutatásaink során főleg a szülők iskolai végzettségével, a lakóhely típusával, a családban nevelt gyermekek számával, a szülők és középiskolás gyermekük közötti kommunikáció gyakoriságával továbbá a tanulók családi énképével foglalkoztunk a Tennessee énképskála alapján. A lehetséges okokból kívánunk egy palettát nyújtani abból, miért választják a fiatalok a zenei pályát vagy éppen az adott iskolát. Adatfelvételünk egy intézményben zajlott, így az elemszámunk viszonylag alacsony. Ez a hiányosság betudható az amúgy is kicsi tanulószámmal működő intézménytípusnak. Néhány fővárosi iskolában találunk csak magasabb létszámot (Héjja, 2016).

Vizsgálatunk során a tanulók iskolaválasztási motivációin van a hangsúly, de megfigyeltük az iskolaválasztással kapcsolatos információforrásokat és a továbbtanulási szándéokra is rákérdeztünk. A kérdőíves felmérés 2016 év tavaszán készült, a zeneművészeti szakgimnáziumokban tanuló diákok családi hátterét, iskolaválasztási (pályaválasztási) motivációit és viselkedését feltáró országos kutatás előzményének második állomásaként. A felmérésbe az intézmény összes diákját bevontuk, a részvételi arány 62% (71 fő). Az adatok alapján jelenlegi középiskolájukról a tanulók legnagyobb része a tanárától hallott, majd őket követik a barátok illetve családtagok. A legtöbb itt tanuló fiatal azért választotta ezt az iskolát, mert szeretne fejlődni a hangszertudásában vagy énektechnikájában, továbbá a zene szeretete meghatározó pályaválasztásuk tekintetében. Többen zenészként szeretnének majd elhelyezkedni és ezzel megegyező arra a kérdésre adott válaszuk is, hogy hol szeretnének továbbtanulni, ugyanis a kitöltők több mint 70% szeretne egyetemre felvételizni.

Szakirodalom

- Aszmann Anna és Sebestyén E. (2007): Társadalmi-gazdasági háttér (A tanulók családtagjainak szocio-ökonómiai helyzete). In: Németh Á. (szerk). *Serdülőkorú fiatalok egészsége és életmódja*. Országos Gyermekegészségügyi Intézet, Budapest. 134-147.
- Andor Mihály és Liskó Ilona (1999): Iskolaválasztás és mobilitás. *Iskolakultúra*
- Bárdits A., Makó Á. és Nyíró Zs. (2014): Általános iskolások pályaválasztása 2014. MKIK – GVI. 2016. 11.13-i megtekintés, http://gvi.hu/files/researches/127/palyaorientacio_2014_tanulmany_140724.pdf
- Biehler, R. F. és Snowman, J. (1994): Motiváció. In: Csapó B., Csirikné C. E., Pukánszky B. és Vidákovich T. (szerk.): *Neveléstudományi szöveggyűjtemény*. JATEPress, Szeged. 300–361.
- Csíkszentmihályi Mihály (1990): Motiváció és kreativitás: Út a megismerés strukturális, illetve energetikai megközelítésének szintézisé felé. *Pszichológia*, 1990. (10). 1. 3-25.
- Csíkszentmihályi M. (1997). *Flow. Az áramlat – A tökéletes élmény pszichológiája*. Akadémia Kiadó, Budapest.
- Csíkszentmihályi, M., Rathunde, K. & Whalen, S. (2010): *Tehetséges gyerekek – flow az iskolában*. Nyitott Könyvműhely, Budapest.
- Dustmann, C. (2004): Parental background, secondary school track choice, and wages. *Oxford economic papers*, 209–230. [on-line] <http://www.ucl.ac.uk/~uctpb21/Cpapers/parentalbackground.pdf>
- Ehmann B. (2002): *A szöveg mélyén*. Új Mandátum, Budapest.

- Ferge Zsuzsa (1980): A társadalmi struktúra és az iskolarendszer közötti néhány összefüggés. In: Meleg Cs. (szerk.): *Iskola és társadalom II.* 1999. <http://mek.oszk.hu/01900/01945/01945.pdf>
- Fónai M., Hajdu S. és Estók G. (2005). Szakképző iskolák tanulóinak rekrutációja és motivációi. *Új Pedagógiai Szemle*, 2005. <http://epa.oszk.hu/00000/00035/00116/2007-09-ta-Tobbek-Szakkepzo.html>
- Grinder, R. E. (1973): A munka- és hivatástervezés jelentése az ipari társadalomban. A szakmai fejlődés elvi alapjai. In: Ritoók P. és Gillemontné T. M. (1992) (szerk.): *Pályalélektan. Szöveggyűjtemény.* Tankönyvkiadó, Budapest. 85–97.
- Hajduska Marianna (2003): *Pályaválasztási útvesztők.* 2016. 11. 12-i megtekintés, <http://hajduska.freewb.hu/serdulokor--ifjukor/>
- Héjja Bella (2016): Az alapfokú és középfokú zeneoktatás helyzete Magyarországon. 2016. 10. 12-i megtekintés, Parlando, http://www.parlando.hu/2016/2016-2/Hejja_Bella-Az_alapfoku.pdf
- Józsa K. (2005): A képességek és motívumok kölcsönös fejlesztésének lehetősége. In: Kelemen E. és Falus I. (szerk.): *Tanulmányok a neveléstudomány köréből.* Műszaki Könyvkiadó, Budapest. 283–302. [on-line] https://www.researchgate.net/publication/305332190_A_kepessegek_es_motivumok_kolcsonos_fejlesztesenek_lehetosege
- Józsa Krisztián (2007): *Az elsajátítási motiváció.* Műszaki Kiadó, Budapest.
- Kertesi Gábor és Kézdi Gábor (2005): Általános iskolai szegregáció II. Az általános iskolai szegregálódás folyamata Magyarországon és az iskolai teljesítménykülönbségek. *Közgazdasági Szemle.* **52.** 2005. május. 462–479.
- Kissné Viszket Mónika (2015): A pályaválasztási döntés családi háttere. *Életpálya-tanácsadás* 5. 22–29. http://eletpalya.munka.hu/c/document_library/get_file?uuid=45595a61-aa03-4508-9388-a94587018589&groupId=43711
- Lannert Judit (2005): A továbbtanulási aspirációk társadalmi meghatározottsága. 2016. 11. 12-i megtekintés, <https://www.ofi.hu/tovabbtanulasi-aspiraciok-tarsadalmi-meghatározottsaga#main>
- Lent, R.W., Brown, S. D. & Hackett, G. (2000): Contextual supports and barriers to career choice: a social cognitive analysis. *Journal of counseling psychology.* **47.** 1. sz. 36–49. <http://nsfengineerstudy.org/webdocs/sctt.pdf>
- Liskó Ilona (1998): A pályaválasztás folyamata. *Iskolakultúra.* 1998/10. 22–41.
- Masopust Katalin (2010): A zenei foglalkozási ártalmak kialakulásának okai és megelőzési módjai. *Parlando*, 2010/3. [on-line] <http://www.parlando.hu/2010-5-07-Masopust.htm>
- Masopust Katalin (2012): Motiváció és értékelés a művészeti oktatásban I-II. *Parlando*, 2012/3.
- Palócz R. (2013): A tanulmányt érintő területre vonatkozó statisztikai adatok – országos statisztikai adatok. In *Tanulmány - Az alapfokú művészeti iskola és a művészeti szakközépiskolák közötti kapcsolatrendszeréről és megfeleltethetőségről.* Budapest: Művészeti Szakközépiskolák Szövetsége. 2016. 11.12-i megtekintés, <http://www.musza.hu/letoltesek/ekvivalencia2013.pdf>
- Pásku Judit (2015): „Nekem például mihez van tehetségem?” – A pályaaorientáció és a tehetséggondozás kapcsolódási pontjai. *Életpálya-tanácsadás* 5. 8–14. http://epa.oszk.hu/02500/02512/00010/pdf/EPA02512_eletpalya_tanacsadas_2015_05_08-14.pdf
- Pusztai Gabriella (2009): *A társadalmi tőke és iskolai pályafutás.* Új Mandátum, Budapest.
- Sági Matild (2003): Az iskolaválasztás oksági modellje a racionáliscelekvés-elmélet alapján. 2016. 10. 11-i megtekintés, <http://ofi.hu/az-iskolavalasztas-oksagi-modellje-racionaliscselekvés-elmélet-alapjan>

Schumann Róbert (2009): Iskolaválasztás, továbbtanulási-végzettségi aspirációk. 10 évfolyamos tanulók iskolai teljesítménye, továbbtanulási tervei a 2007. évi Országos kompetenciamérés adatainak tükrében. *Új Pedagógiai Szemle*. 2009/10. 3-25.

Solyosi Katalin (2013): Iskolaválasztás – a háttérben húzódó motivációk és nézetek. In: Karlovitz J. T. és Torgyik J. (szerk.): *Zdelávanie, vyskum a metodológia*. 387-391.

Zongoraiskolák összehasonlító elemzése a készségek, képességek fejlesztésének szempontjából

Hunyadi Zsuzsanna

Kulcsszavak: zongoraiskola, készség-, képességfejlesztés, zenealkotás

Absztrakt

Az első két év a hangszertanulásban nagy jelentőségű a zenével való találkozás tekintetében. Meghatározó lehet egy életre, hogy ez idő alatt milyen módon tanul a gyermek, milyen célokat tűz ki a tanár. Az első évek munkáját úgynevezett zongoraiskolák segítik, melyek a kezdeti ismeretek, technikai gyakorlatok, kis művek módszeres felépítésű kottái. Előadásomban először is azt vizsgálom, hogy milyen szempontok szerint lehet elemezni, összehasonlítani a kiválasztott zongoraiskolákat, hogyan fejlesztik az egyes iskolák a különböző képességeket, készségeket, például melyiket fejlesztik hangsúlyosabban, vagy melyiket fejlesztik gyorsabban. Első szempontom az volt, hogyan alakítja ki az adott zongoraiskola a hangok viszonylataiban való jártasságot, melynek részét képezi kezdetben a hangok egymásutániségának ismerete, a hangok egymástól való távolsága, majd az oktávok ismerete, a konkrét hangközök ismerete. Ezt követi eme ismeretek megjelenése a zongorán: a hangszeren való tájékozódás, úgymint a hangok helye, oktávok helye, a hangok viszonya: hangközök, később a hangzatok, a hangnemek. További fontos terület a ritmikai készség fejlesztése. A következő szempont a megvalósítás módja, nevezetesen a technikai készségek, például a játékmódok (tenuto, legato, staccato, portato), a kétkezes játékmódok (ellenmozgás, párhuzamos mozgás, ostinato-szerű kísérek), a kézfüggetlenítés, a pozícióérzet kialakítása. További szempontok: a kottaolvasási készség fejlesztésének üteme, írásos feladatai. Fontos kérdések az előadói képesség fejlesztésének módjai is. A zene-értelmezés kialakítása történhet zenehallgatások, beszélgetések, műelemzések, sokszínű hangzások megismerése révén. Az önálló munkára felkészítés, ösztönzés példáit is közlöm. Az együtt-játszásra, együttműködésre adott lehetőségeket is számba vettem, e tényező meghatározó jelentőségű szociális, kommunikációs téren is. Az alkotásra való ösztönzés, a tanári, tanulói kreativitás megjelenésére adott lehetőségek, a direkt alkotásra készítő feladatok, vagy az alkotáshoz teremtett alapok (jártasság bizonyos területen, transzponálás fejlesztése) vizsgálatára is kitérek. Komplexitásánál fogva kiemelten figyelmet fordítok a zenealkotásra való ösztönzésre az egyes zongoraiskolákban. Ehhez a szemponthoz kapcsolódóan ismertetem zenetanárok körében végzett kérdőíves felmérésem eredményeit. A felmérés arra irányult, mennyire alkalmazzák jelenleg a tanárok a zenealkotó feladatokat, játékokat, milyen jellegű feladatokat részesítenek előnyben, milyen szerepét látják e feladatoknak a tanulás folyamatában.

Szakirodalom

- Apagyai Mária (2008): *Zongorálom*. Felelős kiadó: Garamvölgyi Attila.
- Aszalós Tünde (1992): *A zongorázó gyermek*. I. II. kötet. Felelős kiadó: Aszalós Tünde.
- Czövek Erna (1966): *Zongoraiskola 1*. Editio Musica, Budapest.
- Hunyadi Zsuzsanna (2011): *A zeneértés alapjai - Zongoraiskola 1. 2*. Aposztróf Kiadó.
- Kratz, J. (1990): Structuring the Music Curriculum for Creative Learning. *Music Educators Journal*. **76**. 9. sz. 33-37.
- Kurtág György (1979): *Játékok I*. Editio Musica, Budapest.
- Papp Lajos (1995): *Zongora ABC 1., 2*. Editio Musica, Budapest
- Thompson, J. (1955): *Easiest Piano Course 1., 2*. The Willis Music Company Cincinnati, Ohio

Bartók Béla zongorajátéka a népzene előadásmódjának tükrében

Jánosi András

Kulcsszavak: beszédszerűség, lélegzetvételszerű dinamika, háttérritmusok

Absztrakt

Népzéneszként 1978-tól évekig Bartók műveinek népzenei forrásai után kutattam a zeneszerző halála után megjelent, nagy terjedelmű tudományos munkájában (Rumanian Folk Music, Benjamin Suchoff. New York, 1967). Amikor néhány évvel később megjelent a Bartók hangfelvételek centenáriumi összkiadása (I. Hungaroton LPX 12326 – 12333; II. Hungaroton LPX 12334 – 12338), lehetőségem nyílt, hogy a felfedezett forrásdallamok fonográf felvételeinek némelyikét a művekben szereplő változatuk Bartók értelmezése szerinti előadásával összevegyem. Ekkor kezdett föltűnni a zeneszerző és adatközlőinek előadásmódja közötti hasonlóság. A Bartók források utáni négy éves kutatási időszak alatt érlelődött meg bennem a felismerés, hogy Bartókban, aki egymaga közel 10 000 népi dallamot gyűjtött, olyan mély nyomot hagyott a dallamokat megszólaltató archaikus előadásmód, hogy ennek jellemző vonásait (hangsúlyozás, ritmizálás, a díszítmények hangzása és értelmezése stb.) saját zongorajátékába építette. A felismerés igazolásához azonban ekkor még hiányzott a népzene előadásmódjának kellő ismerete, amelynek feltárása, leírása muzsikusként és népzene-tanárként foglalkoztatott. Több évtizedes munka után 2009-ben jelent meg ezirányú kutatásaimat összefoglaló könyvem (A magyar népzene előadásmódja. Dunaszerdahely, 2009.) Muzsikusi, tanári pályával járó elfoglaltságom miatt csak 2014-ben, doktorálással kapcsolatban nyílt lehetőségem, hogy a népzene előadásával kapcsolatos több évtizedes tapasztalatomat felhasználva Bartók zongorajátékát a népzene előadásmódjával összevegyem. A Bartók hangfelvételek centenáriumi összkiadásának tizenhárom hanglemezen a zeneszerzőnek összesen 124 műve szólal meg zongorán vagy hegedű-zongora előadásában, néhány esetben eredetileg zongorára komponált művek hegedű-zongora átíratoként, de a szerző közreműködésével.

A 124 felvétel mindegyike azt a korábbi megfigyelésemet támasztotta alá, hogy Bartók, a gyűjtőúttjai során, a népzenei előadásban hallott, felfedezett sajátos előadásmódbeli jellegzetességeket zongorajátékába építette és amikor csak lehetett, alkalmazta.

Ahhoz, hogy Bartók műveinek mai előadása közelebb kerülhessen a zeneszerző interpretációjához, elengedhetetlenül szükséges lenne a népzene előadásmódjának ismerete.

Szakirodalom

Bartók-hangfelvételek centenáriumi összkiadása I., II. [LP] Hungaroton. LPX 12326 – 12333 és LPX 12334 – 12338)

Jánosi András (2009): *A magyar népzene előadásmódja*. Csemadok Művelődési Intézet, Dunaszerdahely.

Miért fontos az ének-zene oktatás megújulása?

Janurik Márta – Józsa Krisztián

Kulcsszavak: zenei képesség, attitűd, transzfer

Absztrakt

Az ének-zene oktatás jelentőségét, módszertani megújulásának szükségességét a zenepedagógusok, zeneművészek gyakorlati tapasztalatai mellett az utóbbi években transzferhatás vizsgálatok, motivációkutatások és attitűdvizsgálatok is alátámasztják (pl. Janurik, 2007; Janurik és Józsa, 2016; Janurik és Pethő, 2009). Hét éven át folytatott longitudinális zenei képességvizsgálatunk és a hetedik évfolyamon hozzá kapcsolódó attitűdvizsgálatunk eredményei további ismereteket nyújtanak a zenei fejlesztés jelentősége és az ének-zene órák elfogadottsága tekintetében. Arra kerestünk választ, milyen szerepet játszik a zenei észleléshez köthető képességek korai fejlettsége a későbbi tanulmányi eredményességben és az ének-zene órákhoz fűződő attitűdben. A kutatásban 106 tanuló vett részt. Saját fejlesztésű zenei képességtesztünk a zenei észlelés két területét, a hallás utáni megkülönböztetést (Cronbach- $\alpha=0,81$) és a hallás utáni ének- és ritmusreprodukción (Cronbach- $\alpha=0,94$) vizsgálja. Az attitűdvizsgálatban ötfokozatú, Likert-skálás kérdőívet alkalmaztunk, amelyben 28 állítást fogalmaztunk meg (Cronbach- $\alpha=0,84$) az ének-zene órákon folyó zenei tevékenységekhez fűződő attitűdre, az otthoni éneklés kedvelésére, az énekórai tevékenységek közben érzett szorongás mértékére és a zenei képességek észlelt fejlettségére vonatkozóan. A kérdőívhez kapcsolódóan tantárgyi osztályzatokra vonatkozó kérdések is szerepeltek. Eredményeink szerint a zenei képességek korai fejlettségének jelentősége mutatkozik meg a későbbi tanulmányi eredményességben. Regresszió-analízis alapján az első évfolyamon mért ritmushallás fejlettsége az intelligenciával megegyező mértékben járul hozzá hetedik osztályban a tanulmányi átlaghoz (15%). A szülői háttér hatása 10%, a modell által megmagyarázott variancia 40%. A ritmushallás első évfolyamon mért fejlettségének az intelligenciánál nagyobb hatása mutatható ki hetedik osztályban a kémia- (10%; 13%), földrajz- (10%; 12%), irodalom- (4%; 11%), testnevelés- (8%; 10%), rajz- (n.s; 6%) és biológiaajegy (8%; 7%) esetében. Az ének-zene érdemjegyek esetében azonban nem mutatható ki a zenei észleléshez köthető képességek szerepe sem hetedik évfolyamon, sem az első évfolyamon mért fejlettségi mutatók alapján. Az énekórai tevékenységek nem kedveltek, vagy közömbösek a tanulók számára: kottaolvasás (1,9); zenehallgatás (komolyzene=2,6, könnyűzene=3,3); éneklés (2,4) éneklés otthon (komolyzene=1,7, könnyűzene=2,3). A valóságosnál negatívabb énképet alakítanak ki saját zenei képességeikkel kapcsolatosan, a fejlődés lehetőségében pedig a készségi tárgyak közül a zenei képességek fejlődésében hisznek legkevésbé. Vizsgálatunk megerősíti azt az elképzelést, hogy az énekkutatás terén érdemes nagyobb figyelmet szentelni a ritmikai készségek fejlesztésének. A tanulók motivációjának, érdeklődésének felkeltéséhez fontos olyan módszertani lehetőségek és digitális tananyagok kidolgozása, amelyek hozzájárulhatnak az élményszerűbb és eredményesebb elsajátításhoz.

Szakirodalom

Janurik Márta (2007): Áramlatélmény az iskolai ének-zeneórákon. *Magyar Pedagógia*, 2007. **107.** 4. sz. 295–320.

Janurik Márta, Pethő Villó (2009): Flow élmény az énekórán: a többségi és a Waldorf-iskolák összehasonlító elemzése. *Magyar Pedagógia*, 2009. **109.** 3. sz. 193–226.

Janurik Márta, Józsa Krisztián (2016): A zenei képességek összefüggése a DIFER készségekkel óvodáskorban. *Neveléstudomány: Oktatás – Kutatás – Innováció*, 2016. **4.** 1. sz. 49–69.

The Cracow Concept of Musical Education- the idea and practice in Poland

Anna Kalarus, Gabriela Karin Konkol

Kulcsszavak: school project, music education, methods

Absztrakt

In this paper we would like to present the achievements of the Cracow academics involved in the search for effective methods of teaching music in general education schools in Poland. Nowadays, the Polish educational system comprises primary, lower secondary, and upper secondary schools. In grades 4-6 of primary schools (subject teaching) there are three years of obligatory music lessons (45 minutes once a week). In lower secondary schools there is one year of obligatory music lessons and in upper secondary schools there are no music lessons at all. A generalist (a so called integrated teacher) teaches in grades 1-3 of primary school. Any other music lessons are conducted by a music specialist (music educator).

The Cracow center was established on the initiative of Professor Zofia Burowska in the mid-seventies of the last century. Researchers from the Academy of Music and the Pedagogical University in Cracow become members of the staff. The programme and methodological assumptions which were adopted are based on relational solmization method, derived from the English Tonic-Solfa method by John Curwen and Zoltan Kodaly's concepts. Preliminary research based on the Cracow Concept of Musical Education was conducted during the 1970s. For the first time the concept was implemented into school practice in general education schools in the 1980s.

The paper also raises issues concerning verification of the effectiveness of the concept, which occurred as a result of empirical research in primary schools. The collected research material provided many insights relevant to the modification of the educational process, which were exemplified in the form of ninety two music radio broadcasts by the Polish Radio. Finally, the Cracow Concept of Musical Education has become an essential element of pedeutology (gr. Paidentes – teacher, logos – science) used at the Academy of Music, the Pedagogical University in Cracow and the State Higher Vocational School in Nowy Sacz. In those centers lectures are still conducted according to this concept. Also other teacher training centers in Poland, as for example the Stanislaw Moniuszko Academy of Music in Gdansk, strongly cooperate in educating students in this area.

Finally the paper tries to show the problems that are currently encountered in its implementation considering educational reforms in Poland.

Szakirodalom

Z. Burowska, J. Kurcz, M. Stachowska és A. Wilk (2000): *Edukacja Muzyczna uczniow szkol ogolnoksztalcacych*. Akademia Muzyczna w Krakowie, Krakow.

Z. Burowska, J. Kurcz, A. Wilk Krakowska (1994): *Koncepcja Wychowania Muzycznego*. Akademia Muzyczna w Krakowie, Krakow.

A vonós magyar népzene oktatásának módszereiről

Kompár-Rómer Judit

Kulcsszavak: szocializációs tanulás, örökítés, "mester", komplex tudás, módszerek

Absztrakt

Alábbi kutatásom *célja*, a magyar falusi zenészek tanítás-módszereinek, elemeinek beemelése a mai magyar vonós népzeneoktatásba.

Problémafelvetésem abban gyökerezik, hogy sokféle hiányosságokkal kerülnek ki népzeneész tanulóink az adott oktatási intézményekből. Ezek elsősorban az elméleti tudásban, a technikai hiányosságokban, autenticitásban, gyakorlatiasságban nyilvánulnak meg. A teljes kérdéskörre e rövid dolgozat nem ad elég helyet, így annak csupán egy részét emelem ki, mégpedig az élő folklór idejében alkalmazott falusi zenetanítás példáit.

Kérdésfelvetés:

- Hogyan tudnánk kellő autenticitással muzsikálni?
- Milyen módszerekkel tettek szert ilyen magas fokú zenei tudásra intézményesített zeneoktatás nélkül, zenei analfabetizmusban?
- Hogyan váltak ilyen sokrétű igényrendszer kielégítőivé?

A vonós népzeneész képzés célja, hogy olyan komplex tudású zenészek kerüljenek ki az oktatásból, akik mind koncertezésre, mind tánczenei kíséretre, mind tánc házi zenélésre alkalmasak. E mellett műhelymunkára is fel kell készülni, ami egyéni tanulást, zenei anyagok feltárását, összeállítását, megfogalmazását, egyszerűen a népzene alkalmazását jelenti. Ezeket a célokat szem előtt tartva tehát elengedhetetlenül szükséges:

- magas fokú hangszertechnikai felkészültség
- kottaismeret, szolfézs,
- zeneirodalmi, zenetörténeti ismeretek
- népzeneelméleti, népzene-történeti ismeretek
- néprajzi ismeretek

A "falusi gyakorlatban" nagyjából két iskola rajzolható ki. Az egyik az Erdélyből ismert, teljességgel az ösztönösségre épülő szocializációs tanulás, a másik a főképp Felföldön alkalmazott tudatos taníttatás, ahol egy fizetett mester foglalkozik a tanulóval.

Az "erdélyi iskola":

- autodidakta módon, kottaismeret nélkül;
- gyakorlatban, szituációba emelve (szocializációs úton);
- néhány dallam ismeretével kicsi koruktól zenekarban;
- többnyire minden zenész tudott kísérőhangszereken játszani, bizonyos falvakban először böngőzni / csellózni, majd kontrázni, végül hegedülni tanultak a zenészek.

A "felföldi iskola":

- hallás után tanítottak, kottát nem ismertek;
- a mesterséget specialisták adták át;
- egyéni és zenekaros foglalkozásokba szervezték a munkát;
- a mester zenekarában gyakorlati síkra emelhetette megszerzett tudását;
- az oktatási időszakot egy vizsgabemutató zárta.

A kutatás eredményeként elmondható, hogy a mai népzeneoktatásban egyidejűleg kell alkalmaznunk a hagyományos autodidakta módszereket és az intézményesített zeneoktatás (értem ezalatt a klasszikus zeneoktatás) módszereit, ezen kívül általános zeneelméleti, szolfézs és folklór ismereteket nyújtani. A gyakorlati zenélést pedig a lehető legtöbb féle szocializációs közegben gyakoroltatni a tanulókkal. Úgy mint tánckíséret, színpadi megnyilvánulások, spontán és előre átgondolt, betanult zenei összeállítások gyakorlásával.

Szakirodalom

Pávai István (1993): *Az erdélyi és a moldvai magyarság népi tánczenéje*. Planétás Kiadó, Budapest.

Agócs Gergely (1994): Bevezetés. In: Varsányi Ildikó: *Gömöri népzene*. Hangszeres népzenei példatár. Magyar Művelődési Intézet, Budapest.

Agócs Gergely (1994): Az Ipoly mente hagyományos zenei kultúrájáról. In: Hála József és Mándli Gyula (szerk): *Börzsönyvidék 2. Tanulmányok*. Érdy János Könyvtár és Információs Központ, Szob.

Virágvölgyi Márta (2008): *Beszélgetés Dobos Károly széki primással* (Folkrádió, Folkszemle.

Virágvölgyi Márta (2013): *Beszélgetés Zerkula János gyimesi primással* (Folkrádió, Folkszemle.

Sárosi Bálint (2003): *Zenei anyanyelvünk*. Planétás Kiadó, Budapest.

Sárosi Bálint (1971): *Cigányzene*. Gondolat Kiadó, Budapest.

Sárosi Bálint (1980): *Hivatásos és nemhivatásos népzeneészek*. MTA Zenetudományi Intézete, Budapest.

Varga Sándor (2016): *A tánczenei szolgáltatás Visában és környékén az 1900-as évek elejétől az 1970-es évekig*. Folkrádió, Folkszemle.

Könczei Csongor (2011): *A kalotaszegi cigányzenészek társadalmi kulturális hálózatáról*. Kriza János Néprajzi Társaság.

Zenepedagógiai diskurzus a 21. századi Magyarországon – Múltidézés vagy jövőkép?

Körmendy Zsolt

Kulcsszavak: 21. század, diskurzus kutatás, jövőkép, zenei köznevelés

Absztrakt

Az előadás az ezredforduló után publikált zenepedagógiai vonatkozású folyóiratcikkek (elsősorban a Parlando című folyóiratban megjelent írások) elemző vizsgálatának eredményeiről, illetve az ezek nyomán megfogalmazódó következtetésekről, a zenei nevelés 21. századi lehetőségeiről, változó perspektíváiról szól. A kutatás ötletét az a szubjektív tapasztalat adta, amely szerint a zenepedagógiai diskurzusra egyfajta múltba merengő szemlélet, vélt és valós múltbéli értékekre való hivatkozás, ezek elvesztése feletti sajnálkozás jellemző; hogy az iskolai zeneoktatás kudarcélményeit hajlamosak vagyunk külsőnek tételezett társadalmi körülményekkel magyarázni, miközben viszonylag keveset teszünk az ezen körülményekhez alkalmazkodó innovatív szemlélet és gyakorlat kialakításáért és meghonosításáért. Vizsgálódásom azt a célt szolgálja, hogy bizonyosságot szerezzek ezen benyomások valóságtartalmáról, illetve feltárjam, rendszerezhetővé tegyem a feldolgozott irodalomban megjelenő problémafelvetések, az ezekből eredő útkeresések eredményét, a megfogalmazódó alternatívákat, jobbító elképzeléseket. Kutatásom az iskolai ének-zeneoktatás, a minden felnővekvőt érintő iskolai művészeti nevelés területére, pontosabban az erre vonatkozó diskurzusra koncentrálok, igyekszik feltárni azokat a jellegzetes elemeket, sztereotípiákat, közkézen forgó hiedelmeket, amelyek bűvkörükbe vonva megakadályozzák a diskurzus újabb mederbe terelését, a valódi problémák és valódi megoldások megfogalmazását. Céлом megvalósításához a kiválasztott cikkeket veszem vizsgálat alá, a diskurzus kutatás eszközével felmérve és kimutatva a bennük megjelenő érvrendszer azon jellegzetes mozzanatait, amelyek az iskolai ének-zeneoktatás több évtizede felismert válságjelenségeire próbálnak magyarázatot és megoldást találni. Remélem, hogy kutatásom eredményei hozzásegítenek ezen érvrendszer sajátosságainak, esetleges hiányosságainak felismeréséhez, ez által a válságjelenségek értelmezéséhez, hozzájárulva a 21. század kihívásaihoz jobban alkalmazkodó zenei nevelési stratégia megfogalmazásához a közoktatásban.

Szakirodalom

Burián Miklós (2012): Miért nem szeretik a gyerekek az ének-zene órát? *Új Pedagógiai Szemle*, 2012. **62.** 4-6. sz. 165-174.

Csengery Kristóf (2014): Az iskolai zeneoktatás válsága – Nemes László Norbert zenekultúráról, zenepedagógiáról. *Zenekar*, 2014. **21.** 2. sz. 20-24.

Dohány Gabriella (2010): A zenei műveltség értelmezésének lehetőségei. *Magyar Pedagógia*, 2010. **110.** 3. sz. 185–210.

Gönczy László (2009): Kodály-koncepció: A megértés és alkalmazás nehézségei Magyarországon. *Magyar Pedagógia*, 2009. **109.** 2. sz.

Janurik Márta (2008): Betöltik-e szerepüket az ének-zeneórák a mai oktatásban?, *Iskolakultúra*, 2008. **18.** 9-10. sz. 107-116.

Kodály Zoltán (1982): *Visszatekintés II.* Zeneműkiadó, Budapest.

Körmendy Zsolt (2010): A százéves terv – Egy pedagógiai utópia társadalmi összefüggései. *Iskolakultúra*, 2010. 8. sz. 63-75.

Szemelvények a Parlando című zenepedagógiai folyóirat cikkeiből 2000-től 2016-ig.

Zenehallgatási anyag az általános iskola 4. osztálya számára

Lehotka Ildikó

Kulcsszavak: szórakoztatózene, művészi zene, zenehallgatás

Absztrakt

Az általános iskolai negyedik osztályos zenehallgatási anyaga (Negyedikes daloskönyvem) két szempontból is vízváltó. Egyrészt valamiféle összefoglaló szerepet vár el a tanár és a szülő, másrészt pedig a felső tagozat nagyobb léptékű anyagát készíti elő a szemelvények sora.

A felső tagozatban mindössze heti egy énekóra van (az alsóban kettő), jóval kevesebb idő lesz az értő zenehallgatásra – a művek is hosszabbak. Lehetőség szerint az alsó tagozatban tudatosítani kell a hangszerek hangszínét, az előadói apparátusokat – vagy nagy részüket. A kisdíjak nagyon érdeklődők, ezt ki kell használni, és minél több művészi zenét érdemes hallgattatni velük. Ki kell alakítani az aktív zenehallgatás képességét. A tanmenet a könnyűzenét is bevonja a tantárgyba, a mai kor igényeihez igazítva. A diákoknak azonban tudniuk kell különbséget tenni a későbbiekben művészi és szórakoztató zene között. Ehhez a megfelelő tanári magyarázat, és a tanórai, vagy ajánlott zenék hallgatása szükségeltetik, az említett szórakoztató és művészi kategória helyes arányában.

Az első hat évfolyamban nem a kronológiai sorrendet követi a zenehallgatási anyag. A tanmenet a tantárgy általános információjaként ezt írja: „A rendszeres és figyelmes zenehallgatás a tanulók zene iránti fogékonyságát és zenei ízlését formálja.” Azt is olvashatjuk, hogy a műfajok megismertetésénél „fontosabb a befogadói kompetenciák fejlesztése és a zenehallgatás igényének kialakítása, amely biztosítja az egész életen át tartó zenei érdeklődést.” A tanmenet fontosnak tartja a zenehallgatást: „Az iskolai ének-zenei nevelés elsődleges élményforrása a közös éneklés és az elmélyült zenehallgatás.”

Nem elhanyagolható tehát a zenehallgatás szerepe, a gyerekek nagyon szeretik az óra e szakaszát. De ha a tankönyv címét nézzük: Negyedik daloskönyvem, nem jelzi a tantárgy nevét, azt, hogy éneklésen kívül más is szerepel a kötetekben (1962-től a tárgy neve ének-zene).

A zenehallgatási anyag kiválasztásakor lehetőleg a sokféleségre, a teljességre kell törekedni, ezért tartom fontosnak a tankönyvek által kínált művek számba vételét.

Fő célként a tankönyvben szereplő zenehallgatási anyagot vizsgálom:

- A művészi, vagy a szórakoztató-zene, a népzene kategóriájába hány darab tartozik?
- Hány magyar és külföldi szerző darabja szerepel?
- Milyen műfajú műveket hall a gyermek?
- Mi a darab előadói apparátusa?
- Az adott zenehallgatási anyag mennyire kapcsolódik a dalhoz, és az óra elméleti anyagához?
- Milyen megfigyelési szempontot olvashatunk a tankönyvben?

A kérdésekre adott válaszok alapján kirajzolódik a negyedik tankönyv zenehallgatási anyagának előnye, illetve azok a tények, melyeket később érdemes átgondolni.

Szakirodalom

Dobray István (1974): *Zenehallgatás az iskolában*. Tankönyvkiadó, Budapest.

Hegy József (1974): *Az ének-zene tanítása*. Tankönyvkiadó, Budapest.

L. Nagy Katalin (2002): *Az ének-zene tantárgy helyzete és fejlesztési feladatai*. 2017. 03. 06-i megtekintés, OSZK,

<http://epa.oszk.hu/00000/00035/00065/2002-11-hk-LNagy-Enek.html>

Laczó Zoltán: Visszatekintés és hogyan tovább? 2017. 03. 06-i megtekintés, *Parlando*, <http://www.parlando.hu/Laczo7.htm>

Laczó Zoltán (1985): *Zenehallgatás az általános iskola alsó tagozatában*. Tankönyvkiadó, Budapest.

Laczó Zoltán (2002): A morális nevelés lehetőségei az iskolai zenehallgatásban. *Parlando* 2002. 6. sz. 7-13.

Törzsök Béla (2004): *Zenehallgatás az óvodában*. Editio Musica, Budapest.

Kerettanterv 1-4. osztály. 2017. 03. 06-i megtekintés. OFI,

http://kerettanterv.ofi.hu/01_melleklet_1-4/index_alt_isk_also.html

Kerettanterv 5-8. osztály. 2017. 03. 06-i megtekintés. OFI.,

http://kerettanterv.ofi.hu/02_melleklet_5-8/index_alt_isk_felso.html

Education of the future teachers of music in Poland - theoretical assumptions and examples of good practice

Ewa Parkita

Kulcsszavak: musical education, teacher of music, musical competences

Absztrakt

The aim of the training of future music educators is to equip students with the knowledge, skills and competences necessary to build a career. This article about a theoretical - empirical focuses on identifying opportunities for university education interactions, directed at the development of creative music teacher profiles. Since its preparation, educational achievements, passion depends not only on the quality of their future careers, but also the shape of music education and the level of aesthetic culture of society. A huge role in the whole process is played properly defined, implemented and validated learning outcomes.

- What forms of interaction teaching - art are used in education of the future teachers of music?
- How learning outcomes are realized in terms of teaching music subjects selected on the example of the Institute of Music Education in Kielce?
- To what extent artistic projects enrich the professional competence of students?

Szakirodalom

Caban W., Markowski M. B. (2009, szerk.): *Droga do Uniwersytetu 1969–2009*, Kielce.

Kaczmarkiewicz M. (2002): Z kart historii Instytutu Edukacji Muzycznej. In: Kaczmarkiewicz M. (szerk.): *Muzyka moją pasją... O Mirosławie Niziurskim*, Kielce.

Oborny A. (2014): „Życie muzyczne po II wojnie światowej. In: M. Maciągowski (szerk.): *Kielce przez stulecia*. Kielce.

Parkita E. (2005): *Recepcja muzyki artystycznej przez uczniów ogólnokształcącej szkoły podstawowej*, Kielce.

Parkita E. (2012): Kompetencje medialne nauczyciela muzyki. *Studia Pedagogiczne – problemy społeczne, edukacyjne i artystyczne*. 2012. 21. sz.

Parkita E. (2016): Wspomnienie o Mirosławie Niziurskim. *Wychowanie Muzyczne*, 2016. 1. sz.

Parkita E. (2016): Instytut Edukacji Muzycznej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach jako ważny ośrodek naukowo-artystyczny regionu. In: *Studia z życia muzycznego regionu świętokrzyskiego. Tradycja - współczesność*, Kielce.

Popek S. (2003): *Człowiek jako jednostka twórcza*. Lublin.

Rogalski E. (1997): Formowanie sylwetki osobowej przyszłych nauczycieli muzyki wobec przemian edukacyjnych. In: *Profil kształcenia nauczycieli muzyki dla potrzeb szkoły ogólnokształcącej*, Bydgoszcz.

A zenei nevelés megítélése általános iskolás tanulók körében

Pintér Tünde Kornélia

Kulcsszavak: zenei nevelés, tantárgyi attitűd, zenehallgatás, hangszerjáték, megítélés

Absztrakt

Az utóbbi évtizedekben számos hazai és nemzetközi tanulmány számolt be a tanulók énekzenéhez fűződő negatív attitűdjéről (Janurik, 2007, 2008, 2009a, 2009b; L. Nagy, 2003; Mizener, 1994). Míg a külföldi – különösen az angol anyanyelvű – országok elsősorban a zenei lemorzsolódás problémájával (Lehman, 1985; Sloboda, 2001), addig hazánk az énekzene órák színvonalának és kedveltségének negatív visszajelzéseivel küzdenek (Gönczy, 1992, 1993, 2008 2009; S. Szabó, 2007; Szőnyi, 2010). Valamennyi hazai és nemzetközi tanulmány kimutatta, hogy az ének-zene az iskolai tantárgyak rendszerében az egyik legkevésbé kedvelt tantárgyak közé sorolható (Ross, 1992, 1995; Ross & Kamba; 1997; Stavrou; 2006; Csíkos; 2012).

Jelen tanulmány célja, hogy megvizsgálja milyen az iskolai és iskolán kívüli zenei nevelés megítélése a tanulók körében. A vizsgálatban 500 általános iskolás tanuló zenetanuláshoz, zenehallgatáshoz és az iskolai ének-zene órákhoz fűződő attitűdjét vizsgáltuk. A kutatásban résztvevő tanulók egy része zenetagozatos, más része általános tantervű osztályba járó tanuló volt.

A kutatás eredményei összhangban állnak az előzetes tantárgyi attitűdvizsgálatok következtetéseivel. Az eredmények alátámasztották, hogy az ének-zene továbbra is az egyik legkevésbé kedvelt iskolai tantárgy. Bár az első évfolyamos tanulók pozitív zenei attitűddel kezdik az iskolát, azonban már a második osztálytól kezdve drasztikus csökkenés figyelhető meg a tanulók ének-zenéhez fűződő attitűdjében, amely a felső tagozatba lépést követően tovább erősödik. A vizsgálatban a lányok pozitívabb zenei attitűdöt és érdeklődést mutatnak az ének-zene órák és a hangszertanulás iránt, mint a fiúk (Levene-féle F-próba = 1,05; $p = 0,305$; $t(493) = 5,18$; $p < 0,001$). Ennek ellenére a legtöbb tanuló az órák monotonitásáról számol be, helytelenítve az oktatás minőségét.

A különböző zenei stílusok iránti attitűdvizsgálat kimutatta, hogy bár a zenetagozatos tanulók szignifikánsan jobban kedvelik a népzene és a komolyzene, mint az általános tantervű tanulók, ugyanakkor a zenei stílusok összesített vizsgálata alapján a legtöbb tanuló az operett és az opera mellett az énekórákon tanult népzene tartja a legkevésbé kedvelt zenei stílusnak, míg fokozott érdeklődést mutatnak a filmzene, a pop és a rock zenei stílusok iránt.

A jelen kutatás eredményei összefoglalva kijelenthető, hogy a zenetanulás negatív megítéléseért felelős okok feltárására további kutatásokra van szükség.

Szakirodalom

Csíkos Csaba (2012): Melyik a kedvenc tantárgyad? Tantárgyi attitűdök vizsgálata a nyíltvégű írásbeli kikérdezés módszerével. *Iskolakultúra*, 2012. 1. sz. 3–13.

Gönczy László (1992): Kodály zenepedagógiai öröksége a '90-es években. *Muzsika*, 1992. 3. sz. 6.

Gönczy László (1993): Szembenézni a tényekkel. *Muzsika*, 1993. 3. sz. 47–48.

Gönczy László (2008): Kodály országa – az eltékozolt lehetőségek országa. *Parlando*, 2008. 2. sz. 28–31.

Gönczy László (2009): Kodály-koncepció: a megértés és alkalmazás nehézségei Magyarországon. *Magyar Pedagógia*, 2009. 109. 2. sz. 169–185.

Janurik Márta (2007): Áramlatélmény az iskolai ének-zeneórákon. *Magyar Pedagógia*, 2007. 107. 4. sz. 295–320.

- Janurik Márta (2008): Betöltik-e szerepüket az ének-zeneórák a mai oktatásban? *Iskolakultúra*, 2008. 9-10. sz. 107–117.
- Janurik Márta (2009): Hogyan viszonyulnak az általános és középiskolás tanulók a klasszikus zenéhez? *Új Pedagógiai Szemle*, 2009. 7. sz. 47–64.
- Janurik Márta, Pethő Villó (2009): Flow élmény az énekórán: a többségi és a Waldorf-iskolák összehasonlító elemzése. *Magyar Pedagógia*, 2009. 3. sz. 193–226.
- L. Nagy Katalin (2003): Az ének-zene tantárgy helyzete egy kérdőíves felmérés tükrében. 2017. 03. 06-i megtekintés, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, <http://ofi.hu/az-enek-zene-tantargy-helyzete-egy-kerdoives-felmeres-tukreben>
- Lehman, P. (1985): How are we doing? *Music Educators Journal*, 1985. 72. 3. sz., 79–80.
- Mizener, C. P. (1993): Attitudes of children toward singing and choir participation and assessed singing skill. *Journal of Research in Music Education*, 1993. 41. 3. sz., 233–245.
- S. Szabó Márta (2007): A kodályi eszmék 21. századi állapotáról. *Parlando*, 2007. 6. sz. 8.
- Sloboda, J. (2001): Emotion, functionality and the everyday experience of music: Where does music education fit? *Music Education Research*, 2001. 3. 2. sz., 243–253.
- Sloboda, J. (2001): Emotion, functionality and the everyday experience of music: Where does music education fit? *Music Education Research*, 2001. 3. 2. sz., 243–253.
- Stavrou, N. E. (2006): The music curriculum as ‘received’ by children: Evidence from Cyprus primary schools. *British Journal of Music Education*, 2006. 23. 2. sz. 187–204.
- Szabó Helga (1980): Torzulások a kodályi zenei nevelés általános iskolai alkalmazásában. *Muzsika*, 1980. 2. sz. 1.
- Szőnyi Erzsébet (2010): Zenepedagógiánk jelene és jövője. *Muzsika*, 2010. 53. 6. sz. 11–13.

Zenetanítás tradicionális és modern zenei eszközökkel

Reikort Ildikó

Kulcsszavak: szintézis és analízis, zene-mozgás, összművészet,

Absztrakt

Célkitűzés

A művészeti nevelés fontossága évek óta tudományosan alátámasztott tény. Mégis azzal a tendenciával szembesülünk, hogy mostanában a művészetekhez kapcsolódó területek kissé mostoha szerepet kapnak a pedagógiai tevékenységeken belül is. A hagyományos zenepedagógia alapjait tiszteletben tartva és arra építve a XXI. század gyermekeinek oktatása kiegészítést kíván, és erre kiváló lehetőséget nyújt a modern zenei eszközökkel való megközelítés, amit sok éves tapasztalatom kristályosított ki, mely korunk gyermekeinek élményszerű zeneoktatásának lehetőségeit helyezi fókuszba.

Elméleti háttér

1. A komplex művészeti oktatás előnyei:

Mai világunkban egyre fontosabb, hogy belső világunkkal kapcsolatot tudjunk teremteni, majd az ott rejlő tartalmakat másokkal is meg tudjuk osztani. A zene kétszeresen is beszéd előttinek tekinthető, érzelmeket hordozó. Ehhez kiváló lehetőséget nyújt a zene és a szabad mozgás egysége, a hangszeres improvizáció.

2. A szintetikus és analitikus oktatás

A hagyományos zenetanulás kiváló lehetőséget nyújt a különböző hangszerekkel való ismerkedéshez, továbbá a zeneművek mély és közvetlen elsajátításához, mely folyamat során a kisebb zenei egységek épülnek fel nagyobb formákig.

A zene és mozgásimprovizáció pedig az adott zenemű adta élmény, mely a nagy formákból indul ki, és halad a kisebb részek felé.

Ezzel képez egységet az oktatásban, és ez adja fontosságának és kuriozitásának értékét.

3. A zene és a mozgás szintézisének előnyei

A foglalkozás során a résztvevők olyan zenei szemelvényekkel ismerkedhetnek meg, melyek mai világunk unikumának számíthatnak. A mozgásimprovizációk során a résztvevők a szabad alkotás folyamatát élhetik át, melynek során személyiségük kiteljesedhet.

4. Az improvizáció bevezetése anyanyelvi szinten

Az improvizatív módon történő alkotás megteremtheti a közös zenei alkotás lehetőségét különösebb tudást nem igénylő hangszereken is. A kreatív közös improvizáció során a „kis komponisták” az egymásra hangolódás magas szintjét élhetik meg. Mindez a legegyszerűbb hangkeltő eszközökön, vagy a gyermekek által készített hangszereken történik, melynek során belekóstolhatnak a kamarazenélés élményvilágába.

5. Az összművészeteken belüli kapcsolatrendszerek kiaknázása a zene vetületében

A zene és a mozgás magas fokú szintézise, az improvizáció bevezetése és fejlesztése egyszerű hangszerek használatával, a zene és a vizuális művészetek, a dramatikus feldolgozás kapcsolatrendszere olyan globális élményt teremt meg, amit a hagyományos zenepedagógia eddig nélkülözött tárházából, mint pl.: az improvizáció és mozgás a zene tükrében (hangszeres improvizáció és mozgás egy időben).

A módszer, amelynek elméleti alapjait tanulmány foglalja egybe, az oktatás különböző területein (óvoda, általános iskola, zeneoktatás, gimnázium) immár kiválóan működik.

Szakirodalom

Kolosay Nedda (2013): Művészet és tudomány. *Gyermeknevelés*, 1. 2. sz. 57-72.

Reikort Ildikó (2009): *Zenevarázs*. SuliNova Kht.

Reikort Ildikó (2015): Új utak és lehetőségek a zeneoktatásban. Zenepedagógia tradicionális és modern zenei eszközökkel (adaptálási lehetőségek Kőszegen

Kokas Klára (1992): *A zene felemeli kezeimet*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Kokas Klára (2001): *Amerikában tanítottam*. BKL Kiadó.

Dent-Brown, K. (2001): Story as therapeutic tool: The Six-Part Story Method.

A zenei nevelés lehetőségei a koncertpedagógiában

Révész József

Kulcsszavak: interaktivitás, kreativitás, érzelmi intelligencia

Absztrakt

Muzsikusként vallom, hogy a zene egy érzelmi nyelv. Alkalmas gondolatok, érzelmek közvetítésére átvitt és valós értelemben egyaránt. Sokszor tapasztalom, hogy hatni lehet vele az emberekre. Ez hangsúlyozottan igaz az óvodáskorú gyermekekre, hiszen a nevelő a gyermeket saját gondolkodásával befolyásolja. Értékrendszere most kezd kialakulni, fogékony mindenre, elfogadja a tekintély alapján értékelő véleményt. Tapasztalataink szerint a mindennapi életben háttérbe szorul az esztétikai és érzelmi nevelés, pedig a transzfer hatás révén a jobb agyféltekére ható zenei elemek a bal féltekei tevékenységeket pozitívan befolyásolják, ami a teljesítményt optimálisan javíthatja. Munkánk célja az óvodai és az általános iskola alsó tagozatában megvalósított interaktív hangversenyek, az azokon nyert tapasztalatok és eredményeinek bemutatása. Művészársaimmal hatodik éve tartunk rendhagyó hangversenyeket 3 és 9 év közötti gyermekek számára. Ez mintegy 120-130 intézményt érint. Igen fontos, hogy a gyermekeket saját megszokott környezetükben keressük fel, mert így hamarabb feloldódnak, a kommunikáció könnyebb. Legfontosabb célkitűzésünk az, hogy az érték közvetítésen keresztül a zene "értő szeretetére" neveljük a gyerekeket. A második nem kevésbé fontos célja kutatásunknak, hogy rámutassunk, a klasszikus zenén keresztül fejlesztő tevékenységnek ugyanolyan nevelési potenciálja van, mint a klasszikus értelemben vett a népzene és a magyar gyermekdalokra alapuló zenei foglalkozásoknak. A gyermekek által már ismert gyermekdalok, népdalok, mondókák és körjátékok mellé a klasszikus zenei idézeteket illesztünk. A zeneműveket egy mese-közegebe illesztjük be, így egy komplex előadás áll össze, melyben a mese, a klasszikus zene, a népdal harmonikus egységet képez. Az elhangzó zeneművek előtt nem mondjuk meg, hogy mi a darab üzenete, hanem megkérjük a gyerekeket, hogy utána mondják el gondolataikat. Engedjük, hogy maguk találják ki, hogy az adott történet merre halad. Nem ragaszkodunk a saját elképzelésekhez, engedjük a kicsiket gondolkodni. Ez természetesen nagyfokú rugalmasságot igényel a foglalkozást vezető muzsikus-pedagógustól. Értékesnek találjuk a gyermeki ötleteket, gondolatokat és hozzászólásokat, a képzelőerő megannyi megnyilvánulását. Azt tartjuk eredményesnek, ha nem kell a zeneműhöz tartozó, általunk kitalált történetet elmondanunk, hanem az óvodások által elképzelt esemény irányításában segédkezünk azáltal, hogy az elhangzott ötleteknek teret adunk, sőt bátorítjuk a szólni kívánókat és segítünk a történetet továbbgörgetni. Tapasztalataink szerint a gyerekek a foglalkozások során nyitottabbá, egymás iránt elfogadóbbakká, szociálisan érzékenyebbé váltak.

Szakirodalom

Csíkszentmihályi Mihály (2014): *Kreativitás. A FLOW és a felfedezés, avagy a találékonyság pszichológiája*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Forrai Katalin (1974): *Ének az óvodában*. Editio Musica, Budapest.

Kodály Zoltán (1941): *Zene az óvodában*. Zeneműkiadó Vállalat, Budapest.

Kodály Zoltán (1954): *A zene mindenkié*. Zeneműkiadó Vállalat, Budapest.

Kokas Klára (1992): *A zene felemeli a kezeimet*. Akadémia Kiadó, Budapest.

Lindenbergné Kardos Erzsébet (2005): *Zeneterápia szöveggyűjtemény*. Kulcs a muzsikához Kiadó, Pécs.

Szőnyi Erzsébet (1988): *Zenei nevelési irányzatok a XX. században*. Tankönyvkiadó, Budapest.

Teaching skill building in music performance: A new theory and methodology

Stachó László

Kulcsszavak: music ability, teacher training, methodology of performance pedagogy

Absztrakt

I argue that the core, or essence, of musical giftedness is a set of music-specific abilities that enable a person to uncover meanings from musical materials and to fully concentrate on them during the act of listening, or performance, through feeling. The latter involves the ability to 'navigate' in real time in the musical flow, i.e., to be able to readily switch the attentional focus between the future, the past and the present during listening to, or performing, music. Based on pedagogical practice, this ability is likely to rely on a more general empathic capacity and may be taught to most people, including those scoring relatively poor on standard musical aptitude tests measuring 'melodic', 'rhythmic', or 'harmonic' skills. As developing this ability is of vital importance for performers, efficient performance and performance teacher trainings ought to include methods focusing on attentional skills related to the real-time 'navigation' in the musical flow. In my paper, I present a new, complete pedagogical methodology that aims to develop the performer's ability to securely and comfortably 'navigate' in the music while performing a piece. To achieve this, the methodology focuses on mastering three vital attentional skills, regardless of the performer's instrument and including singers. First, it aims at developing the ability to anticipate, that is, to form a clear cognitive and affective image of the forthcoming structural units. (This includes, but is not limited to, the estimation of the durations of the forthcoming, usually hierarchically embedded, structural units through feeling their length.) Second, exercises of this methodology help to form a clear mental image of the preceding musical units to which the subsequent ones are to be measured. Third, the methodology includes a series of exercises that help deeply feeling the present moment in music. Both the individual exercises and the full methodology can be used with singular success from the very beginning up to the most advanced levels of music education, yielding a uniquely powerful toolkit for the music teacher and the developing artist. The acquisition of this toolkit enables the musician to 'let go' in the moment, to be emotionally deeply engaged with music with full concentration, but also to take expressive risks and to deal with mistakes while performing. Among the most important benefits of the toolkit provided by the methodology are the following: the musician saves considerable practice time, and the use of the toolkit is able to open the way to the performer's authenticity, creativity, feeling of 'ownership' over the music, and spontaneity (typically, while avoiding most of its negative aspects). The methodology was gradually developed during the past decade at two European conservatoires and it has already been introduced at several institutions in Central and Southern Europe, including music schools and the teacher training at the tertiary level.

Szakirodalom

Green Barry, Gallwey W. Timothy (1986): *The Inner Game of Music*. Doubleday & Company, New York.

Markman Keith D., Klein William M. P., Suhr Julie A. (2009, szerk.): *Handbook of Imagination and Mental Simulation*. Psychology Press, New York.

Parncutt Richard, McPherson Gary (2002, szerk.): *The Science and Psychology of Music Performance: Creative Strategies for Teaching and Learning*. Oxford University Press, Oxford.

Williamon Aaron (2004, szerk.): *Musical Excellence: Strategies and Techniques to Enhance Performance*. Oxford University Press, New York.
Zimbardo Philip, Boyd John (2008): *The Time Paradox*. Free Press, New York.

The significance of musical meaning in music performance education

Stachó László

Kulcsszavak: methodologies of performance teaching, teacher training, musical meaning, Kodály concept

Absztrakt

Relying on concepts taken from pedagogical practice, sports science (especially from recent research of attentional control in sports), as well as from empirical analyses of video-recorded performances, I propose a theory of the music performer's phenomenological processes. The theory posits that the quality of a performance relies on the actual feelings and thoughts the musician embraces during performance, and I argue that these are, ideally, connected to musical meaning. Based on this, I present a model of musical meaning that has proven useful in performance teaching, including teaching of instrumentalists, singers, and conductors, leading to particularly successful realisations of performance intentions. This model consists of five categories of musical signification, related to different layers of the musical process, including gesturality, direct representation/expression of emotions, tonality, temporal structure, and narrative process. In my paper I aim at showing from the point of view of the performer how cognitive representations of the different categories of musical meaning are formed in real time, during the act of performance, and in what particular ways the focussing on meanings of each the categories can be effectively taught. Furthermore, I intend to review a set of 20th-century and more recent methodologies based on, or compatible with, Kodály's pedagogical principles, explicitly aiming at teaching music (both instruments and aural skills) through focusing on one or more of the above categories of meaning. Finally, in light of the above considerations about the role of musical meaning in performance and its teaching, I attempt to reconsider the role of 'technical' study in the process of practising, making an argument for the central role of the cognitive representation of musical meaning in this process.

Szakirodalom

- Forde-Thompson W. (2008): *Music, Thought, and Feeling: Understanding the Psychology of Music*. Oxford University Press, Oxford.
- Hallam S., Cross I., Thaut M. (2009, szerk.): *The Oxford Handbook of Music Psychology*. Oxford University Press, Oxford.
- Huron D. (2006): *Sweet Anticipation: Music and the Psychology of Expectation*. The MIT Press, Cambridge.
- Jackendoff R., Lerdahl F. (2006): The capacity for music: What is it and what's special about it? *Cognition*, **100**. 1. sz. 33–72.
- Juslin P. N., Sloboda J. A. (2010, szerk.): *Handbook of Music and Emotion: Theory, Research, Applications*. Oxford University Press, Oxford.

Ritmikai fejlesztés az iskolai énekórákon

Surján Noémi – Mucsi Gergő – Bubla Bence – Pethő Villő

Kulcsszavak: zenei képességek, ritmikai készségfejlesztés, kreativitás

Absztrakt

A nevelés általános megújításának kérdéséhez kapcsolódnak mindazok a kezdeményezések, melyek a zenepedagógia, ahhoz kapcsolódva az ének-zene oktatás megújulását tűzik ki célul. Kutatásunk a zenetanulás fejlesztőhatásainak kiaknázásával, a kor kihívásaihoz igazodva a zenei képességek sokoldalú fejlesztéséhez kíván hozzájárulni. Fejlesztőkísérletünkben, melyet az iskolai énekórákba beépítve végzünk, a zenei képességek közül a ritmikai készségek fejlesztése kerül a középpontba. A ritmus iránti fogékonyság már az újszülötteknél megfigyelhető, a zenei ütések érzékelése velünk született tulajdonság (Winkler, Hádén, Ladinig, Sziller és Honing, 2009). A ritmikai készségek fejlesztése szempontjából meghatározóan fontosak az óvodai és első iskolai évek. Ebben az időszakban a ritmikai készségek ugrásszerű fejlődése tapasztalható. (Pethő, 1983; Erős, 1993; Turmezeyné, Máth és Balogh, 2009; Janurik és Józsa, 2013). Az utóbbi évek külföldi és hazai vizsgálatai igazolják, hogy a zenei képességek fejlődésének, közöttük a ritmikai készségek fejlettségének az iskolai eredményesség szempontjából is jelentősége van; fejlettségük szoros kapcsolatot mutat az eredményes iskolai tanulás szempontjából meghatározó alapkészségek fejlettségével (pl. Janurik, 2008; Janurik és Józsa, 2016). Kutatásunk egyéves ritmikai fejlesztőprogram létrehozására vállalkozott. Célunk, hogy a ritmikai készségek fejlesztése a vizsgálatban hosszabb időn keresztül folyjon, így az elnyújtott gyakorlási időnek köszönhetően sor kerülhessen a részmozzanatok automatizálására. Programunk további fontos célja, hogy a ritmikai készségek játékos fejlesztése mindig összekapcsolódjék a társas muzsikálás örömeivel. Azt kívánjuk elősegíteni, hogy a gyermekek kreatívan, a foglalkozások során ritmust, zenét rögtönözve oldják meg az egyes feladatokat. Kiemelten fontos a diákok szociális készségeinek fejlesztése. A ritmikai fejlesztésben fontos szerepet szánunk a testzenének, mely mindamelllett, hogy fejleszti a finom mozgást, a testtudatot, a többszólamúság élményét is kínálhatja (Keetman, 1974). A testzene által megszólaltatott „szólamokat” pedig később ritmushangszerek is játszhatják. A játékos fejlesztés során a mondókákon, dalokon keresztül ismerkednek meg a diákok a ritmikai egységekkel, amelyek az osztinátókon, rögtönzéses feladatokon keresztül önálló kis művek alkotásához is vezethetnek. Az egyéves program végleges kidolgozásához három hónapos pilot vizsgálatot szerveztünk. A vizsgálatban három kísérleti osztály és három kontroll osztály vesz részt. Az énekórákon a tantervben meghatározott feladatok mellett a ritmikai készségek fejlesztésére tíz percet szánunk. Az előre összeállított feladatokból, ritmikus játékokból önállóan válogatva a pedagógusok változatosabbá, élményszerűbbé tehetik az énekórákat. Előadásunkban tervezett fejlesztőprogramunk bemutatása mellett a pilot vizsgálat eddigi tanulságait is bemutatjuk.

Szakirodalom

Erős Istvánné (1993): *Zenei alapképesség. A zenei alapképesség fejlődése 3-23 éves korban.* Akadémiai Kiadó, Budapest.

Janurik Márta (2008): A zenei képességek szerepe az olvasás elsajátításában. *Magyar Pedagógia*, **108.** 4. sz. 289–318.

Janurik Márta és Józsa Krisztián (2013): A zenei képességek fejlődése négy- és nyolcéves kor között. *Magyar Pedagógia*, **113.** 2. sz. 75–99.

- Janurik Márta és Józsa Krisztián (2016): A zenei képességek összefüggése a DIFER készségekkel óvodáskorban. *Neveléstudomány: Oktatás – Kutatás – Innováció*, **4**. 1. sz. 49–69.
- Keetman, Gunild (1974): *Elementaria: first acquaintance with Orff Schülwerk*. Schott and Co. Ltd., London.
- Pethő István (1982): Zenei alapképességek fejlődése 3-23 éves korig. Disszertáció.
- Turmezeyné Heller Erika, Máth János és Balogh László (2005): Zenei képességek és iskolai fejlesztés. *Magyar Pedagógia*, **105**. 2. sz. 207–236.
- Winkler, I., Háden, G. P., Ladinig, O., Sziller, I. és Honing, H. (2009): Newborn infants detect the beat in music. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the USA*, **106**. 1. sz. 2468–2471.

A minősítési rendszer potenciális reformhatásai a hangszeres zeneoktatásra és tanárképzésre a digitális kompetencia tükrében

Szabó Norbert

Kulcsszavak: digitális kompetencia, hangszeroktatás, IKT eszközök

Absztrakt

A jó pap holtig tanul. Újmagyarul: A pap rendelkezik azzal az attitűddel, amely képessé teszi őt arra, hogy kompetenciáit egy egész életen át tartó tanulási folyamat során fejlessze. A közmondás konvertálhatósága egyrészt azt mutatja, hogy a cél=fejlődés, mint attribútum és az ezt segítő belső hajtóerő állandónak tekinthető, másrésztől viszont külső motivátorként megjelenik az aktuális hazai- és nemzetközi politika, a szakpolitika és a társadalom hármasanak motívumrendszere - mindhárom elvárja és támogatja a társadalom tagjainak fejlődését - és módszertana, amely elsősorban az oktatási rendszer eszközeivel segíti az egyént a megfelelő attitűd kialakításában, valamint támogatja az egész életen át tartó tanulás megvalósulását, fenntarthatóságát.

A pedagógusok belső motivációs igényéből fakadó fejlődési ívet az utóbbi 5-10 évben két jelentős külső tényező egyre növekvő mértékben befolyásolta. Az egyik tényező a digitális technológia olyan mértékű térnyerése, aminek hatásaira a pedagógusok nem voltak felkészülve és a neveléstudomány és tanárképzés számára is hatalmas kihívást jelentenek. A másik tényező a pedagógus életpályamodell bevezetése, melynek „központi eleme a minősítési rendszer...” és az a deklarált szándék, hogy az „előmeneteli rendszer a hangsúlyt a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésére helyezi...” . Ezen a fejlődési pályán a digitális írástudás, az IKT eszközök magabiztos kezelésének képessége felértékelődik, hiszen ennek alkalmazása szinte minden egyéb kompetenciában megjelenik.

Nincs ez másként a hangszeres zenetanárok esetében sem. Áttekintve a 8 kompetenciához kapcsolódó 77 indikátort láthatjuk, hogy hogyan szövi át a tanári munka minden spektrumát a digitális kompetencia, az osztálytermi munkától az általános zenei nevelésig.

Az elvárások teljesítéséhez szükséges tárgyi és személyi feltételek azonban ma még nem adóttak.

- A zeneoktatási intézmények digitális eszközökkel való felszereltsége, internetelérése alacsony.
- A pályán lévő zenetanárok digitális kompetenciája átlagban alacsony vagy nincs.
- A tanárképzésben részt vevő oktatói gárda nem felkészített.
- Nem készültek még a témában módszertani tankönyvek.
- Nincs szakirányú továbbképzés vagy posztgraduális képzés ebben a témakörben.
- Nincs központi digitális tananyag.
- Nagyon kevés a magyar nyelven elérhető zeneoktató vagy zeneoktatást segítő szoftver, applikáció.

Mivel a felsorolásban szereplő területek szoros összefüggésben vannak egymással, eredményes és széleskörű fejlődést csak úgy lehet elérni, ha minden területen egyszerre tudunk előrelépést elérni.

Előadásomban a minősítési rendszer elvárásainak mentén bemutatom azokat a lehetőségeket, eszközöket, technikai megoldásokat, amelyeket a mindennapos hangszeres zeneoktatásban használok, és bár empirikus adatok még nem állnak rendelkezésre ezek hatékonyságáról, a gyakorlati tapasztalatok nagyon biztatóak.

Szakirodalom

Útmutató a pedagógusok minősítési rendszeréhez (Második, javított kiadás) Oktatási Hivatal,
2017. 01. 11-i megtekintés,
https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/kiadvanyok/utmutato_kivonat_20150226.pdf

Digitális eszközök az ének-zene oktatásban

Szabó Norbert – Janurik Márta

Kulcsszavak: ének-zene oktatás, digitális eszközök, applikáció

Absztrakt

Korunk diákjai alapvetően különböznek az őket megelőző generációk tanulóitól, mivel életüket jelentős mértékben átszövi a digitális világ, ugyanakkor az IKT eszközeinek és módszereinek alkalmazása csak a hagyományos zenepedagógiai módszerekkel együtt lehet hatékony. Az ének-zene órai IKT eszközök helyes és arányos alkalmazása elmélyíti a diákok zenei ismereteit, valamint zenei képességeik mellett digitális (esetenként idegen nyelvi) kompetenciájuk is fejlődik, ami növelheti a tanulók későbbi munkaerőpiaci esélyeit.

Véleményünk szerint az IKT eszközök hatékony alkalmazása az ének-zene órákon még nem eléggé kiaknázott. Ezeknek az eszközöknek a használata a digitális kompetencia fejlesztésén túl, a 21. században fontos készségek fejlődését teszi lehetővé, támogatja a motivációt (Sheldon és mtsai., 1999, Condie és Munro, 2007, fokozza a kreativitást (Ferrari és mtsai, 2009) és elősegíti a kollaboratív munkát.

Létezik több olyan Android-ra, iOS-re, valamint asztali gépeken futó Windows operációs rendszerre fejlesztett program és alkalmazás, amelyekkel a kottaolvasás, hangközfelismerés, zeneszerkesztés (zeneszerzés), ritmusképletek megtanulása, zeneszerzők munkásságának megismerése élvezetesebbé tehető. Ezek leginkább részterületek gyakoroltatását, oktatását célozzák és főként a magasabb évfolyamokon való használatra alkalmasak. Ezért négyéves projektünkben egy komplex ének-zene oktatást támogató – több platformon is futó, megjelenésében és nyelvezetében az alsó tagozatos tanulók oktatására alkalmas – program elkészítését és hatásfokának mérését tűztük ki egyik célul, az alábbi szempontok figyelembe vételével:

- A különböző zenei feladatok megoldását a tanulók digitális eszközökön hajtják végre, melyben a kreativitás és a játékos tanulás kapná a legfőbb hangsúlyt.
- A tanulók az általunk elkészített (a későbbiekben a tanárok által is bővítésre kerülő) feladatbankok zenehallgatási-, zeneszerkesztési- és kottaolvasási/írási itemeit használják tudásuk bővítésére és tesztelésére.
- A ritmika, a lüktetés, a dallam, a hangszín, a hangerő a gyermekek számára vizuális eszközökkel nagyon jól szemléltethető. Ezek kidolgozására nagy hangsúlyt fogunk fektetni.
- A gamifikáció a zeneoktatás területén is jó eredményekkel kecsegtet. Mivel azonban ezekről csak tapasztalatokról tudunk beszámolni, az empirikus adatok begyűjtése másik célkitűzésünk.
- Zenehallgatásnál a memóriafejlesztésre, zeneszerkesztésnél a kreativitás előtérbe helyezésére, a kottairás/olvasásnál pedig a problémamegoldó képességre támaszkodnánk.

A jövőre vonatkozóan több kutatási kérdés is felmerülhet az IKT eszközök alkalmazásával kapcsolatban: a zenei képességek rendszerében milyen elemeket milyen digitális eszközökkel lehet fejleszteni? Egyformán hatásos-e az IKT az átlagos, átlag alatti és tehetséges tanulók fejlesztésében? Az új technológiák milyen hatást gyakorolnak a motivációra és az attitűdre az ének-zene tantárgy területén?

Szakirodalom

Condie, R. és Munro, R. (2007): The impact of ICT in schools – a Landscape Review. *Becta Research*. 4.

A. Ferrari és mtsai (2009): Innovation and Creativity in Education and Training in the EU Member States: Fostering Creative Learning and Supporting Innovative Teaching, Luxembourg: *Office for Official Publications of the European Communities*.

Sheldon, D., Grashel, J., és Reese, S. (1999): The effects of live accompaniment, intelligent digital accompaniment, and no accompaniment on musicians' performance quality. *Journal of Research in Music Education*, 47. 251–265.

A felnőttkori kórustagság motivációi

Szabóné Fodor Adrienne

Kulcsszavak: kórus, zenei közösség, motiváció

Absztrakt

A jelenkor embere lakóhelyén többféle művészeti vagy sportoló közösséghez csatlakozhat szabadidejében érdeklődési körének megfelelően, továbbá az internet is számtalan kapcsolódási formát kínál a felhasználók számára, bár ez utóbbiak csak virtuális közösségek. Az új évezred kezdetén a közösségeket vizsgáló kutatások elsősorban a közösségek szervezeti struktúráját, tagjainak egészségi állapotát, a közösségi identitást, a közösség és a társadalom kapcsolatát helyezik vizsgálataik középpontjába (pl. Pusztai 2009, Putnam 2000, Clift és Hancox 2001, Skrabski 2003, Utasi 2008, 2013). Kutatási eredményeik többek között azt bizonyítják, hogy a személyes kapcsolati formáknak továbbra is jelentős társadalmi és egészségvédő hatása van.

Megállapításaikhoz csatlakozva kutatásunkban a kórust mint énekes zenei közösséget vizsgáljuk. Munkánkat relevánssá teszik a külföldi szakirodalomban fellelhető sokszínű és folyamatos kórustudományok, melyek a zenei közösséghez való kapcsolódások fontosságát emelik ki.

Empirikus kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy milyen tényezők befolyásolják az énekeseket a kórusválasztás során? Mennyire fontos a karnagy személye, szakmai tudása, milyen hatással van az énekesekre a kóruson belüli összetartozás, társadalmi feladatvállalás? Előadásunkban hazánk különböző területein működő kórusok tagjai (n= 200 fő) által 2016 végén kitöltött kérdőívek alapján válaszoljuk meg a fenti kérdéseket. Eredményeink a zárt és nyílt végű kérdésekre adott válaszokból azt mutatják, hogy jelentős a motiváció szempontjából a társas interakció, a karnagy kisugárzása és elhivatottsága, valamint a gyermekkori kórustagság. Azt tapasztaltuk, hogy a gyermekkori szabadidős tevékenységi formák végzése hatással van a felnőttkori közösség választásra. Ezt az állítást támasztja alá a következő kijelentés is: „...a gyermekkori szocializáció a felnőttkori közösségi és közéleti részvétel, a társadalmi participáció meghatározó tényezője.” (Utasi 2013:36) Az iskolai ének-zene oktatás és a mindennapos éneklés lehetőséget teremt arra, hogy a tanulók egy-egy kórus tagjaként megismerjék az együtténeklés örömet, a közösségbe tartozás szociális, társadalmi és egészségmegőrző erejét. Előadásunkkal szeretnénk kutatási eredményeinkre támaszkodva megerősíteni a kollégákban, hogy kulturális értékeink átadása, a kórustársadalom építése, a zenei nevelés hatásainak széles körben való bemutatása a ma zenepedagógusainak a feladata, hogy legyen a jövőben is tanítványunk, kórusunkban énekesünk.

Szakirodalom

Clift S.M., Hancox G. (2001): The perceived benefits of singing: findings from preliminary surveys of a university college choral society. *The Journal of the Royal Society for the Promotion of Health*, 2001. 121. sz. 248.

Coleman J.S. (1988): Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 1988. 94. sz. 95-120.

Csikszentmihályi Mihály (1997): *Flow – Az áramlat. A tökéletes élmény pszichológiája*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Duffek Mihály, Hausmann Alice, Szabó László Tamás (2011): A „köz értéke” vagy a „réteg kultúrája”? Diskurzus a zenei nevelés időszerű kérdéseiről és a „fél-anyanyelvűség” veszélyeiről. *Mediárium: Társadalom – egyház – kommunikáció*. 2011. 5. 1-2. sz.

- Falus András (2016, szerk.): *Zene és egészség*. Kossuth Kiadó, Budapest.
- Gick M. L. (2011): Singing, health and well-being: A health psychologist's review. *Psychomusicology: Music, Mind & Brain*, 2011. 21. sz. 176-207.
- Janurik Márta, Pethő Villő (2009): Flow élmény az énekórán: A többségi és a Waldorf-iskolák összehasonlító elemzése. *Magyar Pedagógia*, 2009. **109**. 3. sz.
- Kodály Zoltán (1982): *Visszatekintés I-II*. Zeneműkiadó, Budapest.
- Kokas Klára (1972): *Képességfejlesztés zenei neveléssel*. Zeneműkiadó, Budapest.
- Maróti Gyula (2001): *Kóruskultúránk és Európa*. Atheneum 2000 Kiadó, Budapest.
- Mérei Ferenc (1947): *Az együttes élmény*. Budapest.
- OECD (2001): *The Well-Being of Nations: The Role of Human and Social Capital*. OECD, Paris.
- Pusztai Gabriella (2009): *A társadalmi tőke és az iskola. Kapcsolati erőforrások hatása az iskolai pályafutásra*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest.
- Putnam Robert D. (2000): *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster, New York.
- Skrabski Árpád (2003): *Társadalmi tőke és egészségi állapot az átalakuló társadalomban*. Corvinus Kiadó, Budapest.
- Skrabski Árpád, Kopp Mária (2008): A bizalom mint a társadalmi tőke központi jellemzője. A társadalmi tőke változásai Magyarországon. In: *Vigilia*. 2008. 10. sz. 722-730.
- Szabó László Tamás (1988): *A „rejtett tanterv”*. Magvető Kiadó, Budapest.
- Utasi Ágnes (2008): *Éltető kapcsolatok – A kapcsolatok hatása a szubjektív életminőségre*. Új Mandátum Kiadó, Budapest.
- Utasi Ágnes (2013): *Kötelékben – Szolidaritás-hálók és közélet*. MTA Társadalomtudományi Központ, Belvedere Meridionale, Szeged.

A Zenei Képességek Mérésére Alkalmas Kutatási Eszközök Áttekintése

Szalai Tamás

Kulcsszavak: kutatás, módszerek, zenepedagógiai irányzat

Absztrakt

Magyarországot a Kodály-koncepció szülőhazájaként ismerik el és tartják számon a zenei szférában világszerte. A magyar zenei nevelés már 1948-tól az iskolák államosítását követően Kodály elveire épült és az 1995-ben kiadásra került Nemzeti Tantervben konkrét tanmenetben határozták meg az ének-zene órák haladási struktúráját (L. Nagy, 2004; NAT). Ebből fakadóan hazánkban a domináló zenepedagógiai irányzat a Kodály-koncepció. Az Európában elterjedt egyéb XX. században útnak induló irányzatokat (Szőnyi, 1988; Widmer, 1994; Comeau, 1995; Váradi, 2010; Anderson, 2011; Daragó, 2012) – mint például Orff, Dalcroze – csak kevés hazai intézményben használják (Andorka, 2013) vagy egyáltalán nem alkalmazzák azokat kurrikuláris szinten. A gyermekek zenei nevelésével foglalkozó zenepedagógiai irányzatok alapvetéseikben és módszertani szempontból is lényegesen különböznek. A Kodály-koncepció énekes alapon közelíti meg a gyermekek zenei nevelését, míg Orff és Dalcroze módszere nagyobb hangsúly fektet az improvizációra és a ritmusjátékra. A változó világ fogalma a változó igényekkel áll összefüggésben, így a változásra való folyamatos reflektálás elengedhetetlen a zeneoktatásban. Gönczy (2009) tanulmányában a Kodály-koncepció alkalmazásának nehézségeit tárgyalja. A zenepedagógiai irányzatok aktuálizálása az adott igények figyelembevételével kiemelt jelentőségű, amelyre kézenfekvő lehetőséget nyújt a különböző módszerek elemeinek az integrálása (Turpin, 1986; Scott, 2008). Ahhoz, hogy az eltérő zenepedagógiai irányzatok alapján tanuló gyermekek zenei képességeit megvizsgáljuk és differenciálni tudjuk a módszerek egyes területeit (Hudgens, 1987; Muse, 1994) mérőeszközökre van szükségünk. Jelen tanulmány az olyan zenei képességek mérésére alkalmas kutatási eszközök összefoglalására vállalkozik, amelyek már nemzetközi szintű kutatásokban felhasználásra kerültek, bemutatva ezen kutatások empirikus eredményeit. A tanulmány vállalkozik az énektudás mérésére használt kutatási eszközök bemutatására. Három különböző csoportot hoztunk létre Karen Salvador (2010) tanulmánya alapján: (1) akusztikus mérőeszközök, (2) kutató, mint akusztikus mérőeszköz, (3) kutató által kifejlesztett eszközök. A feltárás továbbá vállalkozik az improvizáció mérésére létrehozott kutatási eszközök ismertetésére és végezetül a ritmusjáték mérésére szolgáló kutatási eszközök áttekintésére. A kutatás ezen részének szakirodalmi hátterét a nemzetközi hivatalos Orff és Dalcroze módszerekkel foglalkozó kutatások bibliográfiája képezi.

Szakirodalom

Anderson, W. T. (2011): The Dalcroze Approach to Music Education: *Theory and Applications. General Music Today.* **26.** 1 sz. 27-33.

Andorka Péter (2013): Az Orff-koncepció bemutatása. Szakdolgozat. 2016. 05. 14-i megtekintés, http://www.andorkapeter.hu/letoltes/andorka_peter_szakdolgozat.pdf

Daragó Rita Laura (2012): Életreform és zenepedagógia. A 20. század alternatív zeneoktatási módszereinek életreform-vonatkozásai. In: *Iskolakultúra.* 5. sz. 3-10.

Gönczy László (2009): Kodály-koncepció: a megértés és alkalmazás nehézségei Magyarországon. *Magyar Pedagógia.* **109.** 2. sz. 169–185.

Hudgens, C. K. K. (1987): A Study Of The Kodaly Approach To Music Teaching And An Investigation Of Four Approaches To The Teaching Of Selected Skills In First Grade Music Classes. Disszertáció. 2017. 01. 13-i megtekintés,

http://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc331823/m2/1/high_res_d/1002715504-Hudgens.pdf

L. Nagy Katalin (2004): Zene, „oktatás - rejtett kincs?” A tantárgyi ének-zene tanítás szakmai jelen- és jövőképe. In Döbrösy (szerk.): *Ének – zene - nevelés*. Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Főiskolai Karának Tudományos Közleményei XXV. Trezor Kiadó, Budapest.

Muse, M. B. (1994): A comparison of two methods of teaching singing to primary children: An attempt to determine which of two approaches to teaching singing is more effective. Tézisdolgozat-absztrakt.

Salvador, K. (2010): How Can Elementary Teachers Measure Singing Voice Achievement? A Critical Review of Assessments, 1994-2009. *The National Association for Music Education*. **29**. 1 sz. 40-47.

Scott, S. (2008): Kodaly? Orff? *Early Years Music Methods*. **65**. 365. sz.

Szőnyi Erzsébet (1988): Zenei nevelési irányzatok a XX. században. Tankönyvkiadó, Budapest.

Turpin, D. (1986): Kodály, Dalcroze, Orff, and Suzuki: Application in the Secondary Schools. *Music Educators Journal*. **72**. 6 sz. 56-59.

Váradí Judit (2010): How to educate an audience to acquire a taste for classical music. Disszertáció, Jyväskylä. 2016.10.10-i megtekintés, <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/24968/9789513938987.pdf?sequence=1>

Widmer, M. (1994): Orff-Schulwerk – Az elemi zene- és mozgásnevelés koncepciója. In: *Parlando*. **36**. 4. sz. 19-26.

Szabad improvizációs tánc komolyzenére Kokas Klára zenepedagógiájában

Székely Csilla Imola

Kulcsszavak: Kokas-pedagógia, komplex művészetpedagógia, képességfejlesztés

Absztrakt

Az előadás célja: a Kokas-életműből (ld. Kokas, 1972, 1992, 1998, 2001, 2007, Deszpot, 2009, 2012, valamint a Kokas-filmgyűjtemény, 2013) kiemelni és bemutatni azt a zeneértési- és befogadási módszert, amelyben a gyerekek szabad improvizációval jelenítették meg a zenével való találkozásuk fantáziaképeit, mozgással fejezve ki a belső lelki tartalmakat, mondanivalót, érzelmeket, amelyet a zene és a társak jelenléte, azok néma mozgásos üzenetei generáltak bennük. Kokas Klára tanításaiból, kézírataiból, publikációiból kirajzolódik a gyerekekhez való viszonya, a gyerekről alkotott képe, amelyből következik a zenei alapú képességfejlesztést, egész személyiséget érintő pedagógiája. A Kokas-életmű egy részletének bemutatására vállalkozom, arra, amely a zenés-táncos improvizáció által segít a gyermeknek kifejezni önmagát, érzéseit, félelmeit, vágyait, és amely abban volt újszerű, hogy a tánc végeztével a gyerekek megfogalmazták a képzeletükben megszületett és kiabrázolt történetet. A módszer, az eszközök, a személyiségfejlesztő hatás a zenepedagógia, táncterápia illetve egészségnevelés határterületén mozog, ezáltal komplex módon fejleszti a különböző koordinációs, esztétikai-zeneértési, önkifejezési képességeket, ezek mellett pedig a csoportban való munka jelenti a szocializációs képességek fejlesztését, az empátiát, az egymásfigyelmet is.

A képességfejlesztésnek lehet sok eszköze, Kokas Kláráé a zene: a hangok, hangzások, akusztikai élmények, hangzásra építő, énekes játékok, zenére történő mozgás, sőt légzőgyakorlatok, koncertek, tánc, művészi alkotás zenére, mesekomponálás.

A zenés foglalkozás ugyanakkor esztétikai élmény, életstílus-alkítás, improvizálás, memóriafejlesztés, megosztott figyelem, rugalmas gondolkodás fejlesztése, önálló ismeretszerzés forrása.

Analitikus, szövegelemző módszerekkel feltárt kutatási eredményeimet e címszavak köré rendezem, amely fogalmak lejegyzett és kiadott könyveiből, óramondásaiból, esszéiből, életmű-DVD-jének anyagából, óráiról készült rövidfilm-gyűjteményéből körvonalazódik: zene, képzelet, tánc, komplex művészetpedagógia, képességfejlesztés.

Kokas Klára személyiségében egyesültek az innovatív pedagógiai módszerek, a fokozhatatlan figyelem, a gyermeki személyiség tisztelete, a tantárgyi integráció egy minden rezdülésre figyelő világszemlélettel, a derű ajándékával, a képességek, talentumok szokatlan értelmezésével. Tanítása gyermekközpontú, valódi tantárgya a zenepszichológia.

Új fókusszal kerülnek feldolgozásra Kokas Klára életművének dokumentumai, a lelkiségét, vallásosságát, világnézeti felfogását tükröző elemek és ezek hatása a személyiség egyes tulajdonságaira. Ezzel lehetővé válik Kokas Klára pedagógiájának alkalmazása új területeken – pl. a valláspedagógiában, lelkigondozásban, lelki nevelésben.

Szakirodalom

Deszpot Gabriella (2009): Zenei átváltozás. Kokas Klára komplex művészeti programja, mint pedagógia és terápia. *Parlando*, **51.** 6. sz. 5-11.

Deszpot Gabriella (2012): *Kokas Klára és alapítványának bemutatása*. Kokas Klára Agape Zene-Életöröm Alapítvány, Budapest.

Gönczy László (2009): Kodály-koncepció: A megértés és alkalmazás nehézségei Magyarországon. *Magyar Pedagógia*, **109.** 2. sz. 169–185. [on-line] http://www.magyarpedagogia.hu/document/Gonczy_MP1092.pdf

Kokas Klára (1972): *Képességfejlesztés zenei neveléssel*. Zeneműkiadó, Budapest.
Kokas Klára (1992): *A zene felemeli kezeimet*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
Kokas Klára (1998): *Öröm, bűvös égi szikra*. Akkord Zenei Kiadó, Budapest.
Kokas Klára (2001): *Amerikában tanítottam*. BKL Kiadó.
Kokas Klára, Lájner Józsefné, Furka Bea és Kocsis Melinda (2007, szerk.): *Öröm, bűvös égi szikra*. Multimédiás DVD-rom tanításaimról. Szerzői kiadás, Budapest.
Kokas Klára filmjei (2013): *Zenében talált világ*. Kokas Klára Agape Zene-Életöröm Alapítvány, Budapest.
Kokas Klára Agape Zene-életöröm Alapítvány honlapja. 2016. 11. 10-i megtekintés, <http://www.kokas.hu/>

Kreatív énekes-mozgásos játékok az általános zenei készségek és képességek fejlesztésére

Szirányi Borbála

Kulcsszavak: éneklés és mozgás összekapcsolódása, élményalapú zenepedagógia, zenehallgatás

Absztrakt

Egy olyan új módszertani eszközrendszerre van szükség, amely harmonizál a Kodály-koncepció alapelveivel és amely - figyelembe véve a megváltozott társadalmi, kulturális és technológiai környezetet – vonzóvá teszi a zenetanulást a gyerekek számára, fogékonyá és befogadóvá téve őket a körülöttük található zenei értékekre.

Előadásomban egy három évvel ezelőtt az alsó fokú zeneoktatásban elindított, a mozgást fókuszba állító új zenepedagógiai modellt ismertetek. Ezen szakmódszertani fejlesztés fő sajátossága a mozgás domináns jelenléte a különböző zenei készségfejlesztési területeken.

Az új zenepedagógiai modell kidolgozásán egy három főből álló tanári csoport dolgozik. Szakmódszertani fejlesztésünk létrehozását az a felismerés motiválta, hogy amíg a kisgyerekek (6-10 éves korosztály) életkoruknál fogva is állandó mozgásra, aktív bevonódásra, élményközpontú, kreatív, az önkifejezésre is alkalmat adó tevékenységekre fogékonyak és ezekre vágnak, addig a mai magyar zenepedagógia többnyire passzív és statikus módon, sokszor az elmélet oldaláról, illetve annak túlhangsúlyozásával közelíti meg az ének-zene oktatását.

Modellünkben a magyar zenepedagógiai gyakorlat által elhanyagolt zenei készségek fejlesztését - úgy, mint ritmuskészség, generatív készségek, zenei befogadás és értő zenehallgatási készség – tűztük ki célul. Zenepedagógiai munkánk középpontjában – a kodályi alapelveket követve - az éneklés áll, de az úgynevezett kreatív énekes-mozgásos játékok szisztematikus alkalmazásán keresztül a mozgás harmonikus bevonásával a zene, a zenei folyamatok és elemek megismeréséhez, átéléséhez és elmélyítéséhez erőteljes kinezetikus támogatást kapcsolunk a hangzásélmények mellé. Alapvetőnek tartjuk, hogy a zenei ismeretszerzés valamennyi formájában az élményszerűség és az aktív egyéni bevonódás oldaláról közelítsünk, mert ezáltal a megszerzett tudás mélyebb és tartósabb lesz.

Zenepedagógiai modellünket mind alaptantervű, mind emelt szintű zenei osztályokban alkalmazzuk 1-4. évfolyamig. Munkánk során azt is vizsgáljuk, hogy a különböző: helyben, térformában, eszköz nélkül vagy eszközzel végzett mozgássorok és ritmikus koreográfiák hogyan alkalmazhatóak az egyes korcsoportoknál. Célunk egy, az életkori sajátosságokat maximálisan figyelembe vevő szekvencia kidolgozása az alkalmazott mozgásformák és játék-típusok vonatkozásában. Szakmódszertani fejlesztésünk része annak a Magyar Tudományos Akadémia által támogatott kutatásnak, melyben az MTA Természettudományi Kutatóközpont, Agyi Képzőközpont kutatóival együtt a mozgás-alapú zenepedagógia tapasztalatait a pszichológia és a kognitív idegtudomány fókuszai is vizsgáljuk.

Szakirodalom

Nemes László Norbert, Barabás Edina, Deszpot Gabriella, Farnadi Tamara, Honbolygó Ferenc, Maróti Emese és Szirányi Borbála (2016): Aktív zenetanulás énekléssel és mozgással – módszerek és ezek hatásvizsgálata. Kézirat. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest.

Nemes László Norbert (2016): Beszámoló előadás az „Aktív zenetanulás énekléssel és mozgással – módszerek és ezek hatásvizsgálata” c. kutatás tervezéséről. 2016. 12.01-i megtekintés, Parlando, 2016/5. sz. <http://www.parlando.hu/2016/2016-5/Nemes-projekt.htm>

Geoghegan, L. (2005): *Singing Games and Rhymes for middle years*. National Youth Choir of Scotland, Glasgow

Geoghean, L. és Nemes László Norbert (2014): *Singing Games and Rhymes for ages 9 to 99*.
National Youth Choir of Scotland, Glasgow

A zenetanulás és hatásai egy ÉK-magyarországi vizsgálat alapján

Szűcs Tímea

Kulcsszavak: alapfokú művészeti iskola, tanulmányi eredményesség, zeneoktatás, kulturális tőke

Absztrakt

A zenei oktatás területén napjainkban több kezdeményezésnek és változásnak lehetünk tanúi. E kezdeményezések mellett fontos olyan objektív szakmai tények, tapasztaltok megosztása, amelyek mind a szakemberek, mind a laikusok számára megvilágítják a zenetanulás jelentőségét, hatásait.

A szakirodalomból ismert, hogy a zenetanulók esetében kimutathatók a pozitív iskolai és nem iskolai eredményességi mutatók (Altenmüller 2006; Asmus 1986; Gick 2011; Schumacher 2014). A kutatásunk célja e hatások érvényesülésének vizsgálata a magyarországi viszonyok között.

A 2016-ban végzett kutatás során kvantitatív módszert alkalmaztunk, amely során papír alapú kérdőívet használtunk. A felmérésben több megyeszékhely nagy múltra visszatekintő alapfokú művészeti iskoláinak nyolcadik osztályos tanulóit (n=270 fő) és kontrollesoportként több általános iskola szintén nyolcadik osztályos tanulóit kérdeztük meg (n=285 fő). A kontroll csoport esetén ügyeltünk arra, hogy csak zenét nem tanuló gyermekek válaszoljanak. A kérdőív kérdéscsoportjai a rekrutáció, a társadalmi-, kulturális-, és gazdasági tőke, a tanulmányi eredmények, az IKT eszközök használata, a motiváció valamint a továbbtanulási szándék területeit érintették.

Hipotézisünk szerint a zenét tanuló diákok olyan családok gyermekei, akik befektetésnek tekintik a különböző extrakurrikuláris tevékenységeket, ezzel is segítve a társadalmi hierarchián való feljebb jutást vagy a meglévő státuszuk megőrzését. Emellett feltételezzük, hogy a zenét tanuló gyermekek jobb tanulmányi eredménnyel rendelkeznek, mint a zenét nem tanuló társaik. Amely mögött nemcsak a zenetanulás transzferhatásai, hanem a magasabb tanulmányi motiváció is megfigyelhető.

A hipotéziseink vizsgálata során SPSS programot használtunk, módszerek terén pedig variancia analízist, két és háromdimenziós kereszttáblákat, logisztikus regressziót és klaszteranalízist végeztünk.

Eredményeink azt mutatják, hogy valóban találunk különbségeket a zenét tanuló és nem tanuló gyermekek rekrutációjában és tanulmányi eredményességében, a zenét tanulók javára. A társadalmi-, kulturális- és gazdasági tőke kapcsán sokkal vegyesebb képet kaptunk. A zenét tanuló gyermekek és baráti körük fogékonyabbak a magas kultúra iránt, míg a gazdasági tőke kapcsán kiegyenlített a két csoport.

Véleményünk szerint a gyermekek testi, lelki, szellemi fejlődésében támogató faktorként jelenhet meg a zenetanulás, amely a különböző kompetenciaterületek fejlesztésén túl a munkához való hozzáállásukat is befolyásolhatja.

Szakirodalom

Altenmüller, E. (2006): Musikalisches Lernen und Hirnentwicklung. 2016. 10. 11-i megtekintés,

http://www.clubofrome.de/schulen/schulen/downloads/altenmueller_musikalisches_lernen_hirnentwicklung.pdf

Asmus, E. P. (1986): Measures of motivation in music: Motivating factors and magnitude of motivation. 2016. 10. 11-i megtekintés,

<http://www.music.miami.edu/asmus/pdfs/MotivationMeasures.pdf>

Gick, M. L. (2011): Singing, health and well-being: A health psychologist's review. *Psychomusicology: Music, Mind & Brain*, 21. 176-207.

Schumacher R. (2014): Bessere Noten durch Musik? 2016. 10. 11-i megtekintés, <http://www.lernwelt.at/downloads/machtmozartschlaudrralphschumacher.pdf>

A 18. századi mandora kéziratok jelentősége a klasszikus gitár repertoárjának szélesítésében

Tokodi Gábor

Kulcsszavak: mandora, alternatív repertoár, forráskutatás, pedagógiai anyag

Absztrakt

A dél-német és más Duna-menti területek pengetős forrásait vizsgálva egy új lantípus elterjedését figyelhetjük meg a 17. század utolsó évtizedeitől. A leginkább mandora vagy gallichon néven említett lantfajta ezt követően mintegy száz éven keresztül valódi konkurenciát jelentett az egyre inkább divatjamúló „normál” lant számára (Kirsch 1999, Sayce 2003 és mások). A 18. századra a barokk lant egyre növekvő számú basszus húrjaiból fakadó, mindinkább bonyolultabb kezelhetőségével szemben a 6-8 húros mandora egyszerűbb alternatívát kínált a pengetős zene játéka iránt érdeklődőknek. A hangszer irodalma a szólódaraboktól a változatos összetételű kamarazeneig terjed, és széles területet fed le a legegyszerűbb dilettáns daraboktól a professzionális szintű kompozíciókig. Ezek mintegy száz, többnyire ismeretlen szerzőjű, eddig alig publikált tabulatúrák kézirat formájában maradtak fenn. Forráskutatásunk eredményeinek fontossága abban rejlik, hogy a hangszer repertoárja új és viszonylag könnyen adoptálható területet jelenthet az eredeti pengetős muzsikát kereső mai gitárosok számára, mivel a mandora játszóhúrjainak hangolása és játéktechnikája lényegében megegyezik a mai klasszikus gitár hangolásával. A pedagógiai gyakorlatot is érintő repertoárbővítés újszerűsége azért lehet tehát értékes, mert pótolhatja valamelyest azt a hiányt, ami főleg a 18. század második feléből származó pengetős zenét illeti a mai modern gitárosok által játszott irodalomban. A hangszer bemutatása mellett kutatásunk alternatívákat és javaslatokat kínál a mandorairodalom integrálásához is a jelenlegi gitáros pedagógia mindennapi tananyagába. Tudásszintjét tekintve ez elsősorban az alap és középfokú gitároktatást érintheti, de didaktikai szempontból a kéziratok kottáiban található előadói jelek és szöveges szakaszok további kiegészítő információkat adhatnak a felsőfokú oktatás számára is a korabeli interpretációs gyakorlatról. A kutatás további érdekessége, hogy a források között magyar területről származó kéziratok is fellelhetők.

Szakirodalom

Gill, D. (1986): *Alternative Lutes; The Identity of 18th Century Mandores and Gallichones. The Lute*, **26**. 2. sz. 51.

Kirsch, D. (1994): *Die Mandora in Österreich zur Bestimmung eines Lautentyps des 18. Jahrhunderts, Vom Pasqualatihaus*, **4**. 63–81.

Kirsch, Dieter (1999): *Zur Frühgeschichte der Mandora*; in: *Für Aug' und Ohr. Musik in Kunst- und Wunderkammern, Kunsthistorisches Museum, Wien*. 86-99.

Kirsch, Dieter (2003): *Die Würzburger Hofkapelle*; in: *“... meine angenehmste Unterhaltung”*. *Musikinstrumente und Musikalien aus fränkischen Sammlungen*. Hrsg: Hans-Peter Trenchel, Würzburg. 2003, 9-16.

Prosser, Pietro (1991): *‘Uno sconosciuto metodo manoscritto (1756) Considerazioni sull’identificazione della mandora nell’XVIII secolo’*, *Strumenti per Mozart*, ed. M. Tiella and R. Romano (Rovereto, 1991), 293–335.

Prosser, Pietro (1996): *Calichon e mandora nel Settecento: Con un catalogo tematico del repertorio solistico – Dissertáció*. Università di Pavia.

Sayce, Linda (2003): *Baroque lute without tears: the gallizona and its repertory*. In: *Lute News*, 2003 okt.

Extrakurrikuláris lehetőségek a zenei nevelésben

Várad Judit

Kulcsszavak: zenei nevelés, koncertpedagógia, ifjúsági hangverseny, zenehallgatás

Absztrakt

A zenehallgatás a zenével egyidős, a zenehallgatóvá nevelés problematikája, a befogadói attitűd kialakítása mégis a mai napig kutatók vizsgálatainak középpontjában áll. Több mint másfél évtizede szervezek és vezetek kollégáimmal együtt ifjúsági korosztálynak szóló műsorokat, amelyek kiemelt feladata a klasszikus zene élményszerű bemutatása. A koncertpedagógia modern eszközeit alkalmazva célunk az adekvát befogadói attitűd kialakítása. Ezeknek a hangversenyeknek a látogatása a tanulóknál hatékonyan egészíti ki a formális oktatást. A zenei nevelés sikerességét kiemelten fontossá teszi a tény, hogy az inkorporált kulturális tőke csak az elsajátításra, képzésre ráfordított idővel érhető el, nem adható tovább, nem örökölhető. Tudományos érdeklődésünk a zenével való találkozás feltárása fókuszál, vizsgáljuk az élőzenei koncertek lehetőségeit és látogatottságát négy közép-európai országban: Szlovákiában, Romániában, Szerbiában és Magyarországon. A kérdőíves felmérés célcsoportja a 8-12 éves általános iskolás diákok. A zenei érdeklődés intenzitását a zenével kapcsolatos aktivitás oldaláról közelítjük meg. A tanulói kérdőív mellett külön kérdőív készült a tanulói célcsoportokat ének-zenére oktató tanároknak. A kurrikuláris oktatás módszereit elemezve vizsgáljuk az ének-zene órák módszertanán keresztül a zenehallgatás és a hangversenylátogatás összefüggéseit. A zenei élmény megteremtésének hatásos eszköze az extrakurrikuláris élőzenei bemutató. Az általános iskolai tanulók klasszikus zenéhez fűződő attitűdjének vizsgálata során bizonyították, hogy akinek több lehetősége nyílik zenét tanulni, közelebb jut a klasszikus zene megértéséhez. A kutatás kiértékelése során megállapítottuk, hogy az országokénti eltérő oktatási rendszerekben a zeneoktatás pedagógiai és módszertani gyakorlata hasonló. A tanulók többsége pozitív attitűdöt mutat az énekléssel és a zenehallgatással kapcsolatban. A zenei képzés kulturális tőke jelensége társadalmi tőkeként is hasznosul, így válik a zenei ízlés formálása társadalmi feladattá.

Szakirodalom

- Bácskai, E., Manchin, R., Sági, M. és Vitányi, I. (1972): *Ének-zenei iskolába jártak*. Zeneműkiadó, Budapest.
- Barkóczi, I. és Pléh, Cs. (1978): *Kodály zenei nevelési módszerének pszichológiai hatásvizsgálata*. Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet, Kecskemét.
- Baudrillard, J. (1998): *The Consumer Society: Myths and Structures*. Sage Publications, London.
- Bourdieu, P. (1978): *The Reproduction of Social Inequality*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Campbell, P.S. (2005): *Deep Listening to the Musical World*. Music Educators Journal, **92**. 1. sz. 30-37.
- Csillagné Gál Judit. (2008): *Zeneművekben történő tájékozódás pszichológiai vizsgálata*. Flaccus Kiadó, Budapest.
- Dohány Gabriella (2012): Assessment of music literacy among secondary students. SZTE JGYPK Művészeti Intézet Ének-zene Tanszék, Szeged. In: Dombi Józsefné és Maczelka Noémi (szerk.): *Liszt-Mahler tanulmánykötet*. 21-129.
- Guth, P. (2006): *The Importance of Music Education*. 2016. 12. 20-i megtekintés, <http://education.more4kids.info/23/the-importance-of-music-education/>
- Hausmann Kóródy Alice (2013): A középiskolások zenei ízlése. *PedActa*, **3**. 2. sz. 1-12.

- Harris, C. E. (1996): Technology, Rationalities, and Experience in School Music Policy. *Arts Education Policy Review*, **97**. 6. sz. 23-32.
- Hodges, D. A. (2000): Implications of Music and Brain Research. *Music Educators Journal*, **87**. 2. sz. 17–22. 2016. 10. 14-i megtekintés, <http://www.jstor.org/stable/3399643>
- Janurik Márta (2008): A zenei képességek szerepe az olvasás elsajátításában. *Magyar Pedagógia*, **108**. 4. sz. 295-320.
- Janurik Márta és Pethő Villő (2009): Waldorf iskolába járó és általános tantervű tanulók klasszikus zenéhez fűződő attitűdjének összehasonlító elemzése. 1, 24-41. 2016.10.21-i megtekintés, Iskolakultúra Online [on-line] http://www.iskolakultura.hu/iol/iol_2009_24-41.pdf
- Knappek, R. (2002): The effects of the intensive music education for the general and individual development of children. In: Székelyi, M. (szerk.): *Hang és lélek*. Magyar Zenei Tanács, Budapest. 95-108.
- Kodály Zoltán (1982): *Visszatekintés*. Zeneműkiadó, Budapest.
- Kokas Klára (1972): *Képességfejlesztés zenei neveléssel*. Zeneműkiadó, Budapest.
- Laczó Zoltán (2002): Zenepedagógia és társadalom. In: Székelyi, M. (szerk.): *Hang és Lélek*. Magyar Zenei Tanács, Budapest.
- Mende, A. és Neuwöhner, U. (2006): Wer hört heute klassische Musik? – Musiksozialisation, E-Musik-Nutzung und E-Musik-Kompetenz. In: *Das Orchester Magazin*. Schott, Mainz. **54**. 12. sz. 10-14.
- Mihalovics, Cs., Kismartony, K. és Kolosai, N. (2016): „Segítség, komolyzene!” . Együttgondolkodás az iskolai zenehallgatásról. In: Falus, A. (szerk.): *Zene és egészség*. Kossuth Kiadó, Budapest.
- Roulston, K. (2006): Qualitative Investigation of Young Children's Music Preferences. *International Journal of Education & the Arts*, **7**. 9. sz. 12.
- Schmidt, P. (2012): What We Hear Is Meaning Too. *Philosophy of Music Education Review*, **20**. 1. sz. 3-24.
- Stachó László (2008): Ének, öröm és haszon a Kodály- módszerben. *Parlando*, **50**. 2. sz. 21-28.
- Váradí Judit (2010): How to educate an audience to acquire a taste for classical music. Disszertáció, Jyväskylä. 2016.10.10-i megtekintés, <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/24968/9789513938987.pdf?sequence=1>
- Váradí, J. (2015): Közönségnevelés, élmény-koncert-élmény beépítése a köznevelésbe. In: Maticsák, S. (szerk.): *Tanulmányok a levelező és részismereti tanárképzés tantárgypedagógiai tartalmi megújításáért: ének-zene, zenepedagógia, rajz- és vizuális kultúra*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.
- Wheeler, B. L. (1985): Relationship of Personal Characteristics to Mood and Enjoyment after Hearing Live and Recorded Music and to Musical Taste. *Psychology of Music*, **13**. 2. sz. 81-92.

A teljes figyelem és a flow-élmény a gyermekeknél a Kokas-pedagógiában

Vass Éva – Deszpot Gabriella

Kulcsszavak: Kokas-pedagógia, közösségi kreativitás, teljes figyelem, flow-élmény

Absztrakt

Friss nemzetközi kutatások azt igazolják, hogy a kreativitás kialakulásában a képzelet az érzelmek és a testben is megélt élmények szerepe jelentős. Kutatómunkánk ezen a területen nyújt új tudást: a zene, a mozgás és a kreativitás kapcsolatát vizsgálva a Kokas Klára által kifejlesztett élményközpontú zenepedagógia hatásvizsgálataként. Ehhez elsődlegesnek tűnik az aktív zenei élmények és a „teljes figyelem” kapcsolatának feltérképezése. A kreativitáskutatás területén paradigmaváltás hatásaival találkozunk. Egyrészt, egyre nagyobb szerepet tulajdonítanak a spontán kogníciónak. Például a flow-élmény egy olyan tudatállapotként kerül leírásra, melyben a figyelem olyan intenzitást ér el, amikor az észlelés és az aktivitás határai összemosódnak, így a tudatos gondolkodás elveszti az irányítást. Hasonlóképpen, a kreatív asszociáció-analógiák alapját sokan az álmodozásban látják (daydreaming, stream of consciousness). Másrészt a képzelet és a kreativitás testi- és érzelmi dimenziói is egyre nagyobb hangsúlyt kapnak. Továbbá ki kell emelnünk azt a szemléletváltást, amelynek során a kreativitás társas és kulturális folyamatként definiálódik át. Kutatásunk azt vizsgálja, hogy milyen szerepe van a testi élményeknek és az érzelmi ráhangolódásnak a zeneörömet, a flow-élményt alapozó figyelem kialakulásában. Hogyan lehet ezt a konstruktív figyelmet és elmélyülést elsajátítani és tanítani? Hogyan tudjuk megkülönböztetni a teljes figyelmet a rákényszerített felszínes koncentrációtól? Hogyan tudjuk körülírni a teljes figyelem karakterét, és rávilágítani annak a tanulásban, kreativitásban és a zenei képzésben való szerepére? Végül, hogyan válik egy gyerek képessé a közös flow-élmény átélésére? A Kokas-pedagógia remek kontextus ezen kérdések boncolgatására.

A kutatómunka során a helyszínen megfigyeltük és videofilmre rögzítettük egy osztály szokásos Kokas-foglalkozásait (14 átlagosan 1.5 óra hosszú felvétel, 7-8 éves gyermekek körében).

E kutatási anyagok segítségével megfigyeltük és rögzítettük a gyermekek egyéni vagy társas képzeletének, kreativitásának fejlődését. Másrészt a gyermekek mozgásban megjelenített dialógusán keresztül az empatis egymásra irányultság és kreatív összehangolódás folyamatát is elemeztük, amelyet kiegészítettünk a gyermekek szavakba öntött reflektálásával. Az első fontos konklúzió az, hogy ebben a pedagógiában a legfontosabb kihívás a teljes figyelem megteremtése a gyermekek és a pedagógus számára is. Másodszor, ez a folyamat igen lassú és nehézkes a különböző személyiségű résztvevők miatt.

Harmadik meglátásunk, hogy a türelmes, következetes modellezés és elfogadó tanári szerep hosszú távon változásokat ösztönöz. A gyermekek zene-figyelme fokozatosan mélyül, és mozgásuk mutatja a flow fokozatos megjelenését. A sztereotíp megoldások helyét átveszik a kreatív összekapcsolódások, melyek az egész csoportot egy dinamikus, élő egységgé formálhatják.

Szakirodalom

Csikszentmihályi Mihály (2000): *Beyond Boredom and Anxiety*. (25th Anniversary Edition). Jossey-Bass Publishers, San Francisco.

Deszpot Gabriella (2016): Zene és kreativitás. Az alkotóképesség fejlesztése Kokas Klára zenepedagógiájával. In: Falus András (szerk.): *Zene és egészség*. Kossuth Kiadó Zrt, Budapest 54-75.

- Eva K. Vass és Gabriella Deszpot (2015): Opportunities for Creative Transformations in the Kokas pedagogy. CFMAE The Changing Face of Music and Art Education- *Interdisciplinary Journal for Music and Art Pedagogy*, 7. 2. sz.
- Gelernter, D. (1994): *The muse in the machine. Computers and creative thought*. Fourth Estate. London.
- Glăveanu, V. (2010): Paradigms in the study of creativity. Introducing the perspective of cultural psychology. *New ideas in psychology*, 28. 1. sz. 79-93.
- Johnson, M. (2007): *The Meaning of the Body. Aesthetics of human understanding*. The University of Chicago Press, Chicago.
- Koestler, A. (1964): *The Act of Creation*. Dell, New York.
- Kokas Klára (1992): *A zene felemeli a kezeimet*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Vass E., Littleton, K., Jones, A. és Miell, D. (2014): The affectively constituted dimensions of creative interthinking. *International Journal of Educational Research*, 66. sz. 63–77.